

Przedsiębiorczość studentów w Małopolsce

Małopolskie Obserwatorium
Rozwoju Regionalnego

Departament
Polityki Regionalnej

Przedsiębiorczość studentów w Małopolsce

Kraków 2018

Autorzy opracowania:

Danae Sp. z o.o. i Realizacja Sp. z o.o.

DANA E

BADANIA
EWALUACJE
SZKOLENIA

pracownik Małopolskiego Obserwatorium Rozwoju Regionalnego
Marcin Węgrzyn

Redakcja opracowania:

pracownicy Małopolskiego Obserwatorium Rozwoju Regionalnego
Agnieszka Górniak
Renata Kusek

Wydawca:

Małopolskie Obserwatorium Rozwoju Regionalnego
Departament Polityki Regionalnej
Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego
ul. Wielicka 72B, 30-552 Kraków
tel. (+48) 12 29 90 900, fax (+48) 12 29 90 926

Opracowanie w wersji elektronicznej dostępne na stronie
www.obserwatorium.malopolska.pl

Egzemplarz bezpłatny

Przy publikowaniu danych z publikacji prosimy o podawanie źródła.

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego
Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020.

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

SPIS TREŚCI

Lista skrótów	3
1. Wstęp	5
1.1 Cele badania	5
1.2 Metodyka	6
1.2.1 Badanie ilościowe wśród studentów	6
1.2.2 Badanie jakościowe wśród instytucji	8
2. Podstawowe informacje	9
2.1 Struktura badanych	9
2.2 Aktywność zawodowa studentów	13
2.3 Podsumowanie	20
3. Zainteresowanie prowadzeniem firmy	21
3.1 Charakterystyka studentów, którzy chcą prowadzić firmę	23
3.2 Segmentacja uczelni ze względu na skłonność jej studentów do zakładania własnej firmy	33
3.3 Profil branżowy planowanych działalności	40
3.4 Co determinuje wybór danej aktywności zawodowej? Czyli czy warto być przedsiębiorcą?	49
4. Plany zawodowe studentów	50
4.1 Praca w prywatnej firmie	50
4.2 Praca na uczelni wyższej	51
4.3 Praca w instytucji publicznej	52
4.4 Praca w III sektorze	53
4.5 Podsumowanie	54
5. Wiedza na temat zakładania i prowadzenia firmy	55
5.1 Źródła i poziom wiedzy	55
5.2 Korzyści z zakładania firmy	61
5.3 Obawy i trudności	64
5.4 Podsumowanie	73
6. Oferta wsparcia dla studentów	74
6.1 Rodzaje usług oferowanych studentom	74
6.1.1 Wynajem powierzchni biurowej	75
6.1.2 Działalność szkoleniowo-edukacyjna	76
6.1.3 Działalność w zakresie doradztwa biznesowego	77
6.1.4 Wsparcie w zakresie pozyskiwania środków na założenie i prowadzenie działalności i finansowanie pomysłów biznesowych	77
6.1.5 Preinkubacja, inkubacja lub akceleracja pomysłów biznesowych	78
6.1.6 Wsparcie w zakresie komercjalizacji pomysłów biznesowych / transferu technologii	79
6.1.7 Zapewnienie dostępu do infrastruktury badawczej lub technologicznej	80
6.2 Projekty wspierające przedsiębiorczość wśród studentów	80
6.3 Znajomość oferty wśród studentów	82
6.4 Potrzeby studentów	85
6.5 Podsumowanie	88
7. Źródła finansowania działalności	90
7.1 Fundusze Venture i Seed Capital	90
7.2 Urzędy pracy	91
7.3 Fundusze pożyczkowe	91
7.4 Podsumowanie	93
8. Zagraniczne dobre praktyki	94
9. Rekomendacje	98
Załącznik – Struktura próby	101
Spis tabel	103
Spis Wykresów	103
Spis map	104

LISTA SKRÓTÓW

ABK	Akademickie Biuro Karier
AGH	Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie
AI	Akademia Ignatianum w Krakowie
AIP	Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości
AM	Akademia Muzyczna w Krakowie
ASP	Akademia Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie
AWF	Akademia Wychowania Fizycznego im. Bronisława Czecha w Krakowie
B+R	Badania i Rozwój
CTT	Centra Transferu Technologii
ICT	Technologie teleinformatyczne (ang. Information and Communication Technologies)
KA	Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego
KPT	Krakowski Park Technologiczny
KWPIZ	Krakowska Wyższa Szkoła Promocji Zdrowia
MARR	Małopolska Agencja Rozwoju Regionalnego
MWSEwT	Małopolska Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Tarnowie
MWS	Małopolska Wyższa Szkoła im. Józefa Dietla w Krakowie
PO WER	Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój
PUP	Powiatowy Urząd Pracy
PWSZwO	Państwa Wyższa Szkoła Zawodowa im. rot. Witolda Pileckiego w Oświęcimiu
PWSZwNS	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Sączu
PWSZwT	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Tarnowie
PPWSZwNT	Podhalańska Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Targu

PK	Politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki
RIS	Regionalne Inteligentne Specjalizacje
TSW	Tarnowska Szkoła Wyższa
UEK	Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie
UJ	Uniwersytet Jagielloński
UPJP2	Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie
UP	Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie
UR	Uniwersytet Rolniczy im. Hugona Kołłątaja w Krakowie
WSBPiI	Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa Publicznego i Indywidualnego "Aperion" w Krakowie
WSB-NLU	Wyższa Szkoła Biznesu – National-Louis University w Nowym Sączu
WSEiI	Wyższa Szkoła Ekonomii i Informatyki w Krakowie
WSE	Wyższa Szkoła Europejska im. ks. Józefa Tischnera w Krakowie
WSTiE	Wyższa Szkoła Turystyki i Ekologii w Suchej Beskidzkiej
WSZiB	Wyższa Szkoła Zarządzania i Bankowości w Krakowie

WSTĘP

Przedsiębiorczość to kategoria często wykorzystywana jako miernik rozwoju. Wysoki poziom przedsiębiorczości przekłada się na bogactwo mieszkańców i służy rozwojowi regionu przez nich zamieszkiwanego. W szerokim ujęciu przedsiębiorczość to umiejętność dostrzegania pomysłów oraz realizacji celów, zdolność do podejmowania ryzyka dla zaspokojenia swoich i cudzych potrzeb¹. Jest to również pozytywna postawa, która sprzyja pomyślnemu życiu ludzi. O jej istotności świadczyć może waga, jaką poświęca się jej w dokumentach rozwojowych. W Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011–2020² wskazano, że [...] *Małopolska jest regionem atrakcyjnym dla inwestycji – dzięki tworzeniu i optymalizacji warunków dla rozwoju gospodarki opartej na wiedzy, aktywności zawodowej i przedsiębiorczości*³. Wśród zaleceń sprzyjających rozwojowi Małopolski wskazane jest między innymi rozwijanie postaw przedsiębiorczych na wszystkich etapach kształcenia. Niniejszy raport poświęcony jest diagnozie postaw przedsiębiorczości wśród studentów małopolskich uczelni.

1.1 Cele badania

Główny cel badania stanowiło **zapoznanie się ze stanem wiedzy i planami studentów w zakresie zakładania działalności gospodarczej w województwie małopolskim, potencjalnych obszarów wsparcia w tym zakresie oraz zakresu świadczonej pomocy przez instytucje powołane do rozwijania przedsiębiorczości.**

Do celów szczegółowych badania należały między innymi:

- a) analiza poziomu wiedzy studentów w zakresie zakładania własnej działalności gospodarczej oraz oczekiwań dotyczących rozwoju w tym zakresie,
- b) zidentyfikowanie poziomu zainteresowania wśród studentów prowadzeniem własnej firmy,
- c) identyfikacja planów zawodowych studentów małopolskich uczelni,
- d) zapoznanie się z potrzebami studentów w zakresie wsparcia w zakładaniu, prowadzenia oraz rozwijania firm,
- e) inwentaryzacja instytucji wspierających rozwój gospodarczy, w tym otoczenia biznesu jak i świadczących pomoc w zakładaniu, prowadzeniu oraz rozwijaniu firm,
- f) wskazanie możliwych do pozyskania źródeł finansowania, głównie fundusze unijne, na zakładanie działalności gospodarczej,
- g) rozeznanie rynku usług świadczonych przez instytucje wspierające między innymi studentów w obszarze zakładania, prowadzenia i rozwoju firm oraz zakresu najczęściej zgłaszanych przez studentów potrzeb.

¹ I. Michałków, *Przedsiębiorczość młodzieży a szanse sukcesu na europejskim rynku pracy* [w:] *Przedsiębiorczość młodzieży*, J. Merski, K. Piotrkowski (red.), Wyższa Szkoła Ekonomiczna, Warszawa 2003.

² *Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011–2020*, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego Departament Polityki Regionalnej, Kraków 2011.

³ *Ibidem*, s. 83.

1.2 Metodyka

Badanie składało się z 3 części:

- I.** Badanie ilościowe wśród studentów uczelni małopolskich.
- II.** Badanie jakościowe wśród instytucji wspierających przedsiębiorczość i rozwój gospodarczy w Małopolsce.
- III.** Inwentaryzacja instytucji wspierających rozwój gospodarczy.

W niniejszym opracowaniu przedstawione zostały wyniki części I i II badania *Przedsiębiorczość studentów w Małopolsce*. Część III zawierająca wykaz instytucji otoczenia biznesu oraz świadczących pomoc w zakładaniu, prowadzeniu oraz rozwijaniu firmy znajduje się w publikacji pt. *Wykaz instytucji wspierających rozwój przedsiębiorczości w Małopolsce*. Poniżej krótko opisano założenia i strukturę badanej próby w dwóch pierwszych częściach.

1.2.1 Badanie ilościowe wśród studentów

Badaniem ilościowym objęto wszystkie 26 uczelni województwa małopolskiego⁴:

1. Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie,
2. Akademia Ignatianum w Krakowie,
3. Akademia Muzyczna w Krakowie,
4. Akademia Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie,
5. Akademia Wychowania Fizycznego im. Bronisława Czecha w Krakowie,
6. Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego,
7. Krakowska Wyższa Szkoła Promocji Zdrowia,
8. Małopolska Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Tarnowie,
9. Małopolska Wyższa Szkoła im. Józefa Dietla w Krakowie,
10. Państwa Wyższa Szkoła Zawodowa im. rot. Witolda Pileckiego w Oświęcimiu,
11. Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Sączu,
12. Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Tarnowie,
13. Podhalańska Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Targu,
14. Politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki,
15. Tarnowska Szkoła Wyższa,
16. Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie,
17. Uniwersytet Jagielloński,

⁴ W próbie nie znalazła się Akademia Sztuk Teatralnych im. Stanisława Wyspiańskiego w Krakowie. Przyczynę stanowi bardzo niska frekwencja na zajęciach, uniemożliwiająca pozyskanie wymaganej liczby ankiet. Badanie nie zostało również wykonane w Wyższej Szkole Ubezpieczeń w Krakowie.

-
- 18.** Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie,
 - 19.** Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie,
 - 20.** Uniwersytet Rolniczy im. Hugona Kołłątaja w Krakowie,
 - 21.** Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa Publicznego i Indywidualnego "Aperion" w Krakowie,
 - 22.** Wyższa Szkoła Biznesu – National-Louis University w Nowym Sączu,
 - 23.** Wyższa Szkoła Ekonomii i Informatyki w Krakowie,
 - 24.** Wyższa Szkoła Europejska im. ks. Józefa Tischnera w Krakowie,
 - 25.** Wyższa Szkoła Turystyki i Ekologii w Suchej Beskidzkiej,
 - 26.** Wyższa Szkoła Zarządzania i Bankowości w Krakowie.

Zrealizowano łącznie 3104 ankiet ze studentami. Zastosowano kwotowy dobór próby, zapewniający uczestnictwo studentów ze wszystkich uczelni, uwzględniający zróżnicowanie liczby studentów poszczególnych uczelni w ujęciu kierunków kształcenia do ogółu studentów kształcących się w danej szkole wyższej⁵. W miejscu tym należy podkreślić, że mimo najliczniejszej reprezentacji studentów z największych uczelni, przy doborze respondentów do badania, nie odwzorowywano proporcji studiujących na poszczególnych uczelniach. Dobór miał na celu zapewnienie odpowiednio licznej reprezentacji studentów z mniejszych uczelni, celem prezentacji informacji o nich. Z tej przyczyny wynikają rozbieżności dotyczące struktury studentów w Małopolsce i respondentów niniejszego badania. Szczegółowa struktura próby przedstawiona jest w [Załączniku](#). Ankiety wykonano techniką PAPI na terenie uczelni, po wcześniejszej zgodzie rektorów. W badaniu wyróżniono 10 grup kierunków kształcenia, klasyfikowanych z wykorzystaniem ISCED-F 2013. W badaniu uczestniczyli studenci realizujący ostatnie dwa lat nauki (dla studiów licencjackich i inżynierskich studenci 2. i 3. roku, dla studiów magisterskich uzupełniających wszyscy studenci, a dla studiów jednolitych magisterskich studenci 4. i 5. roku). Ankieta skierowana do studentów zawierała 25 pytań, które dotyczyły przede wszystkim tematyki zakładania działalności gospodarczej (poziom posiadanej wiedzy, plany na przyszłość), a także planów zawodowych studentów oraz znajomości instytucji otoczenia biznesu.

⁵ Dla wyznaczenia kwot wykorzystano publikację Głównego Urzędu Statystycznego pt. *Szkolnictwo wyższe w roku akademickim 2015/2016 dane wstępne*, Tabl. 1 Studenci szkół wyższych – łącznie z cudzoziemcami – według województw, szkół, nazw i kierunków zgodnie z klasyfikacją ISCED-F 2013, stan na 31. XI. 2015 r.

1.2.2 Badanie jakościowe wśród instytucji

Jakościowa część badania obejmowała realizację 30 wywiadów z przedstawicielami instytucji wspierających rozwój gospodarczy, w tym otoczenia biznesu, jak i świadczącymi pomoc w zakładaniu, prowadzeniu oraz rozwijaniu firm. Zrealizowano ostatecznie 32 wywiady (łącznie z 2 wywiadami pilotażowymi) z reprezentantami instytucji. Osiągnięto następującą strukturę próby:

Tabela 1. Struktura próby w wywiadach jakościowych

Kategoria instytucji	Liczba wywiadów
Biuro karier	9
Inkubator przedsiębiorczości	8
Biuro coworkingowe	4
Agencja rozwoju	3
Centrum Transferu Technologii	2
Fundacja	2
Urząd Pracy	2
Ośrodek innowacji	1
Venture Capital	1

Źródło: opracowanie własne

W trakcie procesu wyboru instytucji, mających stanowić grupę badawczą, położony został szczególny nacisk na to, aby podmioty posiadały ofertę dla studentów lub co najmniej nie wykluczały tej grupy odbiorców ze świadczonego wsparcia. Rekrutacja była przeprowadzona po zakończeniu identyfikacji wszystkich instytucji wspierających przedsiębiorczość w Małopolsce, na podstawie prac opisanych w ramach części III *Inwentaryzacja instytucji wspierających rozwój gospodarczy*. W związku z charakterem i tematyką badania, największą część próby stanowiły ostatecznie podmioty związane ze środowiskiem uczelni wyższych – biura karier i inkubatory przedsiębiorczości.

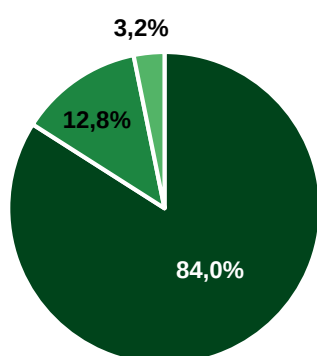
PODSTAWOWE INFORMACJE

1.3 Struktura badanych

W badaniu wzięło udział 3 104 studentów województwa małopolskiego, uczęszczających do 26 szkół wyższych. Dominujący udział wśród badanych stanowiły kobiety – 59,8%. Studenci studiów licencjackich / inżynierskich (I stopnia) stanowili 84,0% badanych, studiów magisterskich (II stopnia) 12,8%, natomiast studiów jednolitych magisterskich 3,2%.

Wykres 2. Struktura

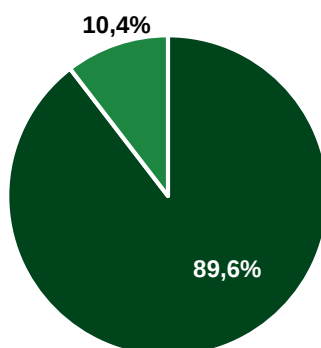
według rodzaju studiów

- I stopnia - licencjackie / inżynierskie
- II stopnia - magisterskie
- jednolite magisterskie

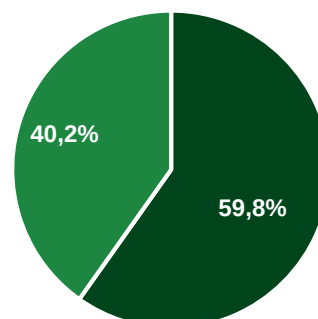
Wykres 3. Struktura

według trybu studiów

- stacjonarne (dienne)
- niestacjonarne (wieczorowe / zaoczne)

Wykres 1. Struktura płciowa

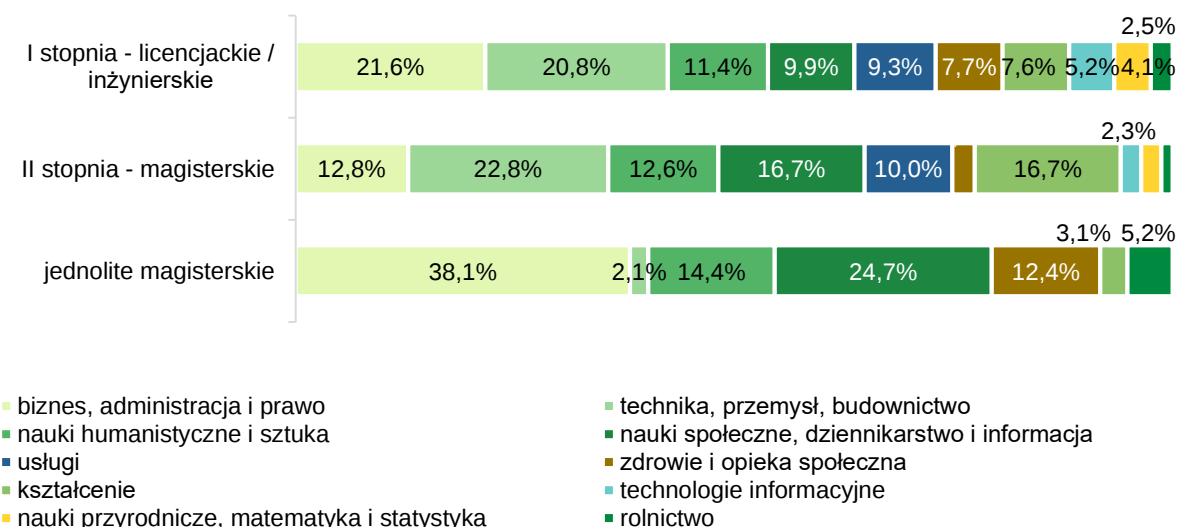

- kobiety
- mężczyźni

Źródło: opracowanie własne

Wśród osób kształcących się w ramach studiów I stopnia, dwie największe grupy stanowili studenci biznesu, administracji i prawa oraz techniki, przemysłu i budownictwa. Ogólny udział poszczególnych grup kierunków wśród ogółu studentów studiów I stopnia nie był znacząco zróżnicowany. Wśród studentów II stopnia dominowali studenci kierunków technicznych, nauk społecznych oraz kształcenia. Studia jednolite magisterskie prowadzone są obecnie na bardzo niewielu kierunkach, wśród nich na prawie, psychologii i medycynie (również weterynarii), co obrazują trzy główne grupy kierunków wskazane na Wykresie 4 – biznes, administracja i prawo (kierunek prawo), nauki społeczne (kierunek psychologia), nauki humanistyczne (kierunek teologia) oraz zdrowie i opieka społeczna (kierunki lekarskie). Z punktu widzenia prezentowanych cech struktura respondentów badania zbliżona jest do struktury studentów w Małopolsce⁶.

⁶A. Nowak, M. Węgrzyn, *Nauka i szkolnictwo wyższe w województwie małopolskim*, Kraków 2017, dostępny: <https://www.obserwatorium.malopolska.pl/blog/nauka-szkolnictwo-wyzsze-wojewodztwie-malopolskim/>, [17.11.2017].

Wykres 4. Struktura ze względu na kierunek studiów w ramach poszczególnych typów studiów

Źródło: opracowanie własne

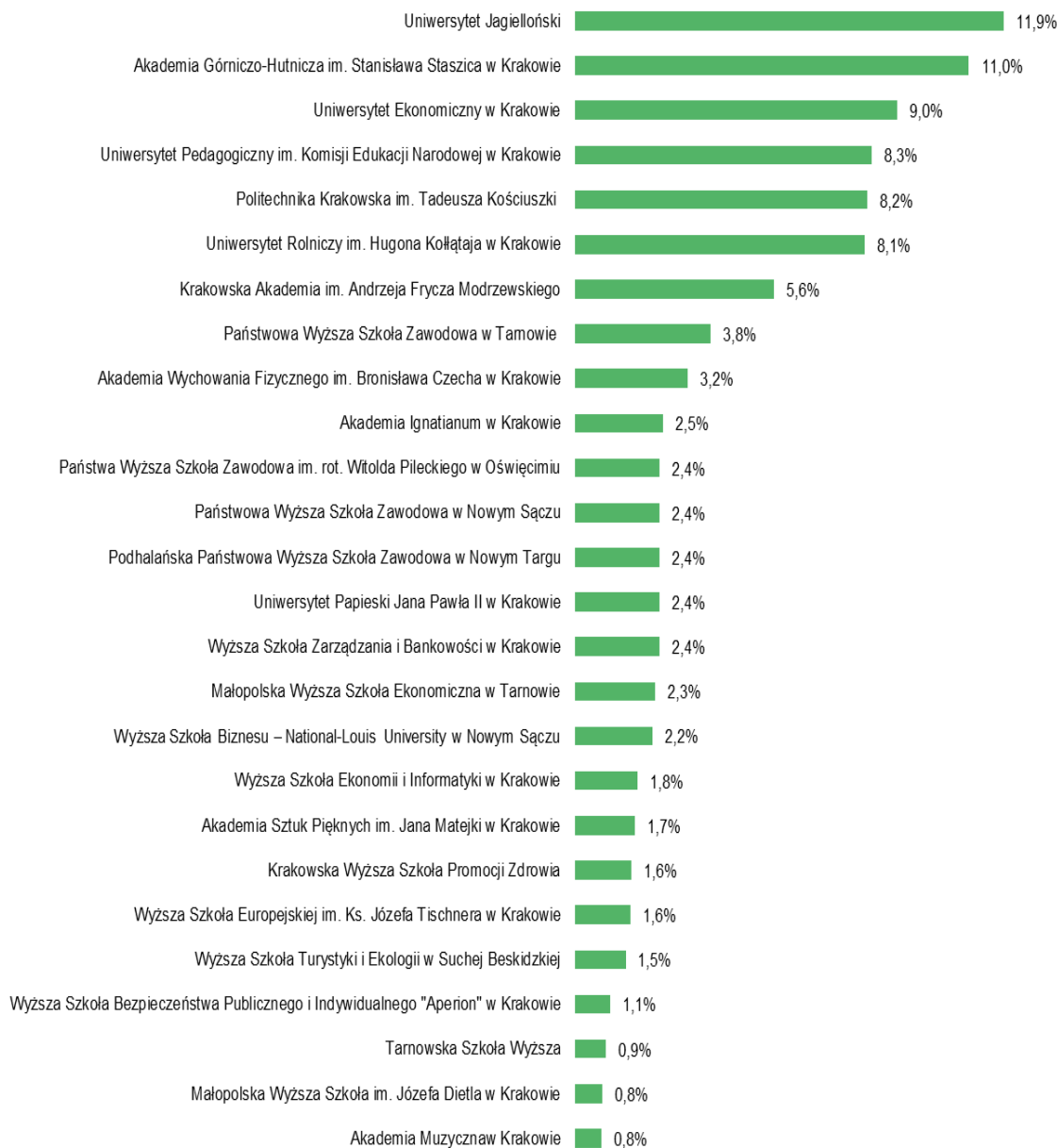
Studenci 2. i 3. roku studiów stanowili łącznie 90,9% ankietowanych, pozostałe grupy to studenci 1. roku studiów magisterskich, 4. i 5. studiów jednolitych magisterskich. W podziale na tryb studiów, dominowali studenci studiów stacjonarnych – 89,6% badanych, studenci niestacjonarni stanowili 10,4%.

Tabela 2. Struktura studentów, ze względu na rok i rodzaj studiów

Rodzaj studiów	1 rok	2 rok	3 rok	4 rok	5 rok
I stopnia – licencjackie / inżynierskie	-	53,0%	47,0%	-	-
II stopnia – magisterskie	46,2%	53,8%	-	-	-
jednolite magisterskie	-	-	-	66,0%	34,0%
ogółem	5,9%	51,4%	39,5%	2,1%	1,1%

Źródło: opracowanie własne

Najliczniejsza grupa ankietowanych studiowała na największych uczelniach w regionie – wynika to z konstrukcji próby badawczej, która uwzględniała liczbę osób studiujących w danej szkole wyższej. Najwyższy odsetek badanych dotyczył osób pobierających naukę na Uniwersytecie Jagiellońskim, Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie, Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie, Uniwersytecie Pedagogicznym w Krakowie, Politechnice Krakowskiej oraz Uniwersytecie Rolniczym w Krakowie – odsetek studentów każdej z tych uczelni był większy niż 8%. Wymienione placówki to publiczne szkoły wyższe. Wśród szkół niepublicznych najwięcej uczestniczących w badaniu studentów było słuchaczami Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego (5,6%).

Wykres 5. Struktura studentów w podziale na uczelnie

Źródło: opracowanie własne

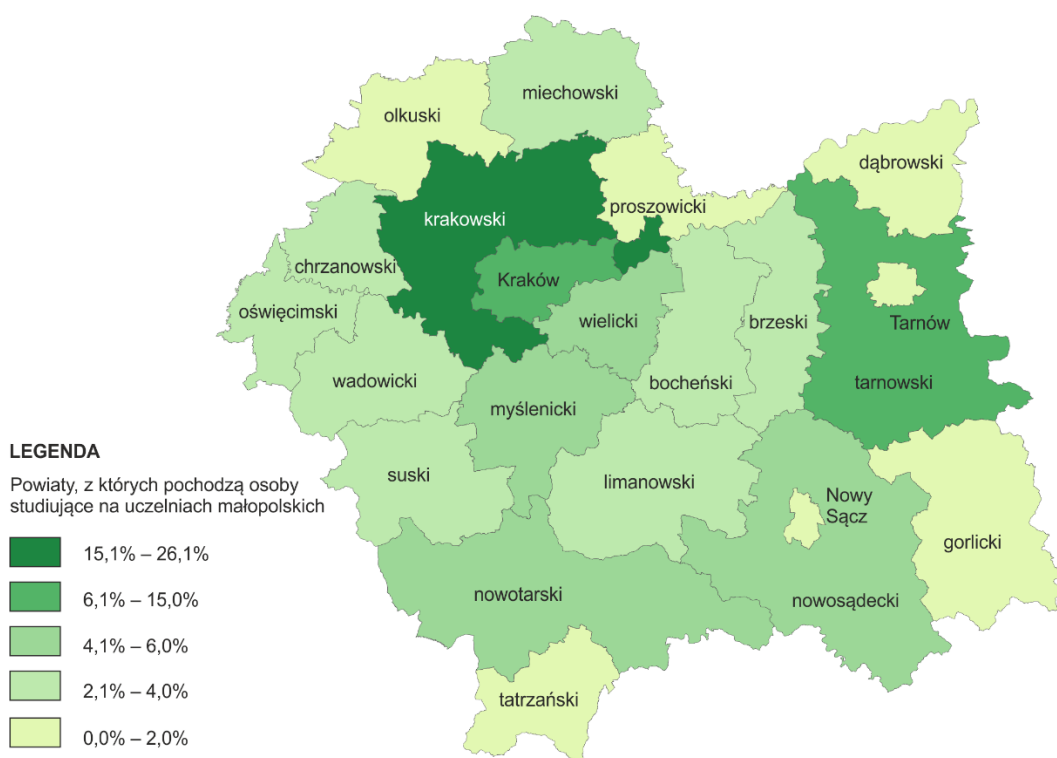
Największy odsetek badanych studentów pochodził z terenu województwa małopolskiego – 62,2% wszystkich ankietowanych. Liczba osób pochodząca z innych województw nie przekroczyła progu 10% – najliczniej reprezentowane było województwo podkarpackie (8,0%). Wysokim poziomem reprezentacji charakteryzowało się również województwo śląskie, nieco mniej studentów pochodziło z województw mazowieckiego i świętokrzyskiego. Studenci z Ukrainy stanowili aż 5,9% ankietowanych. W badaniu wzięli również udział studenci pochodzący z Kazachstanu, jednak wśród ogółu badanych stanowili zaledwie 0,7%.

Mapa 1. Miejsce pochodzenia (zameldowania) polskich studentów studiujących w Małopolsce

Źródło: opracowanie własne

Najliczniejszą grupę studentów pochodzących z Małopolski (ponad 1/4) reprezentowali mieszkańcy powiatu krakowskiego, następnie miasta Krakowa (14,6%), powiatu tarnowskiego (9,9%) oraz nowosądeckiego (5,8%). Wyniki badania *Oddziaływanie ośrodków akademickich województwa małopolskiego*⁷ z 2016 roku (przeprowadzonego na podstawie zbiorów danych o studentach przekazanych przez uczelnie) wskazują, że liderem – pod względem miejsca pochodzenia studentów małopolskich – jest miasto Kraków (28,3 tys. studentów), mniej licznie reprezentowane są kolejne na liście powiaty krakowski (9,4 tys.), tarnowski (9,2 tys.) i nowosądecki (7,7 tys.). Takie różnice pomiędzy populacją, a próbą mogą wynikać z niedoreprezentowania w gronie przebadanych studentów z największych uczelni Małopolski (między innymi Uniwersytetu Jagiellońskiego, Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie, Politechniki Krakowskiej, Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie oraz Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie), które są najczęściej wybierane przez mieszkańców Krakowa.

⁷A. Binda, K. Fiut, A. Górniak, *Oddziaływanie ośrodków akademickich województwa małopolskiego*, Kraków 2016, dostępny: <https://www.obserwatorium.malopolska.pl/wp-content/uploads/2017/03/Oddzia%C5%82ywanie-o%C5%9Brod%C3%B3w-akadem.pdf> [17.11.2017].

Mapa 2. Powiaty, z których pochodzą osoby studiujące na uczelniach małopolskich (według miejsce zameldowania)

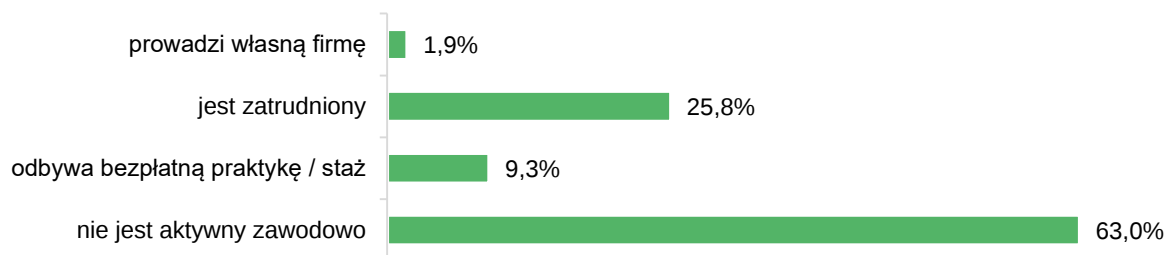
Źródło: opracowanie własne

1.4 Aktywność zawodowa studentów

Liczne grono studentów już w trakcie studiów podejmuje aktywność zawodową. Odpowiadają za to różne czynniki: chęć pozyskania doświadczenia zawodowego, chęć zdobycia pieniędzy na utrzymanie się na studiach, czy też zdobycia pieniędzy na edukację, która dla wielu uczniów jest odpłatna. W roku 2017 zatrudnienie wśród studentów wyniosło 25,8%. Bezpłatną praktykę lub staż odbywało 9,3% badanych, a **własną firmę prowadziło 1,9% studentów. Większość studentów (63,0%) nie była aktywna zawodowo.** Wśród tej ostatniej grupy, 34,1% respondentów było kiedyś zatrudnionych, a firmę prowadziło zaledwie 0,4%. O wadze czynnika ekonomicznego, przy podejmowaniu aktywności zawodowej w trakcie studiów, świadczy niewielki udział zatrudnionych w gronie studentów stacjonarnych (19,9%), w porównaniu do studentów studiów wieczorowych i zaocznych (67,7%). Często podejmowanie pracy jest główną aktywnością życiową, podczas gdy nauka występuje na drugim planie i jej tryb podporządkowany jest aktywności zawodowej. Potwierdzają to opinie przedstawicieli instytucji otoczenia biznesu.

Na studiach zaocznych większość osób pracuje. Z tego co się orientuję, na studiach zaocznych większość pracuje u kogoś, niż na własnym. Zdarzają się osoby, które mają własne działalności gospodarcze, natomiast jest ich zdecydowanie mniej.

IDI_10 Inkubator przedsiębiorczości

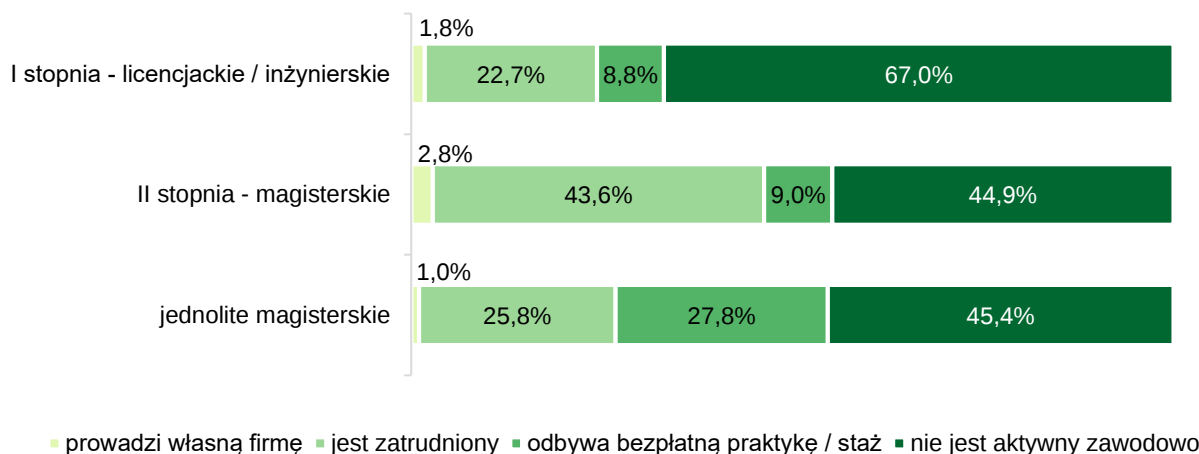
Wykres 6. Obecna aktywność zawodowa studentów

Źródło: opracowanie własne

Wykres 7. "Przeszłość" zawodowa osób, które obecnie nie są aktywne zawodowo (63,0% osób z poprzedniego pytania)

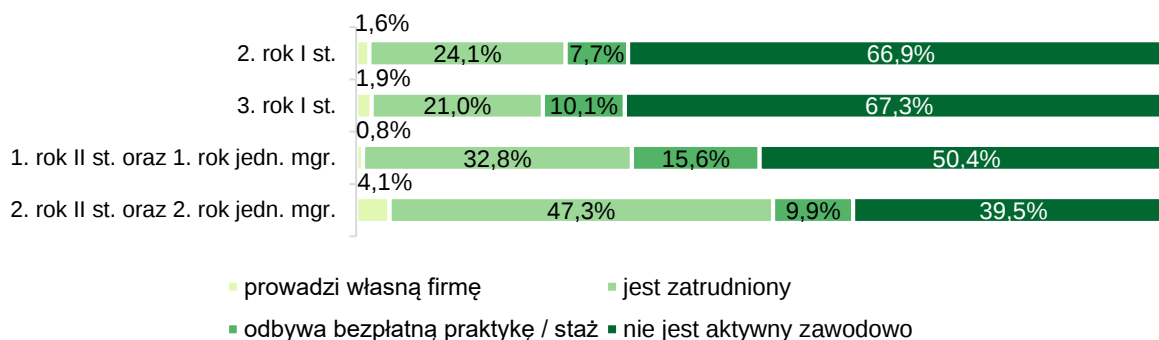
Źródło: opracowanie własne

Kim najczęściej są osoby aktywne zawodowo? Zdecydowanie największy odsetek osób zatrudnionych zidentyfikowano wśród osób realizujących II stopień studiów – prawie połowa studentów studiów magisterskich posiadała zatrudnienie (43,6%). W grupie studentów jednolitych studiów magisterskich zdecydowanie wyższą wartość, niż w przypadku studiów I i II stopnia, stanowi odsetek osób odbywających bezpłatną praktykę / staż. Może się to wiązać ze specyfiką kierunków, które są prowadzone w trybie studiów jednolitych (prawo, psychologia, kierunki lekarskie) – takie kierunki wymagają praktyki przed podjęciem pracy zarobkowej, a własną firmę związaną z zawodem zakłada się najczęściej po odbyciu kilkuletniego stażu, po zakończeniu studiów (stąd niski udział studentów posiadających własną firmę – 1,0%).

Wykres 8. Aktywność zawodowa w odniesieniu do stopnia studiów

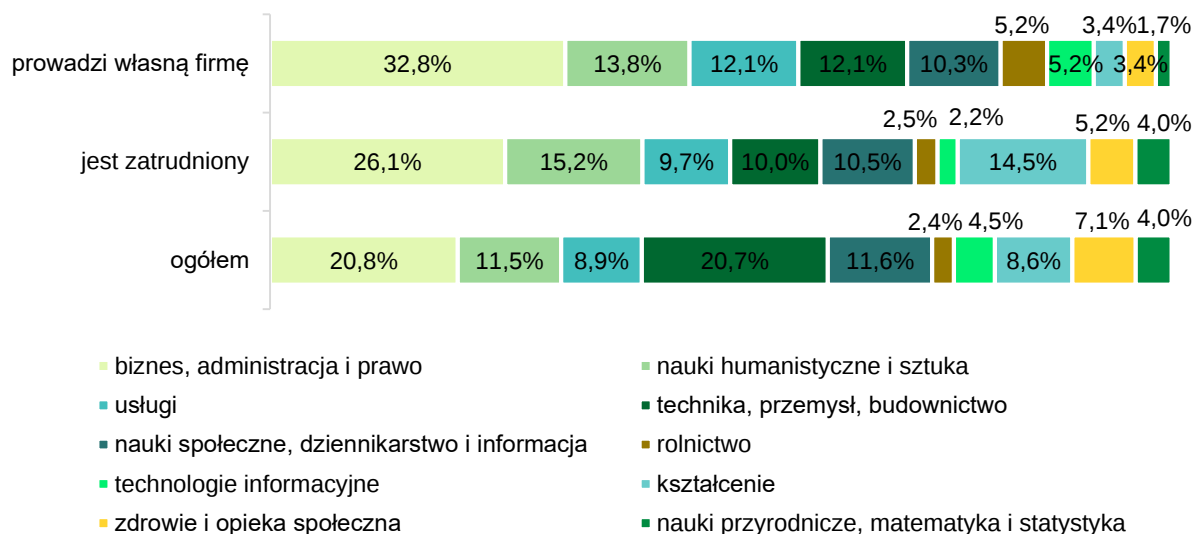
Źródło: opracowanie własne

Im bliżej końca studiów, tym szybciej zmniejsza się odsetek studentów nieaktywnych zawodowo i zwiększa zatrudnionych. Zależność ta jest zaburzona w przypadku słuchaczy studiów I stopnia, jednak należy mieć na uwadze fakt, że duża część studentów będzie kontynuowała naukę na studiach magisterskich i nie rozważa jeszcze podjęcia pracy zarobkowej. Odsetek osób prowadzących firmę jest najwyższy na ostatnim roku studiów (II stopnia oraz jednolitych magisterskich) – wyniósł 4,1% dla tej grupy.

Wykres 9. Aktywność zawodowa studentów w odniesieniu do stopnia oraz roku studiów

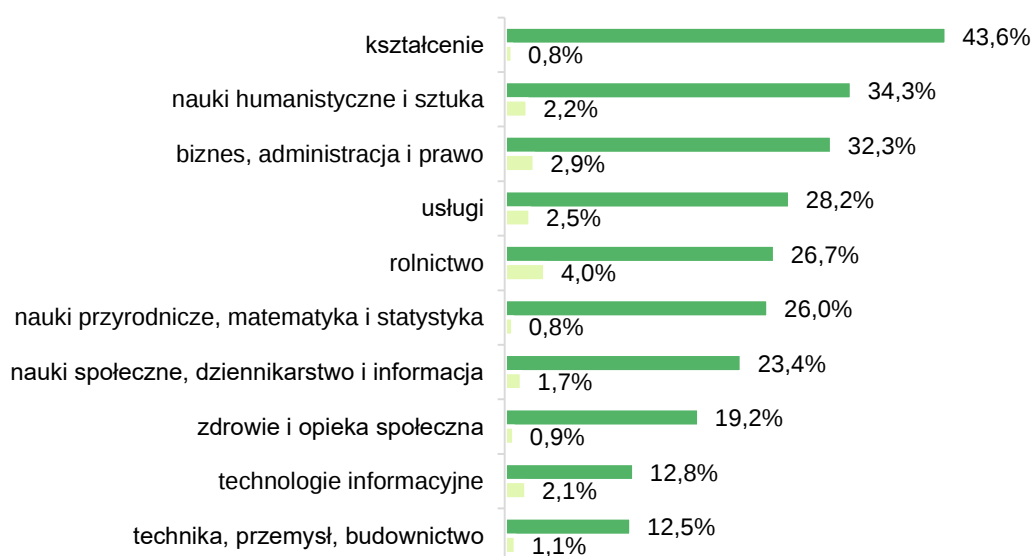
Źródło: opracowanie własne

Wśród osób aktywnych zawodowo zdecydowanie wyróżniali się studenci kierunków biznes, administracja i prawo. Prowadzący własną firmę stanowili w tej grupie 32,8%, a osoby zatrudnione 26,1% – udział tej grupy wśród respondentów wyniósł 20,8%. Następną wyróżniającą się grupą kierunków z proporcjonalnie wyższą aktywnością studentów dotyczyła nauk humanistycznych i sztuki (kolejno: 13,8% prowadzących firmę; 15,2% zatrudnionych wobec 11,5% ogółem), usług (12,1% prowadzących firmę; 9,7% zatrudnionych wobec 9,3% ogółem) oraz rolnictwa (5,2% udział prowadzących firmę, 2,5% zatrudnionych wobec 2,4% w ogóle badanych) oraz kształcenia (3,4% prowadzących firmę, 14,5% zatrudnionych wobec 8,6% udział w ogóle badanych).

Wykres 10. Aktywność zawodowa studentów w odniesieniu do grup kierunków studiów

Źródło: opracowanie własne

Najniższy odsetek osób aktywnych zawodowo ujawnił się na kierunkach technicznych i informatycznych – kolejno 12,5% oraz 12,8%. **Prowadzenie firmy największą popularnością cieszyło się na kierunkach rolniczych** (4,0% osób prowadzących firmę), co może wiązać się z posiadaniem gospodarstwa rolnego, **najmniej natomiast wśród studentów kształcenia, nauk przyrodniczych** (po 0,8% osób prowadzących firmę) **oraz zdrowia i opieki społecznej** (0,9% osób prowadzących firmę).

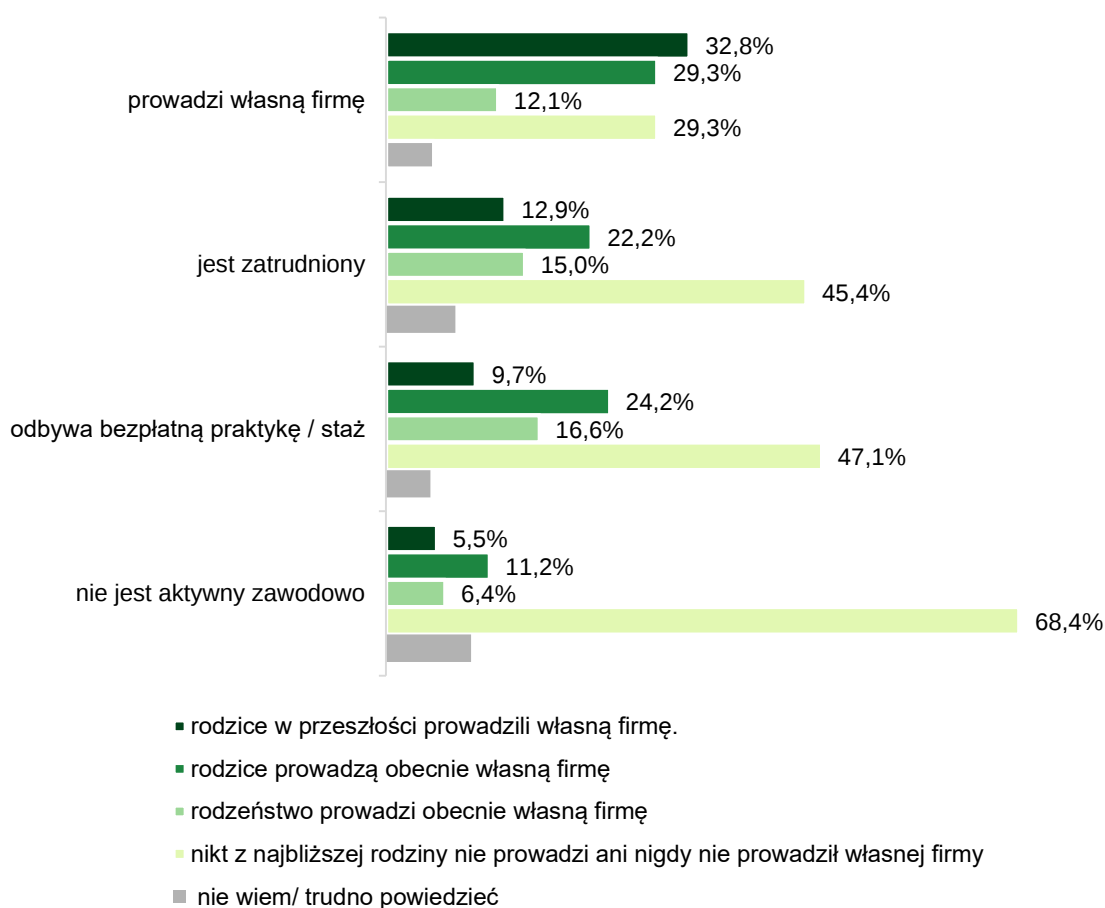
Wykres 11. Udział studentów danego kierunku zatrudnionych u kogoś i prowadzących własną firmę

Źródło: opracowanie własne

Wśród polskich studentów zatrudnionych było 26,0%, podobnie wśród studentów zagranicznych (24,4%). Mocno wyróżniała się aktywność zawodowa studentów ukraińskojęzycznych – wśród nich aż 39,8% pracowało. Widać wyraźnie, że w przypadku tych osób możliwość podejmowania edukacji (oraz utrzymania się) było bardzo mocno powiązane z aktywnością zarobkową. Jeśli chodzi o prowadzenie firmy przez studentów, to udział wygląda podobnie – wśród polskich studentów firmę prowadziło 2,0% badanych, a wśród zagranicznych 1,0%.

Czy tradycja przedsiębiorczości w rodzinie przekłada się na aktualną aktywność studentów? Zakładając, że prawdziwe jest powiedzenie, że „niedaleko pada jabłko od jabłoni” można się spodziewać częstszego prowadzenia firm w grupie studentów, których rodzice lub rodzeństwo aktualnie lub w przeszłości prowadzili firmę. Mimo tego, że grono osób aktualnie prowadzących firmę było nieliczne, zaznaczał się wyraźnie wyższy udział osób, których rodzice w przeszłości prowadzili firmę (32,8%) lub obecnie prowadzą firmę (29,3%). Łącznie w gronie studiujących „młodych przedsiębiorców” na tradycje przedsiębiorczości w rodzinie wskazało, aż 3/4 osób. W pozostałych grupach tradycje przedsiębiorczości były dużo niższe. Dla zatrudnionych wyniosło 50,1%, odbywających praktykę lub staż 50,5%, a nieaktywnych zawodowo 23,1%.

Wykres 12. Przedsiębiorczość w rodzinie studenta

Źródło: opracowanie własne

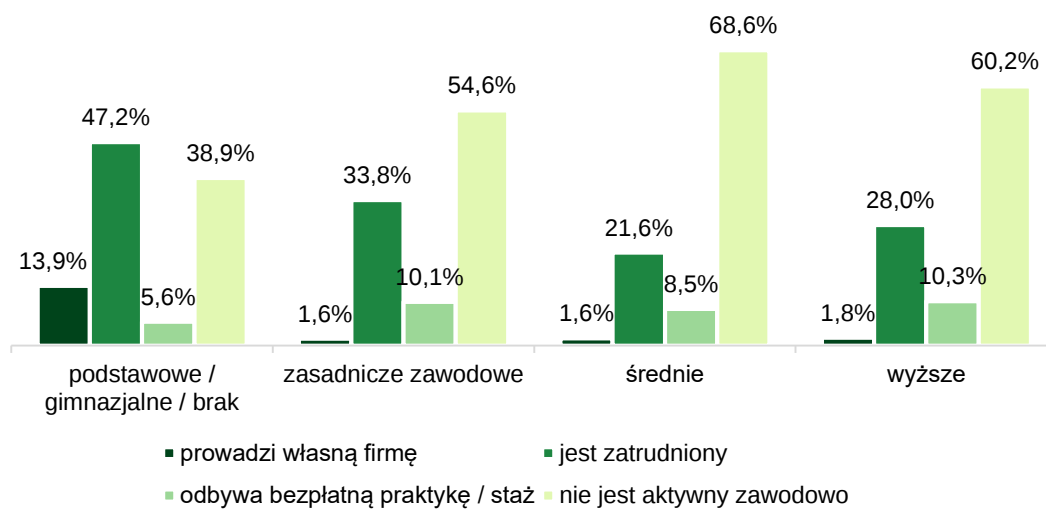
W rodzinie prawie co trzeciego studenta wystąpiły tradycje przedsiębiorczości – ktoś z najbliższej rodziny (rodzice, rodzeństwo) prowadzi lub prowadził firmę. Największy odsetek takich studentów studiował na kierunkach humanistycznych, związanych ze zdrowiem i opieką społeczną oraz w usługach.

Wykres 13. Udział studentów danego kierunków, wśród których w najbliższej rodzinie ktoś prowadzi lub prowadził firmę (rodzice, rodzeństwo)

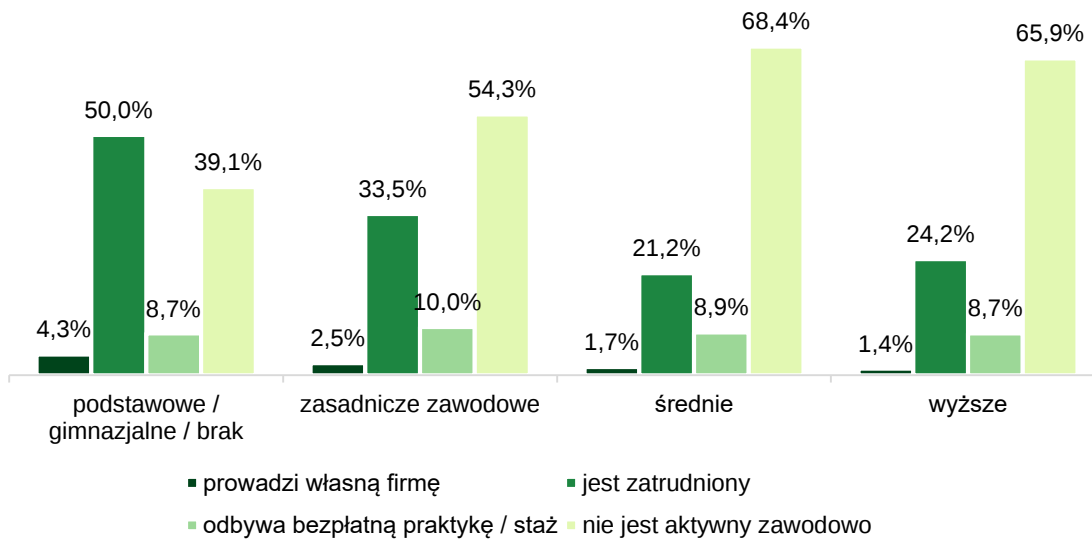

Źródło: opracowanie własne

Z punktu widzenia aktywności zawodowej, nie bez znaczenia pozostawał poziom wykształcenia rodziców. Studenci, których rodzice posiadali wykształcenie podstawowe lub zasadnicze zawodowe, częściej podejmowali zatrudnienie lub byli właścicielami firm niż ci, których rodzice legitymowali się wykształceniem średnim bądź wyższym. Taka zależność wiąże się przede wszystkim z koniecznością podejmowania zatrudnienia studentów gorzej sytuowanych materialnie, celem realizacji aspiracji edukacyjnych. Dla takich osób ścieżka kariery edukacyjno-zawodowej zakłada łączenie pracy z nauką (przy czym tryb nauki najczęściej dostosowany jest do pracy – podejmują studia w trybie wieczorowym lub zaocznym). Z tego powodu dzieci rodziców o niższym poziomie wykształcenia częściej decydują się na kształcenie „lokalnie”, w trybie niestacjonarnym, dostosowując zaspakajanie aspiracji edukacyjnych do konieczności zarobkowania.

Wykres 14. Wykształcenie matki, a aktywność zawodowa studentów

Źródło: opracowanie własne

Wykres 15. Wykształcenie ojca, a aktywność zawodowa studentów

Źródło: opracowanie własne

1.5 Podsumowanie

Badanie ujawniło, że w roku 2017 nieco ponad 25% studentów pracowało otrzymując za swoją pracę wynagrodzenie, niecałe 10% było aktywna zawodowo, ale pracę świadczyło nieodpłatnie, w ramach praktyk lub staży studenckich. Tylko 1,9% badanych studentów prowadziło, w trakcie realizacji badania, własną działalność. Jednocześnie ponad 1/3 nieaktywnych deklarowała, że posiada doświadczenie bycia zatrudnionym. Przedmiot niniejszego badania dotyczył oceny aktywności studentów w zakresie zakładania własnej firmy – taki cel został ustalony jako kryterium oceny przedsiębiorczości studentów. Według najbardziej szerokiej definicji przedsiębiorczości (a jest to konstrukt społeczny, definiowany na wiele sposobów), stanowi ona umiejętność dostrzegania pomysłów oraz umiejętność realizacji celów, zdolność do podejmowania ryzyka w zakresie zaspokojenia swoich i cudzych potrzeb⁸. Podejmowanie pracy czy inicjatyw w zakresie działalności gospodarczej, można więc uznać za przejaw przedsiębiorczości młodych osób. Z kolei podjęcie studiów w miejscu odległym od miejsca zamieszkania, wymagające determinacji, zgody na ryzyko, odwagi w stawianiu sobie samemu wyzwań również jest wyrazem „skłonności przedsiębiorczej”. W świetle tej definicji należy uznać, iż co najmniej 3/4 studentów województwa małopolskiego wykazuje się, choćby okresowo, postawą przedsiębiorczą.

Skłonność do przejawiania postawy przedsiębiorczej w węższym znaczeniu – rozpoczęcie pracy „na własny rachunek”, plasująca się ogółem w badanej grupie na poziomie niecałych 2%, rośnie wraz z zaawansowaniem studiów, by na ich ostatnim roku (studia II stopnia oraz jednolite magisterskie) – osiągnąć poziom 4,1% dla tej grupy.

Najbardziej aktywni zawodowo (i jako zatrudnieni i jako prowadzący własną działalność gospodarczą) okazali się studenci kierunku biznes, administracja i prawo, a w następnej kolejności nauk humanistycznych i sztuki oraz usług. Największy procent studentów prowadzących własną firmę dotyczy tych, podejmujących kształcenie na kierunkach rolniczych. Aktywni zawodowo są w większym stopniu studenci zagraniczni (prawie 40% studentów z Ukrainy) niż rodzimi (ok. 26%).

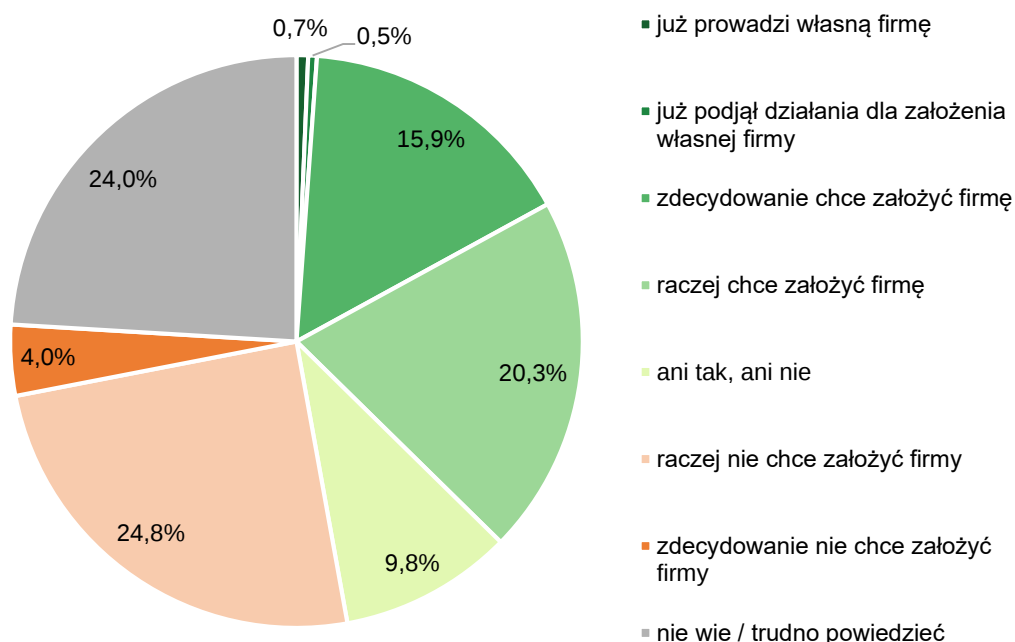
Na podstawie powyższych danych można wnioskować, że to nieuchronność samodzielności jest okolicznością sprzyjającą podejmowaniu aktywności zawodowej przez studentów.

⁸ I. Michałków, *Przedsiębiorczość młodzieży a szanse sukcesu na europejskim rynku pracy* [w:] *Przedsiębiorczość młodzieży*, J. Merski, K. Piotrkowski (red.), Wyższa Szkoła Ekonomiczna, Warszawa 2003.

ZAINTERESOWANIE PROWADZENIEM FIRMY

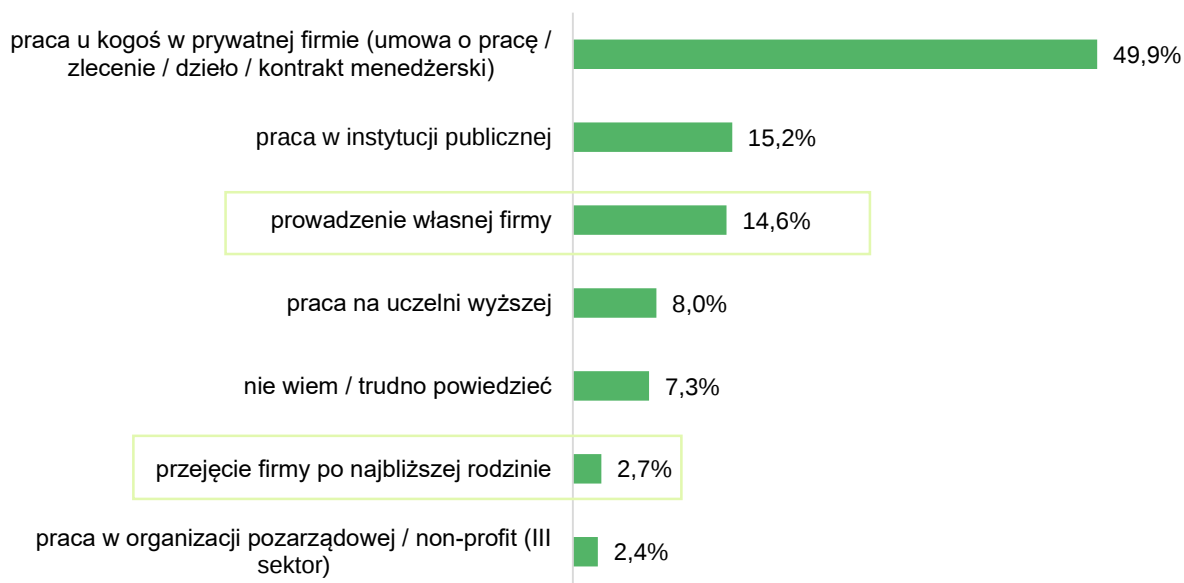
Jak zauważono w poprzednim rozdziale, wraz z etapem zakańczania edukacji, wzrasta poziom aktywności zawodowej wśród studentów, w tym udział osób decydujących się na założenie firmy. Z badania wynika, że w grupie studentów ostatniego roku ponad 1/3 chciała w nieokreślonej przyszłości założyć własną firmę. W gronie tych osób znalazły się również takie, które już posiadały firmę lub podjęły kroki do jej założenia. Aż 28,8% studentów nie miało planów zakładania firmy, a kolejna 1/4 badanych wykazywała niezdecydowanie. Analizując powyżej przytoczone dane należy mieć na uwadze, że plany związane z założeniem bądź odstąpieniem od założenia działalności gospodarczej dotyczą bliżej nieokreślonej przyszłości. Gdy zapytano studentów o ścieżkę zawodową, jaką planują obrać w perspektywie do 2 lat po zakończeniu studiów, już tylko **14,6% badanych deklaroowało chęć prowadzenia własnej firmy**, a **2,7% przejęcie firmy po najbliższej rodzinie** (szerzej o planach zawodowych studentów w rozdziale [Plany zawodowe studentów](#)).

Wykres 16. Stopień zainteresowania studentów prowadzeniem własnej firmy

Źródło: opracowanie własne

Wykres 17. Forma, w jakiej studenci najchętniej podjęliby pracę w okresie do 2 lat po zakończeniu studiów (możliwość wskazania tylko jednej odpowiedzi)

Źródło: opracowanie własne

Rozbieżności w deklaracjach nie dziwią. Z jednej strony wynikać mogą z odraczania decyzji o założeniu firmy – popularny jest wybór ścieżki zawodowej, w której dana osoba najpierw zdobywa niezbędną wiedzę oraz doświadczenie, a dopiero w dalszej perspektywie decyduje się na rozpoczęcie działalności gospodarczej. Z drugiej strony liczne deklaracje dotyczące chęci założenia własnej firmy w nieokreślonej przyszłości, mogą wskazywać na wysoką atrakcyjność posiadania działalności, jednak nie muszą przełożyć się na jej założenie. Potwierdzenie tych przypuszczeń stanowią wypowiedzi respondentów badań jakościowych:

Jest pewien paradoks. Ponad połowa studentów deklaruje, że chciałaby założyć własną firmę, tylko oni to deklarują z innego punktu widzenia. Oni chcieliby założyć własną firmę nie dlatego, żeby ją prowadzić, tylko ich kuszą efekty, które prowadzenie własnej firmy daje. Bo oni widzą, że jeżeli ktoś ma i mieszkania, i apartamenty, i samochody to na dziewięćdziesiąt procent ma dlatego, że prowadzi własną firmę. No to ja też tak chcę. Więc co trzeba zrobić? Prowadzić własną firmę. [...] Chcę posiadać własną firmę 50% spytanych, ale realnie 5% jest faktycznie zainteresowanych założeniem własnej firmy.

IDI_32 Inkubator przedsiębiorczości

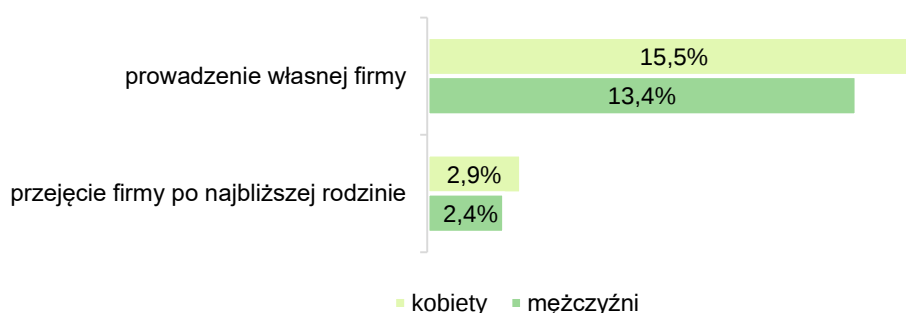
Zainteresowanie [studentów założeniem firmy - przyp. autora] jest wysokie, ale często na zainteresowaniu się kończy.

IDI_7 Inkubator przedsiębiorczości

1.6 Charakterystyka studentów, którzy chcą prowadzić firmę

W kontekście ustaleń opisanych w poprzednim podrozdziale, zdecydowano by proces dalszych analiz oprzeć jedynie na analizie deklaracji dotyczących chęci założenia własnej firmy w perspektywie do 2 lat po ukończeniu studiów. Ten typ deklaracji dotyczył określonego, krótszego horyzontu czasowego oraz wskazywał na bardziej przemyślaną i skonkretyzowaną wizję przyszłości (między innymi przez wskazanie na alternatywne ścieżki kariery zawodowej). W niniejszym podrozdziale zostanie przeprowadzana charakterystyka studentów, których różnicuje deklaracja dotycząca chęci założenia własnej firmy lub przejęcia jej po najbliższej rodzinie.

Wykres 18. Skłonność do prowadzenia firmy w podziale na płeć

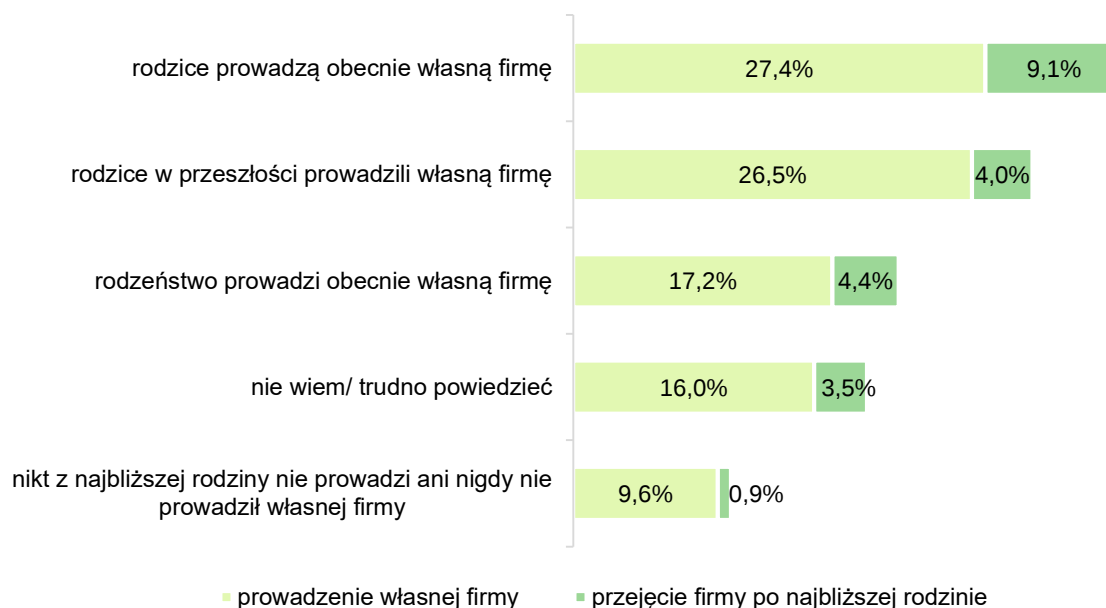

Źródło: opracowanie własne

Wśród przebadanej grupy 14,6% studentów chciało założyć własną firmę, podczas gdy kolejne 2,7% planowało przejęcie jej po najbliższej rodzinie. Większą skłonność do prowadzenia własnej firmy przejawiały kobiety, jednakże różnice w wymiarze płciowym nie były znaczące. Podobnie sytuacja wyglądała w przypadku wykazywania chęci przejęcia firmy po najbliższej rodzinie – w tym przypadku również odsetek kobiet był nieznacznie wyższy od mężczyzn.

Zainteresowanie prowadzeniem działalności gospodarczej wykazywały osoby, **których rodzice w trakcie realizacji badania prowadzili własną firmę** – ponad 1/3 z nich do 2 lat po zakończeniu studiów planowała podjąć pracę zarobkową właśnie w takiej formie. Niewiele niższy odsetek odnotowano w grupie studentów, których **rodzice w przeszłości prowadzili działalność** (30%). Zdecydowanie niższy okazał się w tej analizie procentowy udział studentów pochodzących ze środowisk, w których nikt z najbliższej rodziny nie prowadzi, ani nigdy nie prowadził działalności gospodarczej. Wśród tej grupy jedynie 10% planowało rozpocząć własną działalność.

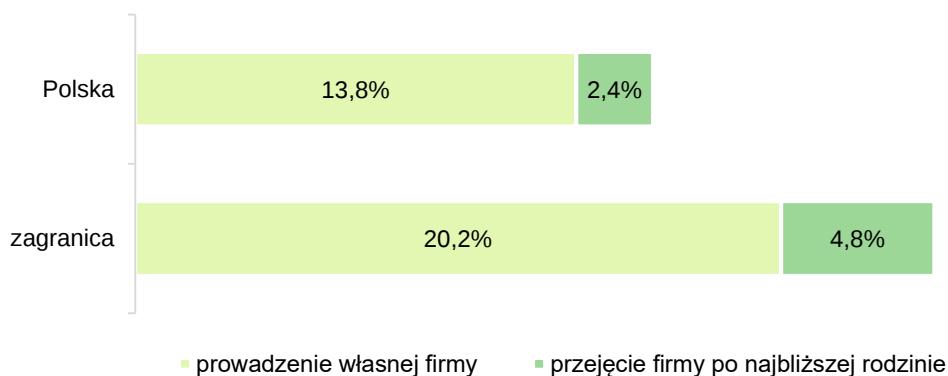
Wykres 19. Studenci, którzy zamierzają w ciągu 2 lat po zakończeniu studiów prowadzić działalność gospodarczą w rozróżnieniu na rodziny z tradycjami biznesowymi i bez takich tradycji

Źródło: opracowanie własne

Polscy studenci spoza terenu Małopolski wykazują nieznacznie mniejszą skłonność do zakładania firmy (o 0,2 p. p.) oraz do przejmowania jej po najbliższej rodzinie (o 0,1 p. p.). Bardziej widoczne są natomiast różnice między polskimi a zagranicznymi studentami – 25% zagranicznych studentów chciałoby prowadzić firmę, wśród polskich studentów udział deklaracji to tylko 16,2%. Zaskakujący jest dwukrotnie wyższy wskaźnik udziału procentowego studentów zagranicznych, którzy chcą przejąć firmę po najbliższej rodzinie. Dane sugerują, że tego typu deklaracje składane są przez osoby zamożne, które przyjechały do Polski po edukację i po zakończeniu nauki planują powrót w rodzinne strony i przejęcie firmy. Pamiętać jednak należy, że dane te dotyczą bardzo małej grupy osób.

Wykres 20. Chęć zakładania firmy w zależności od miejsca pochodzenia – Polska i zagranica

Źródło: opracowanie własne

Zakładanie własnej działalności gospodarczej okazało się zjawiskiem najbardziej popularnym wśród studentów pochodzących z powiatów wschodniej i południowo-wschodniej części regionu oraz

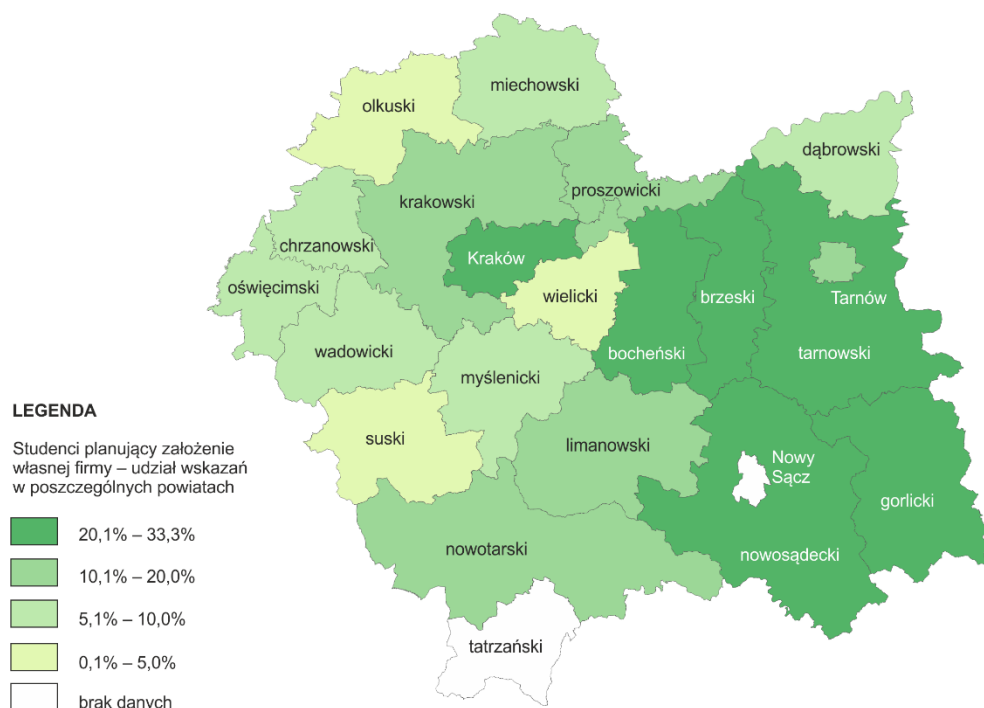

z miasta Krakowa. Prezentowane informacje szczególnie zaskakują w kontekście analizy poziomu wskaźnika przedsiębiorczości dla poszczególnych powiatów województwa małopolskiego⁹. Liczba podmiotów gospodarki narodowej na 1 000 mieszkańców jest najniższa w powiatach dąbrowskim i tarnowskim, w następnej kolejności gorlickim, nowosądeckim, brzeskim, bocheńskim, limanowskim, nowotarskim oraz proszowickim. Rozbieżności pomiędzy deklarowaną chęcią założenia firmy, w ujęciu miejsca pochodzenia studentów, a poziomem przedsiębiorczości na danym terenie, można próbować wytłumaczyć na wiele różnych niewykluczających się sposobów. Po pierwsze zakładanie firmy niejednokrotnie jest wymuszone gorszymi perspektywami zawodowymi. Wymienione tereny, o niższej przedsiębiorczości, cechują się gorszą sytuacją na rynku pracy (sytuacja mierzona między innymi stopą bezrobocia¹⁰). Z drugiej strony podejmowanie prób uzyskania wyższego wykształcenia może być traktowane jako przejaw przedsiębiorczości (między innymi w myśl przywoływanej w niniejszym raporcie szerokiej definicji przedsiębiorczości) i jako inwestycja na przyszłość, a założenie działalności gospodarczej naturalną konsekwencją obranej ścieżki kariery. Z trzeciej strony rozbieżności w danych mogą wynikać z faktu, że dobór respondentów do próby nie zakładał odwzorowania miejsca pochodzenia studentów, stąd dużo większy udział w gronie przebadanych niż w populacji stanowiły osoby z mniejszych uczelni, spoza Krakowa. Ponadto, osoby pracujące, które decydowały się na kontynuację nauki, poszukiwały oferty edukacyjnej lokalnie (dostosowując miejsce nauki do częstych dojazdów). Uczelnie z Tarnowa i Nowego Sącza rekrutują studentów przede wszystkim z najbliższego otoczenia.

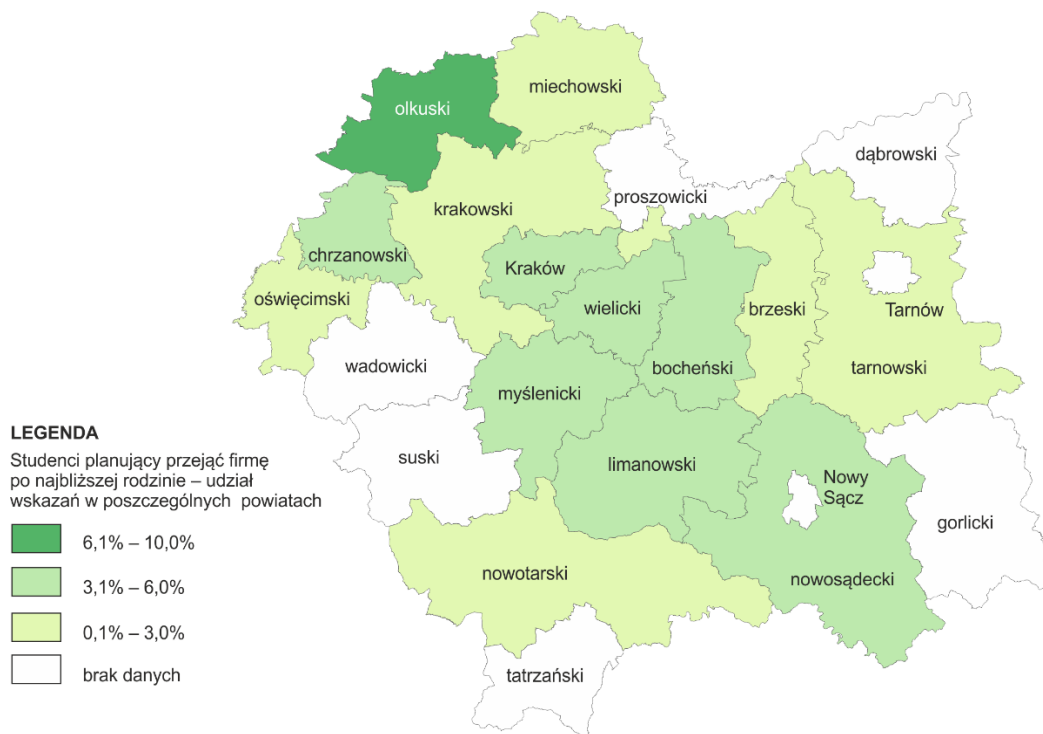
Nie dostrzega się widocznego zróżnicowania terytorialnego w procesie przejścia firmy po najbliższej rodzinie (w tym przypadku występują bardzo niewielkie liczebności wskazań dla powiatów mniej licznie reprezentowanych).

⁹ *Województwo małopolskie 2017*, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Kraków 2017, dostępny: https://www.malopolska.pl/_cache/publications/1700-956/fit/WM2017.png [24.11.2017].

¹⁰ *Ibidem*, s. 183.

Mapa 3. Studenci planujący założenie własnej firmy – udział wskazań w poszczególnych powiatach

Źródło: opracowanie własne

Mapa 4. Studenci planujący przejąć firmę po najbliższej rodzinie – udział wskazań w poszczególnych powiatach

Źródło: opracowanie własne

Czy rodzaj wybieranych studiów wpływa na przyszłą decyzję o założeniu firmy? Dane zebrane na ten temat kształtują się podobnie do tych, które dotyczą zagadnienia aktywności zawodowej. Wśród studentów studiów I stopnia jedynie 15,2% deklaruowało chęć założenia firmy. Odsetek chętnych wzrastał wraz z wydłużaniem się procesu edukacji co skutkowało tym, że wśród studentów studiów II stopnia chętnych było już 18,7%. Szczegółowy analiza przeprowadzona w podziale na lata studiów wskazuje widoczny **wzrost zainteresowania zakładaniem działalności gospodarczej wraz z wydłużającym się okresem studiowania**. Również wiek respondentów (który jest powiązany z rokiem studiów) odgrywa tutaj istotną rolę – wśród osób które nie ukończyły 21 lat chęć założenia działalności gospodarczej deklaruowało 16,3% badanych, natomiast w grupie, która osiągnęła wiek 23 lat lub wyższy już 20,0%. Informacje te znajdują również potwierdzenie w badaniach jakościowych – instytucje wskazały, że pomysły na założenie działalności pojawiają się najczęściej pod koniec studiów, w ostatnich 2 latach nauki. Respondenci (eksperci) zdecydowanie wykluczali z grupy zainteresowanych założeniem firmy studentów pierwszego roku jako tych, którzy dopiero zapoznają się z życiem studenckim i nie zastanawiają się nad tym, co będą robić po studiach.

Wykres 21. Studenci, którzy zamierzają w ciągu 2 lat po zakończeniu studiów prowadzić działalność gospodarczą w podziale na rok studiowania

Źródło: opracowanie własne

Przyglądając się zmiennym dotyczącym planów założenia działalności gospodarczej w kontekście trybu podjętych studiów należy stwierdzić, że **studenci studiów niestacjonarnych częściej deklarują chęć prowadzenia firmy** (27,6% studentów studiów niestacjonarnych), **niż studenci dzienni** (16,1% studentów studiów stacjonarnych). Taki wynik może wskazywać na wyższy poziom aktywności zawodowej tych pierwszych (prowadzenie firmy jest jedną z nich). Odmienne zdanie miała część ekspertów instytucji, które wspierają przedsiębiorczość – twierdzili oni, że studenci studiów stacjonarnych częściej myślą o zakładaniu firmy. Może to być spowodowane większą ilością czasu, podczas gdy studenci niestacjonarni studiuja zaocznie najczęściej dlatego, że w ciągu tygodnia pracują zarobkowo.

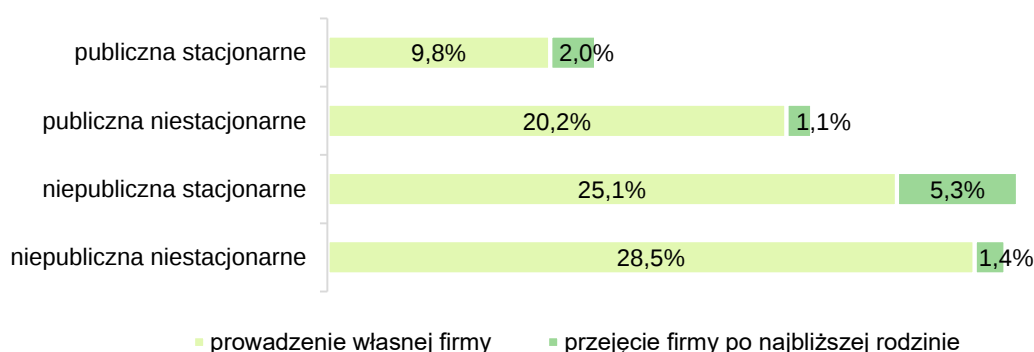
Na studiach zaocznych większość osób pracuje - częściej <u kogoś>, niż <na własnym>. Zdarzają się osoby, które mają własne działalności gospodarcze, natomiast jest ich zdecydowanie mniej.

IDI_10 Inkubator przedsiębiorczości

Studentów uczelni publicznych i niepublicznych oraz stacjonarnych i niestacjonarnych cechuje różne podejście do zagadnień związanych z procesem prowadzenia działalności gospodarczej. Studenci uczelni niepublicznych dużo częściej zainteresowani są zakładaniem własnej firmy. Co więcej, zarówno w przypadku studentów kierunków stacjonarnych i niestacjonarnych uczelni niepublicznych, podobny

odsetek osób chce w przyszłości z prowadzić własną firmę. To co ich różni, to sposób „zdobycia” firmy – **wśród studentów studiów stacjonarnych wyższy jest odsetek tych, którzy planują przejąć biznes po najbliższej rodzinie**. Podobna prawidłowość występuje w przypadku studentów wybierających uczelnie publiczne. Wyższy udział zainteresowanych przejęciem firmy wśród studentów kierunków stacjonarnych może stanowić pokłosie ich wyższej majątności – rodziców stać na posłanie dziecka na studia dzienne bez konieczności dorabiania lub regularnej pracy w trakcie studiów. Niejednokrotnie wysoki status finansowy zapewniony jest przez własną działalność gospodarczą rodziców. **Najniższy poziom zainteresowania założeniem firmy przejawiają studenci studiów dziennych nieodpłatnych**. Studenci uczelni publicznych opłacający swoje studia deklarują wyższą, niż ich koledzy z kierunków dziennych, skłonność do prowadzenia firmy, jednak niższą niż ma to miejsce w przypadku studentów uczelni niepublicznych.

Wykres 22. Odpłatność za studia a chęć prowadzenia firmy

Źródło: opracowanie własne

Zakładanie działalności gospodarczej jako preferowana forma pracy zarobkowej jest bardzo często wskazywana przez studentów uczelni niepublicznych. Wśród uczelni wyższych, największy odsetek studentów planujących prowadzić firmę studiuje w Małopolskiej Wyższej Szkole im. Józefa Dietla w Krakowie (46,2%), Wyższej Szkole Turystyki i Ekologii w Suchej Beskidzkiej (40,0%), Krakowskiej Wyższej Szkole Promocji i Zdrowia (39,2%) oraz Krakowskiej Akademii im. Frycza Modrzewskiego (37,0%).

Studenci największych uczelni publicznych to grupa zdecydowanie mniej zainteresowana zakładaniem firmy. Taka sytuacja może wynikać z różnorodnych czynników. W przypadku studentów uczelni technicznych, znaczenie ma charakter przyszłej pracy – inżynierowie nierzadko podejmują pracę najemne w dużych przedsiębiorstwach:

Proszę sobie wyobrazić, że ktoś podejmuje działalność gospodarczą zgodną z zawodem związaną z metalurgią, odlewnictwem, górnictwem, mechaniką, automatyką czy elektroniką! Jak? Czasami ludzie podejmowali działalność gospodarczą niezgodną zupełnie z zawodem, po to żeby po prostu godnie żyć.

IDI_1 Biuro karier

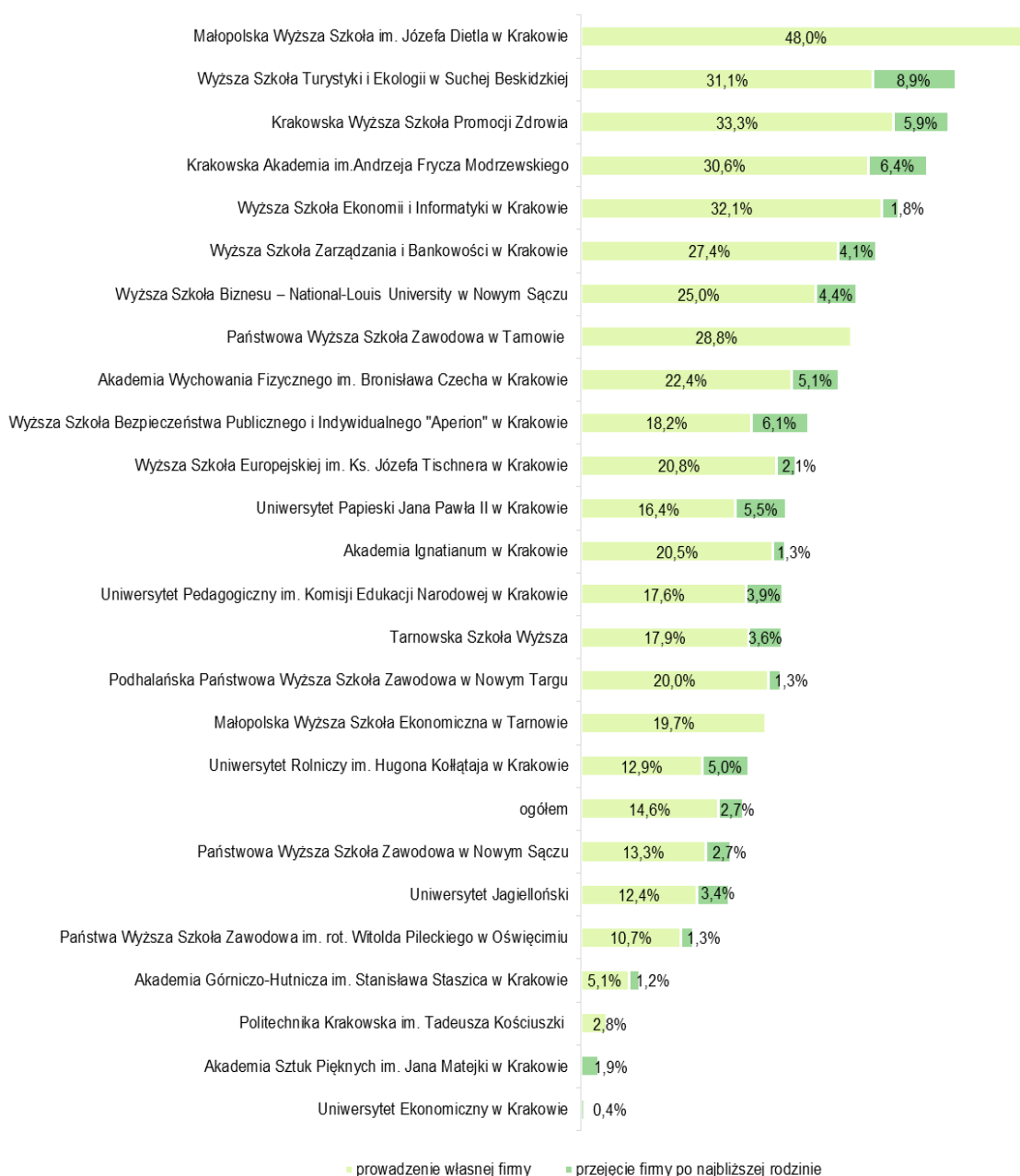

Istotny warunek kształtujący potrzebę zakładania firmy stanowi również aktualna sytuacja na rynku pracy. W sytuacji wyboru absolwenci preferują pracę najemną, a własna firma traktowana jest jako konieczność (co wynika również z cytowanej wyżej wypowiedzi). Kraków – drugi co do wielkości ośrodek akademicki w Polsce jest dużym rynkiem pracy, na którym, w momencie dobrej koniunktury, znalezienie pracy dla absolwenta uczelni wyższej nie stanowi problemu:

Im lepszy jest rynek pracy tym mniej osób podejmuje studia 3. stopnia i tym mniej osób zakłada działalność gospodarczą. Działalność gospodarczą zdecydowanie chętniej zakładają osoby, które zawsze chciały to robić bądź mają jakiś bardzo dobry pomysł związany z zawodem.

IDI_1 Biuro karier

Wykres 23 Studenci, którzy zamierzają w ciągu 2 lat po zakończeniu studiów prowadzić działalność gospodarczą – w podziale na uczelnie wyższe (wskaźnik liczebności dla poszczególnych szkół znajdują się w [Załączniku](#))

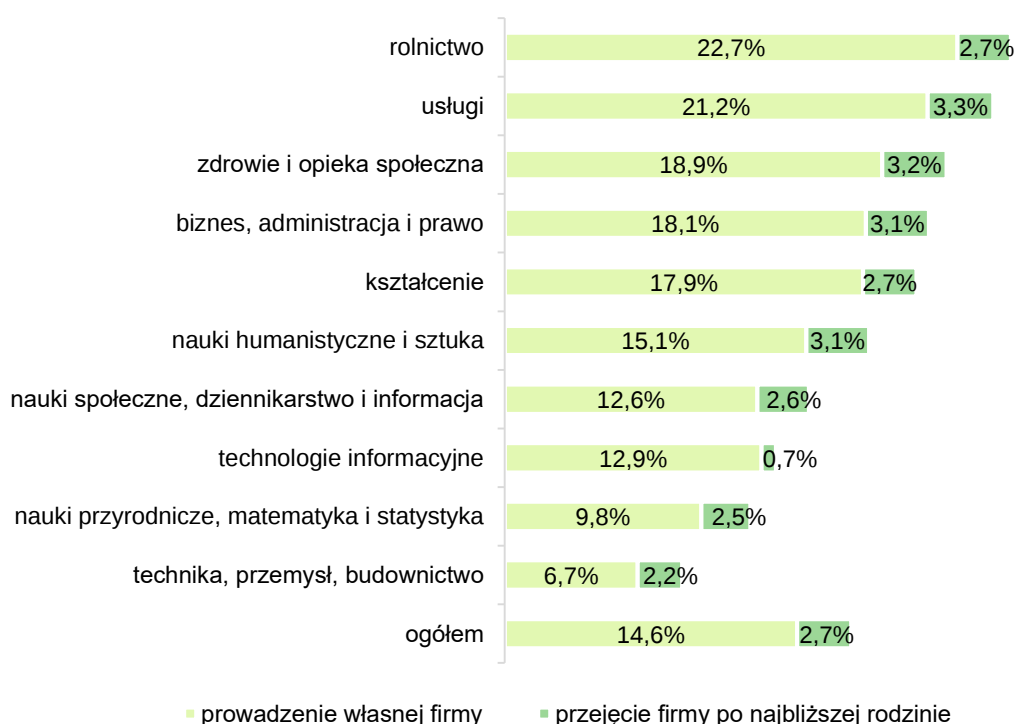

Źródło: opracowanie własne

Najwyższy poziom tzw. deklarowanej przedsiębiorczości wykazują studenci kierunków **rolniczych** – prawie 1/4 uznała, że pożądaną formą pracy zarobkowej byłaby ta, wykonywana we własnym gospodarstwie lub przedsiębiorstwie przejmowanym od rodziców. Również stosunkowo wysoki odsetek studentów kierunków związanych z **kształceniem, usługami i biznesem, administracją i prawem** był zainteresowany prowadzeniem w najbliższej przyszłości działalności gospodarczej. Najniższy procentów wskazań tej formy pracy zarobkowej zidentyfikowano na kierunkach związanych z technologiami informacyjnymi oraz na kierunkach technicznych – wśród nich najpopularniejsza była „praca u kogoś”, w prywatnej firmie. Co interesujące, respondenci wywiadów jakościowych wskazywali, że wśród studentów mających w planach założenie działalności gospodarczej dominowali studenci

kierunków technicznych, informatycznych, zarządzania i ekonomii, ale także pedagogicznych (firmy szkoleniowe) oraz prawniczych. Z kolei studenci **kierunków technicznych i informatycznych** wymieniani byli jako chętni do zakładania działalności przez inkubatory przedsiębiorczości, fundusze venture capital czy ośrodki innowacji, które posiadają rozeznanie w środowisku start-upów i do których zgłaszają się osoby potrzebujące wsparcia, między innymi z zakresu rozwoju technologii, komercjalizacji pomysłów biznesowych – czyli głównie będą to firmy bardziej innowacyjne lub takie, które mogą stać się innowacyjne.

Wykres 24. Studenci, którzy zamierzają w ciągu 2 lat po zakończeniu studiów prowadzić działalność gospodarczą – w podziale na grupy kierunków

Źródło: opracowanie własne

W poniższej tabeli zaprezentowano procentowy udział studentów zamierzających założyć własną firmę, identyfikowanych według kategorii studiowanych kierunków.

Tabela 3. Studenci mający w planach założenie firmy lub przejęcie firmę po najbliższej rodzinie w podziale na grupy kierunków i uczelnie (wartości podawane w %)

	rolnictwo	technika, przemysł, budownictwo	biznes, administracja i prawo	kształcenie	nauki humanistyczne i sztuka	nauki przyrodnicze, matematyka i statystyka	nauki społeczne, dziennikarstwo i informacja	technologie informacyjne	usługi	zdrowie i opieka społeczna	SUMA
Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie		6	10	0		7	3	13	8		6
Akademia Ignatianum w Krakowie			31	20	20		25			0	22
Akademia Muzyczna w Krakowie				0	0						0
Akademia Wychowania Fizycznego im. Bronisława Czecha w Krakowie				45					22	16	27
Akademia Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie				0	2						2
Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego		33	45	10	20		27	40	27	36	37
Krakowska Wyższa Szkoła Promocji Zdrowia									32	46	39
Małopolska Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Tarnowie			26	14					33		20
Małopolska Wyższa Szkoła im. Józefa Dietla w Krakowie									40	55	46
Państwa Wyższa Szkoła Zawodowa im. rot. Witolda Pileckiego w Oświęcimiu		20	6	40	0		20			0	12
Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Sączu		25		7	10		7	60		10	16
Podhalańska Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Targu		20			40				13	20	21
Politechnika Krakowska im. Tadeusz Kościuszki		3				0		0	10		3
Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Tarnowie		31	12	67	53	33	22	0		5	29
Tarnowska Szkoła Wyższa				17					27		21
Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie		0	0				1	0	0		0
Uniwersytet Jagielloński		0	17	0	13	14	16	10	40	23	15
Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie					18		30			20	21
Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie			32	15	27	12	37	0	18	10	21
Uniwersytet Rolniczy im. Hugona Kołłątaja Krakowie	25	17	16			8	4				17

	rolnictwo	technika, przemysł, budownictwo	biznes, administracja i prawo	kształcenie	nauki humanistyczne i sztuka	nauki przyrodnicze, matematyka i statystyka	nauki społeczne, dziennikarstwo i informacja	technologie informacyjne	usługi	zdrowie i opieka społeczna	SUMA
Wyższa Szkoła Biznesu – National-Louis University w Nowym Sączu			29				30	30			29
Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa Publicznego i Indywidualnego „Aperion” w Krakowie									24		24
Wyższa Szkoła Ekonomii i Informatyki w Krakowie			45					20			34
Wyższa Szkoła Turystyki i Ekologii w Suchej Beskidzkiej		50					40		37		39
Wyższa Szkoła Zarządzania i Bankowości w Krakowie			33					20			31
Wyższej Szkoły Europejskiej im. Ks. Józefa Tischnera w Krakowie			10		27		20				22
SUMA	25	9	21	20	18	12	15	13	24	22	17

Źródło: opracowanie własne

Jedną z bardziej przedsiębiorczych grup wśród respondentów byli studenci usług i zdrowia i opieki społecznej. Jednak należy zwrócić uwagę na bardzo wysoką zależność deklaracji założenia firmy od uczelni na jakiej studiują badani – studenci PWSZ w Oświęcimiu i Tarnowie oraz Uniwersytetu Pedagogicznego, pomimo studiowania kierunków z grupy usług nie wyrażają dużego zainteresowania prowadzeniem firmy. Z drugiej strony, zorientowani na założenie i prowadzenie własnej firmy studenci Wyższej Szkoły Turystyki i Ekologii w Suchej Beskidzkiej oraz Krakowskiej Akademii im. Frycza Modrzewskiego chcą zakładać firmę studiując kierunki cechujące się jednym z najniższych poziomów przedsiębiorczości wśród ogółu studentów, takie jak technika, przemysł, budownictwo czy technologie informacyjne. Te dane wskazują na znacznie większe znaczenie samej uczelni niż studiowanego kierunku, w kontekście chęci prowadzenia firmy – o czym więcej w kolejnym podrozdziale.

1.7 Segmentacja uczelni ze względu na skłonność jej studentów do zakładania własnej firmy

Na podstawie opisanych charakterystyk możliwe jest przedstawienie segmentacji uczelni, ze względu na chęć założenia firmy przez studentów. Segmentacja oparta jest o informacje zebrane wśród studentów, a także uzupełnione z innych źródeł. Dotychczas prezentowane informacje zostały uzupełnione o takie dane jak liczba studentów, udział studentów niestacjonarnych, profil kierunkowy uczelni oraz odpłatność za studia.

Tabela 4. Charakterystyka uczelni ze względu na odsetek osób mających w planach założenie własnej firmy (uszeregowany od największego do najmniejszego) i dane dotyczące profilu uczelni

Uczelnia	Odsetek planujących założenie firmy ¹¹	Odpłatność za studia	Profil kierunkowy uczelni ¹²	Lokalizacja	Liczba studentów ¹³	Udział studentów niestacjonarnych ¹⁴
Małopolska Szkoła Wyższa im. Józefa Dietla w Krakowie	48,0%	niepubliczna	usługi, zdrowie	Kraków	393	82,4%
Wyższa Szkoła Turystyki i Ekologii w Suchej Beskidzkiej	40,0%	niepubliczna	usługi	Sucha Beskidzka	498	67,3%
Krakowska Wyższa Szkoła Promocji Zdrowia	39,2%	niepubliczna	zdrowie	Kraków	1 765	75,5%
Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego	37,0%	niepubliczna	usługi, zdrowie	Kraków	7 894	45,9%
Wyższa Szkoła Ekonomii i Informatyki w Krakowie	33,9%	niepubliczna	biznesowa, techniczna	Kraków	982	79,9%
Wyższa Szkoła Zarządzania i Bankowości w Krakowie	31,5%	niepubliczna	biznes	Kraków	2 846	87,8%
Wyższa Szkoła Biznesu – National-Louis University w Nowym Sączu	29,4%	niepubliczna	biznesowa	Nowy Sącz	1 135	85,5%
Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Tarnowie	28,8%	publiczna	zróżnicowany profil	Tarnów	3 862	15,7%
Akademia Wychowania Fizycznego im. Bronisława Czecha w Krakowie	27,6%	publiczna	kształcenie, usługi, zdrowie	Kraków	4 124	18,5%
Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa Publicznego i Indywidualnego „Aperion” w Krakowie	24,2%	niepubliczna	usługi	Kraków	533	79,5%

¹¹ Łącznie osoby chcące założyć firmę i przejąć firmę po najbliższej rodzinie.

¹² Jeśli jest możliwy do identyfikacji.

¹³ *Szkolnictwo wyższe w roku akademickim 2016/2017 dane wstępne*, Tabl. Studenci szkół wyższych według województw, szkół, nazw i kierunków (łącznie z cudzoziemcami), stan na 30.XI.2016 r., Główny Urząd Statystyczny 2016.

¹⁴ *Ibidem*.

Uczelnia	Odsetek planujących założenie firmy ¹¹	Opłatność za studia	Profil kierunkowy uczelni ¹²	Lokalizacja	Liczba studentów ¹³	Udział studentów niestacjonarnych ¹⁴
Wyższej Szkoły Europejskiej im. Ks. Józefa Tischnera w Krakowie	22,9%	niepubliczna	humanistyczna	Kraków	1 168	76,2%
Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie	21,9%	publiczna	humanistyczna	Kraków	2 243	7,9%
Akademia Ignatianum w Krakowie	21,8%	niepubliczna	kształcenie	Kraków	2 562	36,8%
Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie	21,5%	publiczna	kształcenie, humanistyczna	Kraków	14 472	30,4%
Tarnowska Szkoła Wyższa	21,4%	niepubliczna	kształcenie, usługi	Tarnów	166	100,0%
Podhalańska Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Targu	21,3%	publiczna	zdrowie	Nowy Targ	2 007	24,6%
Małopolska Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Tarnowie	19,7%	niepubliczna	biznes, kształcenie	Tarnów	393	82,4%
Uniwersytet Rolniczy im. Hugona Kołłątaja w Krakowie	17,9%	publiczna	rolniczo-techniczna	Kraków	9 358	18,3%
Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Sączu	17,3%	publiczna	zróżnicowany profil	Nowy Sącz	3 476	21,0%
Uniwersytet Jagielloński	16,0%	publiczna	humanistyczna	Kraków	40 905	15,5%
Państwa Wyższa Szkoła Zawodowa im. rot. Witolda Pileckiego w Oświęcimiu	12,0%	publiczna	zróżnicowany profil	Oświęcim	1 339	22,5%
Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie	6,3%	publiczna	techniczna	Kraków	28 653	16,1%
Politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki	2,8%	publiczna	techniczna	Kraków	14 575	19,9%
Akademia Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie	1,9%	publiczna	artystyczna	Kraków	1 048	10,4%
Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie	0,4%	publiczna	biznesowa	Kraków	19 671	32,8%

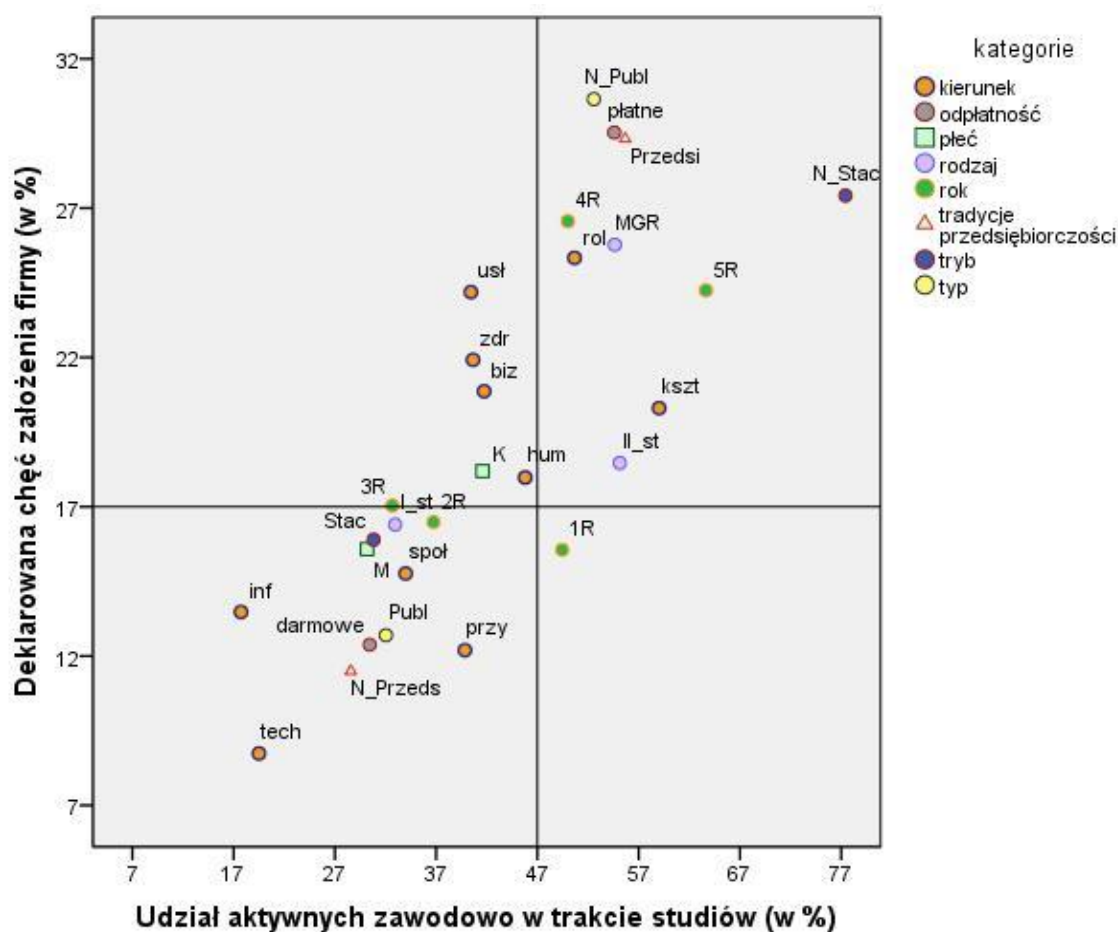
Źródło: opracowanie własne

Najważniejszy element różnicujący odsetek osób, które planują założenie firmy, stanowi przede wszystkim kwestia odpłatności za studia. Wszystkie uczelnie, wśród których procentowa wartość osób myślących o założeniu firmy była najwyższa, należały do grupy uczelni niepublicznych, kształcących

odpłatnie. Z kolei uczelnie publiczne z kształceniem nieodpłatnym cechował najmniejszy udział chętnych do założenia firmy. Elementem który różnicował te dwa typy placówek stanowiła również liczba studentów. Warto ponadto zauważyć, że studentów największych uczelni w regionie planujących podjęcie pracy w ramach własnej firmy, cechowało silne zróżnicowanie ze względu na kierunek wybranych studiów – wysokie pozycje w tabeli osiągały najczęściej kierunki usługowe. W przypadku niskich wartości trudno jest wskazać jeden dominujący profil – większość z nich ma charakter ścisły (techniczny, biznesowy).

Poniższy wykres prezentuje zestaw zmiennych różnicujących studentów, planujących założenie firmy. Dane uzupełniono informacją dotyczącą aktywności zawodowej studentów. Linie referencyjne wyznaczają średnią dla opisywanych obszarów (w przypadku aktywności zawodowej prezentowane są wszystkie rodzaje aktywności łącznie). Odległość pomiędzy punktami w ramach danej kategorii wskazuje na poziom zróżnicowania danej zmiennej (im większe odległości tym większe zróżnicowanie).

Wykres 25. Plany dotyczące zakładania firmy i aktywność zawodowa studentów – w ujęciu poszczególnych zmiennych

Źródło: opracowanie własne

Na podstawie powyżej przedstawionych danych możliwe jest wydzielenie trzech grup uczelni, o podobnych charakterystykach, pod względem cech sprzyjających chęci zakładania firmy:

Mały stopień zainteresowania założeniem firmy

1. Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie – **najniższy stopień zainteresowania**, uczelnia publiczna, o dużej liczbie studentów i stosunkowo wysokim, jak na uczelnie publiczne, odsetkiem studentów niestacjonarnych, profil biznesowy, zlokalizowana w Krakowie;
2. Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie, Politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki, Uniwersytet Rolniczy im. Hugona Kołłątaja w Krakowie – uczelnie publiczne, o dużej liczbie studentów i niewielkim odsetku studentów niestacjonarnych, posiadające profil techniczny, zlokalizowane w Krakowie;
3. Uniwersytet Jagielloński, Akademia Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie – uczelnie publiczne o profilu humanistycznym i artystycznym, niewysokim odsetku studentów niestacjonarnych, zlokalizowane w Krakowie;
4. Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Rot. Witolda Pileckiego w Oświęcimiu i Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Tarnowie – uczelnie publiczne zawodowe, o zróżnicowanym profilu, zlokalizowane w mniejszych miastach województwa, o zbliżonym stosunkowo niewielkim udziale studentów niestacjonarnych, 1–3 tys. studentów;

Średni stopień zainteresowania założeniem firmy

5. Akademia Ignatianum w Krakowie, Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Tarnowska Szkoła Wyższa, Małopolska Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Tarnowie – uczelnie o profilu związanym z kształceniem, zarówno publiczne jak i niepubliczne, zlokalizowane w Krakowie i Tarnowie, o zróżnicowanym odsetku studentów niestacjonarnych;
6. Akademia Wychowania Fizycznego im. Bronisława Czecha w Krakowie, Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa Publicznego i Indywidualnego „Aperion” w Krakowie, Wyższa Szkoła Europejska im. Ks. Józefa Tischnera w Krakowie, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie, Podhalańska Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Targu – różnorodny profil uczelni, brak możliwości identyfikacji jednego czynnika grupującego;

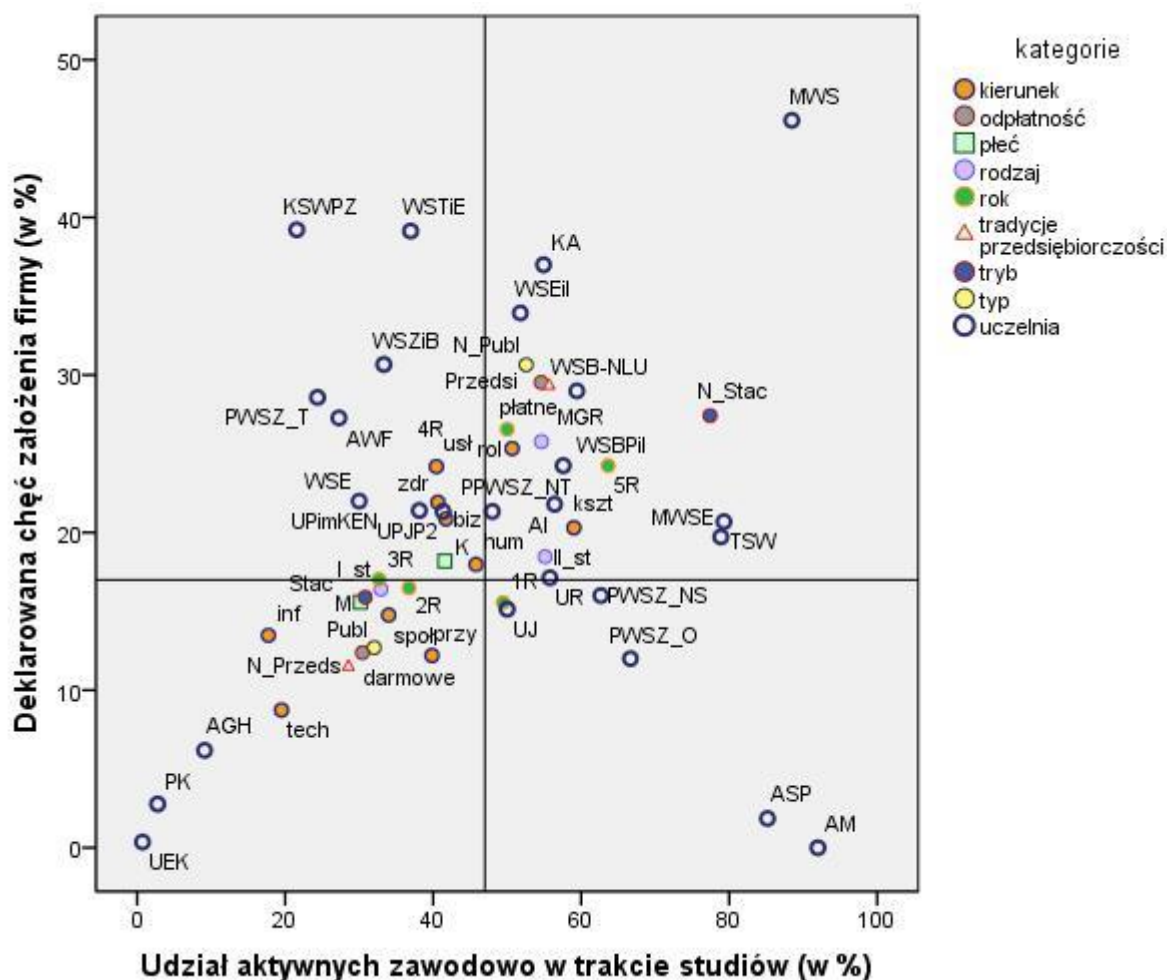
Wysoki stopień zainteresowania założeniem firmy

7. Małopolska Wyższa Szkoła im. Józefa Dietla w Krakowie, Wyższa Szkoła Turystyki i Ekologii w Suchej Beskidzkiej, Krakowska Wyższa Szkoła Promocji Zdrowia, Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego – **najwyższe zainteresowanie prowadzeniem firmy**, uczelnie niepubliczne o profilu usługowym i zdrowotnym, zlokalizowane w większości w Krakowie, o większościowym udziale studentów niestacjonarnych (z wyłączeniem Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego);
8. Wyższa Szkoła Ekonomii i Informatyki w Krakowie, Wyższa Szkoła Zarządzania i Bankowości w Krakowie, Wyższa Szkoła Biznesu – National-Louis University w Nowym Sączu – uczelnie

niepubliczne o profilu biznesowym, posiadające bardzo wysoki odsetek studentów niestacjonarnych (powyżej 80%).

Podsumowanie opisywanych informacji znajduje się na poniższym wykresie, który prezentuje plany zakładania firm przez studentów oraz ich dotychczasową aktywność zawodową, w ujęciu uczelni oraz analizowanych zmiennych.

Wykres 26. Plany dotyczące zakładania firmy i aktywność zawodowa studentów – w ujęciu poszczególnych zmiennych i uczelni

Źródło: opracowanie własne

Z przeprowadzonej analizy wynika, że zmienną różnicującą plany zakładania firm przez studentów stanowi przede wszystkim kwestia odpłatności za studia – **studenci uczelni niepublicznych wykazują większą chęć założenia firmy niż studenci studiów publicznych**. Pozostałe zmienne różnicujące te dwie grupy są ściśle związane z tym zjawiskiem, trudno jest jednoznacznie wyróżnić kierunki studiów, które wpływają na chęć założenia firmy – uczelnie niepubliczne zazwyczaj oferują inne kierunki niż uczelnie publiczne.

Podsumowanie

Badani studenci, poproszeni o zadeklarowanie swojego zamiaru założenia własnej działalności gospodarczej w okresie najbliższej (do 2 lata od zakończenia studiów) oraz dalszej, choć bliżej niesprecyzowanej przyszłości, w ilości około 1/3 próby zadeklarowali, że rozważają taką możliwość (wśród nich znalazły się też osoby, które już posiadały firmę lub podjęły kroki zmierzające do jej założenia). Kolejna blisko 1/3 studentów nie chciałaby zakładać firmy, a 1/4 studentów nie posiadała zdania w tej kwestii. Ta optymistyczna autoprognoza traci moc, kiedy perspektywa czasu na zainicjowanie prowadzenia własnej firmy skraca się: już tylko **14,6% studentów zadeklarowało chęć prowadzenia własnej firmy**, w sytuacji w której zostali poproszeni o wskazanie ścieżki zawodowej, jaką planują obrać w perspektywie do 2 lat po zakończeniu studiów. Dodatkowo **2,7% deklarowało przejęcie firmy po najbliższej rodzinie. Konieczność skonkretyzowania planów w określonej perspektywie czasowej znacząco pomniejsza odsetek studentów deklarujących podjęcie aktywności zawodowej „na własny rachunek”.**

Interesujący wydaje się fakt, że zainteresowani prowadzeniem własnej firmy są przede wszystkim **studenci studiów niepublicznych, niestacjonarnych**. Z kolei studenci studiów publicznych stacjonarnych rzadziej przejawiają postawy proprzedsiębiorcze. Odpłatność za studia (która, jak można się domyślać, pokrywana jest ze środków własnych studentów pracujących i w związku z tym studiujących zaocznie) sprzyja orientacji na własną działalność gospodarczą.

Jako bardziej przedsiębiorczy, w świetle złożonych deklaracji, jawią się **studenci zagraniczni, niż polscy**. Wśród tych ostatnich, większą skłonność do prowadzenia własnej firmy przejawiają studenci ze wschodnich i południowo-wschodnich powiatów Małopolski. **Zainteresowanie zakładaniem działalności gospodarczej wyraźnie wzrasta wraz z upływem czasu poświęconego na studiowanie** – najbardziej zainteresowani zagadnieniem są studenci ostatnich lat studiów. Wśród uczelni wyższych, największy odsetek studentów mających w planach prowadzenie firmy studiuje w Małopolskiej Wyższej Szkole im. Józefa Dietla Krakowie, Wyższej Szkole Turystyki i Ekologii w Suchej Beskidzkiej, Krakowskiej Wyższej Szkole Promocji i Zdrowia oraz Krakowskiej Akademii im. Frycza Modrzewskiego. Największe uczelnie państwowe tj. Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie, Politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki i Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie skupiają studentów o najmniej przedsiębiorczej orientacji.

Wyniki badania ujawniły, że w rodzinie prawie co trzeciego studenta odnaleźć można było tradycję przedsiębiorczości – ktoś z najbliższej rodziny (rodzice, rodzeństwo) prowadził firmę aktualnie lub w przeszłości. Okazuje się to stanowić istotną determinantę w przejawianiu postawy przedsiębiorczej, bowiem najbardziej zainteresowane prowadzeniem działalności gospodarczej były osoby, których rodzice aktualnie prowadzili własną firmę (ponad 1/3 z nich do 2 lat po zakończeniu studiów chciała podjąć pracę zarobkową właśnie w takiej formie). Badanie wykazało, że niewiele mniejszą grupę stanowili studenci, których rodzice w przeszłości prowadzili własną firmę (30%). **Zdecydowaną mniejszą grupę stanowili studenci przejawiający zamiar prowadzenia firmy choć nikt z najbliższej rodziny aktualnie nie prowadził, ani nigdy wcześniej nie prowadził działalności gospodarczej** – jedynie 10%.

Wydaje się, że z tego samego powodu – dziedziczenie tradycji przedsiębiorczości oraz rodzinnego kapitału (jako czynników produkcji) – najwyższą przedsiębiorczością (planowaną – nie faktyczną) wykazują się studenci kierunków rolniczych – prawie 1/4 wskazała formę pracy zarobkowej we własnym przedsiębiorstwie jako pożądaną. Perspektywa przejęcia gospodarstwa rolnego od rodziców najprawdopodobniej zdeterminowała wybór kierunku i leży u podstaw decyzji o działalności na własny rachunek. Zaprezentowane w tym rozdziale wyniki zdają się świadczyć o tym, że oprócz zasygnalizowanej już w podsumowaniu poprzedniego rozdziału konieczności przejścia na własne

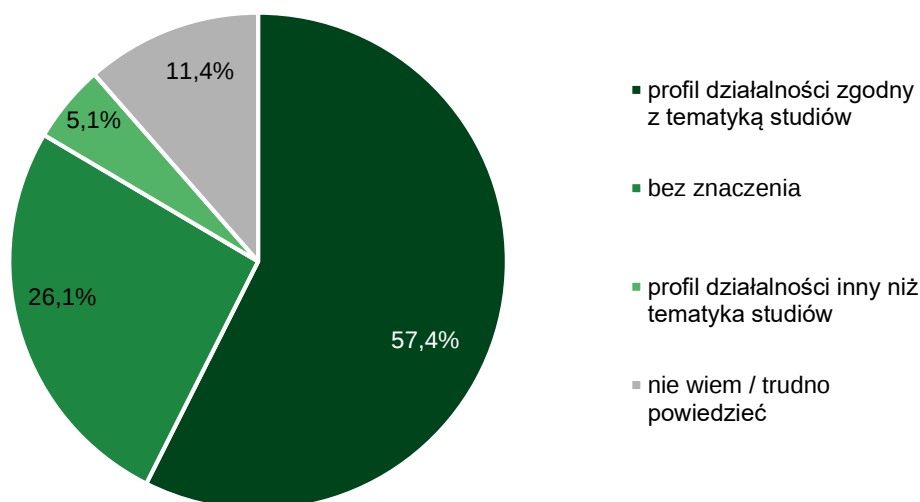
utrzymanie, to czynniki środowiskowe, kultura przedsiębiorczości w rodzinie pochodzenia, doświadczenia pracy zarobkowej w ogóle, w tym na własny rachunek oraz kalkulacja możliwości osiągnięcia wysokiej pozycji na rynku pracy (jeśli postrzegane szanse na zatrudnienie na satysfakcjonujących warunkach są wysokie – wygrywają zdecydowanie w konfrontacji z ryzykiem działalności gospodarczej na własny rachunek) wpływają na przejawianie postawy przedsiębiorczej młodych. Stwarza to dużą przestrzeń dla działań edukacyjnych jako narzędzia pobudzania prywatnej inicjatywy o czym w kolejnym rozdziale, poświęconym analizie posiadanych przez badanych studentów informacji z zakresu przedsiębiorczości.

1.8 Profil branżowy planowanych działalności

Większość studentów biorących udział w badaniu, wykazujących chęć założenia własnej działalności gospodarczej¹⁵ zakładała, że profil przyszłej firmy będzie zgodny z obranym przez nich kierunkiem studiów. Czynnikiem ten nie był istotny (lub wręcz odwrotnie, był istotny) dla prawie 1/3 studentów, mimo iż przy wyborze studiów praca zgodna z tematyką studiów stanowiła jeden z trzech najważniejszych czynników wpływających na decyzję o wyborze kierunku kształcenia (ważniejsze były uzdolnienia i osobiste zainteresowania, a także sama możliwość zdobycia zatrudnienia)¹⁶.

Wykres 27. Zgodność działalności założonej w przyszłości firmy z tematyką studiów

Źródło: opracowanie własne

Dostrzega się wyraźne zróżnicowanie pod względem zgodności zakładanej w przyszłości firmy, a studiowanym kierunkiem. Zgodność ta ważna była dla kształcących się w kierunkach z grupy zdrowie i opieka społeczna (kierunek lekarski, fizjoterapia), technologie informacyjne, usługi oraz kształcenie. Najmniej istotna była natomiast dla studentów kierunków biznes, administracja i prawo oraz nauki społeczne, dziennikarstwo i informacja. Taka sytuacja wynikała ze specyfiki studiów

¹⁵ Pod uwagę zostali wzięci studenci, którzy na pytanie „Czy kiedykolwiek chciałbyś/łabyś założyć własną firmę?” odpowiedzieli: „zdecydowanie tak”, „raczej tak”, „ani tak ani nie”.

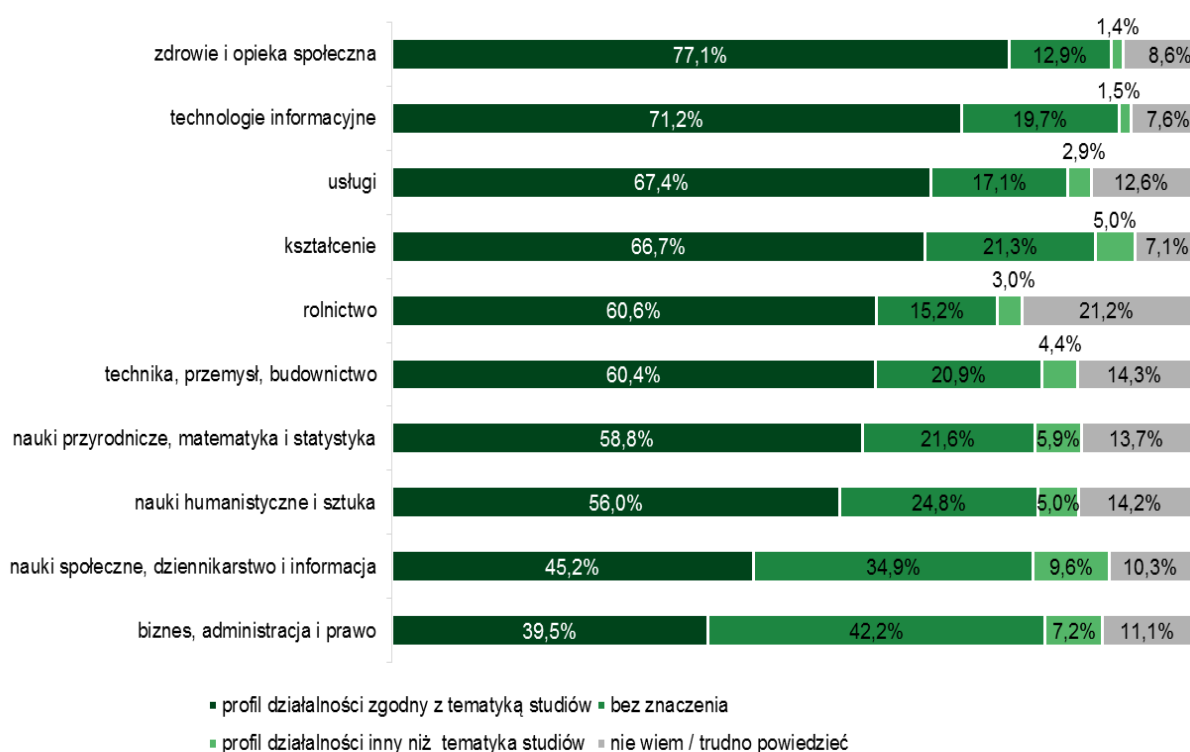
¹⁶ *Raport z badań preferencji licealistów*, Uniwersytet Jagielloński, Kraków 2011, dostępny: http://www.perspektywy.pl/pdf/Raport_z_badan_preferencji_licealistow.pdf [24.11.2017].

– w ramach pierwszej grupy studenci kształcą się w bardzo wąskich specjalizacjach, praca w tych dziedzinach wymaga specjalistycznej wiedzy, a umiejętności pozyskana przez nich w trakcie studiów mogą być wykorzystane w zasadzie jedynie w branżach związanych z tematyką studiów. Z kolei drugą grupę analizowanych kierunków trudno jest powiązać z jedną branżą – studenci zarządzania są przygotowywani między innymi do prowadzenia firmy ogółem (bez względu na branżę), studenci nauk społecznych są z reguły kształceni w szerokim zakresie, kompleksowo, a uzyskane wykształcenie umożliwia im podjęcie pracy w różnorodnych branżach.

Jeżeli chodzi o branżę, to są różne i najczęściej niezgodne z ich kierunkami studiów, to jest zupełnie coś innego. Studiują swój kierunek studiów i bardzo często ich zakres zainteresowania jest inny. Nawet ich pomysły na firmę rzadko kiedy wpisują się w to, czego się uczą.

IDI_10 Inkubator przedsiębiorczości

Wykres 28. Zgodność branży firmy z profilem studiów według grup kierunków

Źródło: opracowanie własne

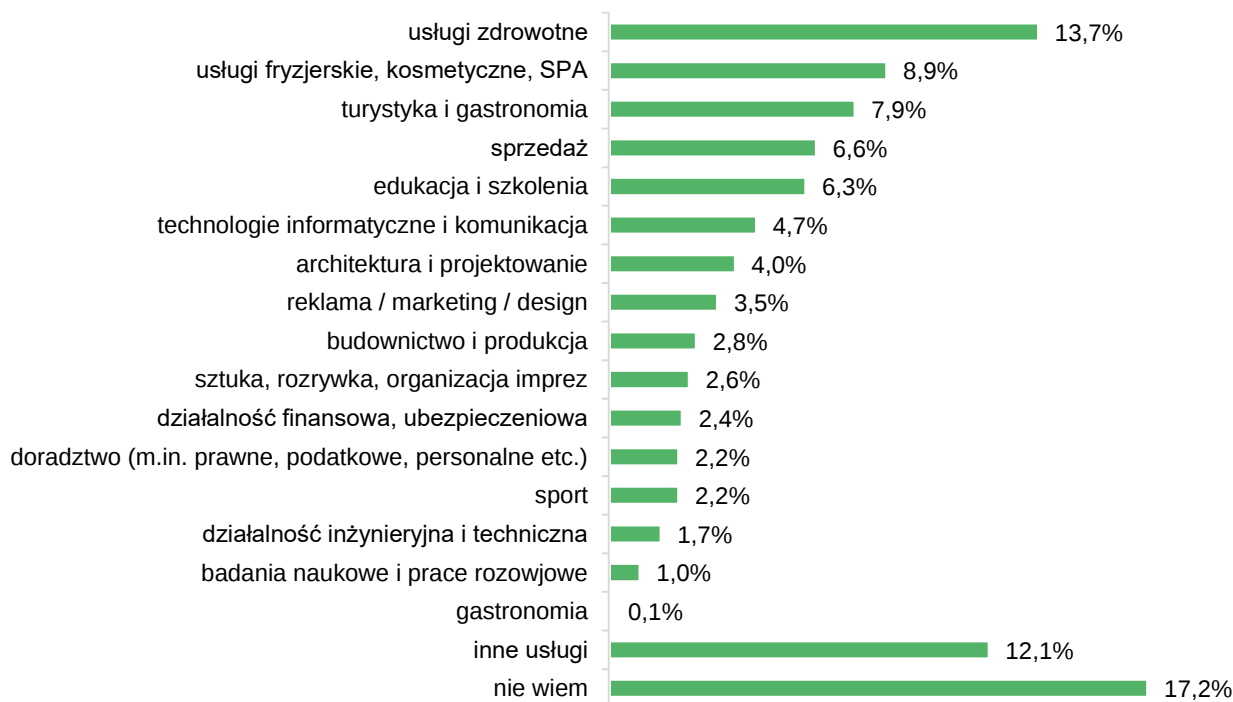
Wśród branż najczęściej wskazywanych przez respondentów jako te, w których chcieliby założyć działalność gospodarczą, znalazły się **usługi zdrowotne** (między innymi fizjoterapia, rehabilitacja, poradnia psychologiczna), **usługi związane z branżą kosmetyczną** (między innymi zakład fryzjerski, kosmetyczny, medycyna estetyczna, SPA), **turystyką i gastronomią** (między innymi restauracje, bary), **sprzedaż**. Warto zauważyć, że są to przede wszystkim te branże, w których na terenie Małopolski kształcą w dużej mierze uczelnie niepubliczne. Wysoki wskaźnik dla planów zakładania firm w ramach takich branż wynika również z wysokiej reprezentacji uczelni niepublicznych w badaniu oraz ze zdecydowanie wyższej skłonności do zakładania firm przez studentów płacących za swoje studia. Technologie informacyjne i komunikacja, tak ważne dla regionu ze względu na wysoki poziom innowacyjności i wykorzystania zaawansowanych technologii, zostały wskazane przez

stosunkowo niewielki odsetek respondentów, jednak ponownie należy podkreślić, że może to wynikać ze stosunkowo niewielkiej liczby przebadanych studentów w odniesieniu do liczby studentów tych kierunków na uczelniach publicznych ogółem. Mimo niedużego udziału zainteresowanych należy mieć na uwadze skalę wielkości uczelni technicznych, które były badane. Zagadnienie występowania trendu dotyczącego zakładania firm z branży IT było wielokrotnie poruszane podczas wywiadów pogłębionych z instytucjami, pomagającymi studentom w zakładaniu i prowadzeniu firmy. Ponadto, duże zainteresowanie studentów zakładaniem firmy w ramach działalności handlowych i usługowych nie wyklucza zastosowania technologii informatycznych. Nawet, jeśli są to proste działalności, związane z handlem i usługami, to często prowadzone są one w sieci, z wykorzystaniem aplikacji mobilnych. Coraz większą część rynku zajmują usługi świadczone online, wykorzystujące dostępne lub też tworzące nowe, sprofilowane pod swoją branżę rozwiązania IT.

Coraz częściej studenci, nie tylko studenci ale ogólnie młodzi ludzie zajmują się takimi technologiami, które jeszcze kilka lat temu nie były dostępne. Firmy zakładane są w branży IT, wysokospecjalistyczne, odchodzi się już od firm typu działalność handlowa, czy handlowo-usługowa ale częściej są to przedsiębiorstwa związane jeśli już handlem to w sieci, jeśli to świadczenie usług to internetowych, sieciowych.

IDI_7 Inkubator przedsiębiorczości

Wykres 29. Branże, w których studenci chcieliby założyć własną firmę

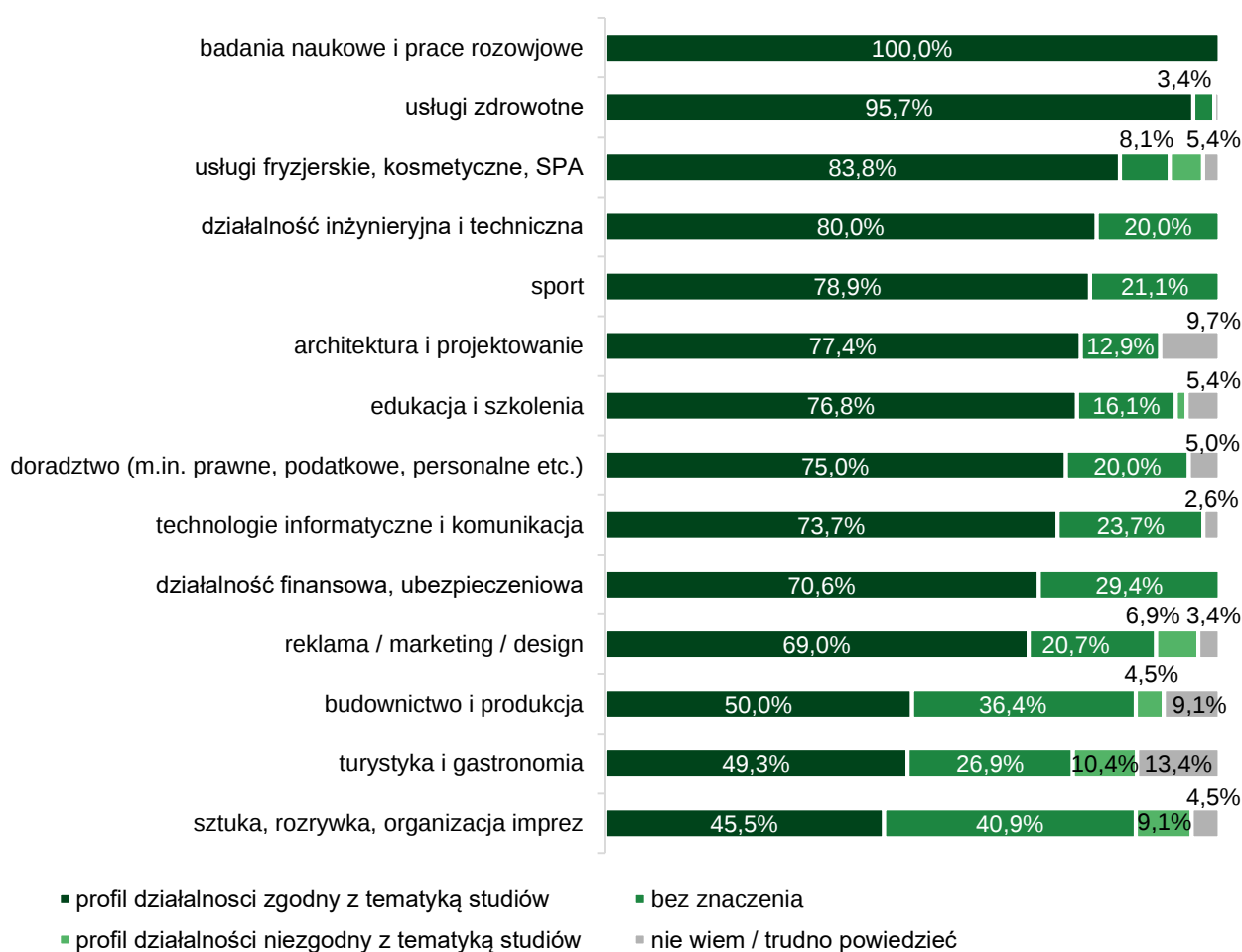

Źródło: opracowanie własne

Zestawiając wskazywane przez respondentów branże z inteligentnymi specjalizacjami regionu, szczególnie reprezentowana okazuje się specjalizacja Nauki o życiu (*life sciences* – usługi zdrowotne, sport). Przemysły kreatywne i czasu wolnego (architektura i projektowanie, reklama / marketing

/ design, sport) również znajdują swoją reprezentację. Studenci wskazywali jako obszar aktywności zawodowej raczej działalność nie wymagającą zaawansowanych technologii – **badania naukowe i prace rozwojowe wskazało jedynie 1,6% osób mających w planach założenie firmy, natomiast technologie informatyczne i komunikacje 5,7%**. Taki układ procentowy wynika z tego, że studenci kierunków technicznych i informatycznych, jak zostało wskazane na początku rozdziału, są w mniejszym stopniu zainteresowani zakładaniem firmy. Ponadto, co znajduje również odzwierciedlenie w wywiadach jakościowych, młode osoby, które dopiero wkraczają na rynek pracy, nie mają odpowiednich funduszy na założenie firm zaawansowanych technologicznie – a takie firmy odgrywają szczególnie duże znaczenie w tworzeniu inteligentnych specjalizacji regionalnych.

Wykres 30. Zgodność branż zakładanej w przyszłości działalności z kierunkiem studiów

Źródło: opracowanie własne

Zgodność profilu przyszłej firmy z kierunkiem studiów zadeklarowali wszyscy studenci, którzy chcą założyć działalność badawczą, związaną z nauką. Również bardzo wysoki odsetek wskazań zanotowano w usługach zdrowotnych. W obu tych branżach bardzo istotną rolę odgrywa wiedza, którą studenci wynoszą ze studiów – takiej pracy nie mogą wykonywać ludzie po innych, niż związane z branżą, kierunkach studiów. Natomiast firmę z branży sztuka, rozrywka, organizacja imprez chcą zakładać studenci różnych kierunków, nie związanych z profilem przyszłej firmy – taką branżą trudno powiązać z jakimkolwiek profilem studiów.

W badaniu jakościowym branży wskazywane jako najpopularniejsze, wśród studentów zakładających firmy, są bezpośrednio związane z profilem danej instytucji, często uczelnią wyższą. Inkubatory przedsiębiorczości, fundusze venture capital czy ośrodki innowacji wskazują, że branże, w których studenci zakładają działalność to głównie IT, biura karier uczelni artystycznych wskazują na design i projektowanie, natomiast uczelnie pedagogicznych na zakładanie przedszkoli i otwieranie firm szkoleniowych. Większość respondentów zgodnie stwierdziła, że wśród studentów nabiera znaczenia e-biznes, handel prowadzony w Internecie. Interesujący punkt widzenia zaprezentowali przedstawiciele biur karier wskazujący, że często **działalność gospodarczą zgodną z kierunkiem studiów decydują się założyć studenci, którzy wiedzą, że po ich kierunku studiów trudno będzie znaleźć pracę** (na przykład w geodezji, ogrodnictwie). Działa to również w drugą stronę – studenci kierunków technicznych raczej nie mają problemów ze znalezieniem pracy. W przypadku informatyków założenie działalności wynika często z preferowanego sposobu rozliczeń z pracodawcą, który woli zatrudnianie pracowników nie na umowę o pracę, ale jako podwykonawców, którzy będą wystawiali faktury.

W wywiadach zauważalnie przebijają się dwa przeciwstawne spojrzenia na branżę, w ramach których studenci zakładają działalność:

Musimy pamiętać o tym, że grono młodych ludzi nie zostanie programistami IT ani wynalazcami technicznych rozwiązań, bo oni studiuje pedagogikę, psychologię, kulturoznawstwo i w tym kierunku będą się rozwijali i mają zainteresowania.

IDI_31 Biuro Karier

Na pewno obszarem niezagospodarowanym jest realizowanie przez te instytucje procesów w taki sposób, aby ich efektem było tworzenie innowacji, a nie zwykłych firm, które jak grzyby po deszczu czasem są tworzone przez studentów, działalności zwykłego fachowca – „tyracza pracy”, który zamiast na etacie sam prowadzi działania w celu zarobienia pieniędzy.

IDI_32 Inkubator przedsiębiorczości

Analiza wskazuje, że spośród możliwych do założenia przez studentów przedsiębiorstw dominować będą raczej podmioty świadczące usługi standardowe (w przeciwieństwie do innowacyjnych technologicznie). Takie założenie opiera się na ustaleniach dokonanych w trakcie prowadzonego badania wskazujących, że studenci kierunków technologicznych przejawiają stosunkowo najmniejszą skłonność do zakładania firm (w domyśle – w oparciu o technologie). Nie powinno to zaskakiwać w świetle danych świadczących o tym, że firmy technologiczne są przedsięwzięciami obciążonymi największym ryzykiem. Wydaje się, że dobra polityka publiczna połączona z już funkcjonującymi mechanizmami zachęty będzie przyczyniać się do podejmowania prywatnej inicjatywy przez studentów kierunków technicznych, osoby przedsiębiorcze, gotowe podjąć ryzyko zakładania „prostych” biznesów. Polityka ta powinna również sprzyjać nawiązywaniu kontaktów biznesowych tego typu firm ze specjalistami branż technicznych i IT, którzy nie chcą brać na siebie ryzyka przedsiębiorczości. Ciekawą koncepcję połączenia zdolności przedsiębiorczych z pomysłem na biznes zaproponował przedstawiciel inkubatora przedsiębiorczości:

Team biznesowy, który składa się z jednej osoby typowo technicznej i drugiej osoby, która zna się na finansach, jest trochę mniej techniczna, a bardziej kreatywna czy humanistyczna – jak oni tworzą start-up wspólnie to jest strzał w 10-tkę, bo oni tę firmę rozwijają genialnie.

IDI_32 Inkubator przedsiębiorczości

Poniższe tabele prezentuje w ujęciu procentowym zależności jakie ujawniają się pomiędzy studiowanym kierunkiem a wyborem branży dla własnej działalności w przyszłości.

Tabela 5. Kierunki studiów, a branże zakładanych firm

Grupa kierunków	Chce założyć własną firmę ¹⁷	Firma zgodna z kierunkiem studiów	Najczęściej wskazywane branże
rolnictwo	25,3%	60,6%	architektura i projektowanie budownictwo i produkcja usługi zdrowotne
usługi	24,5%	67,4%	usługi fryzjerskie, kosmetyczne, SPA turystyka i gastronomia
zdrowie i opieka społeczna	22,1%	77,1%	usługi zdrowotne
biznes, administracja i prawo	21,2%	39,5%	sprzedaż turystyka i gastronomia doradztwo (między innymi prawne, podatkowe, personalne etc.)
kształcenie	20,6%	66,7%	edukacja i szkolenia usługi zdrowotne sport
nauki humanistyczne i sztuka	18,2%	56,0%	sztuka, rozrywka, organizacja imprez reklama / marketing / design architektura i projektowanie
nauki społeczne, dziennikarstwo i informacja	15,2%	45,2%	działalność finansowa, ubezpieczeniowa reklama / marketing / design usługi zdrowotne
technologie informacyjne	13,6%	71,2%	technologie informatyczne i komunikacja
nauki przyrodnicze, matematyka i statystyka	12,3%	58,8%	badania naukowe i prace rozwojowe budownictwo i produkcja działalność inżynierska i techniczna
technika, przemysł, budownictwo	8,9%	60,4%	architektura i projektowanie działalność inżynierska i techniczna budownictwo i produkcja

Źródło: opracowanie własne

¹⁷ Deklaracja dotycząca chęci prowadzenia / założenia firmy do 2 lat po zakończeniu studiów.

Studenci usług i technologii informacyjnych wydają się najbardziej „wierni” swojemu kierunkowi studiów – większość z nich chce, aby branża firmy była zgodna z kierunkiem studiów, co znajduje odzwierciedlenie we wskazywanych przez nich branżach. Z kolei osoby, które nie są przywiązane do swojego kierunku studiów w kontekście przyszłej firmy są studentami biznesu, administracji i prawa (w tym kierunki związane z zarządzaniem, które nie przygotowują do pracy w konkretnym zawodzie, ale do zarządzania firmą w ogóle, bez względu na branżę) oraz nauk społecznych, dziennikarstwa i informacji (w tym przypadku specyfika kierunku – socjologia, politologia – ogranicza możliwość założenia firmy zgodnej z tematyką studiów). W analogicznym zestawieniu z uczelniami wyższymi, dostrzega się podobne zależności.

Analiza pozyskanych w trakcie badania informacji w podziale na uczelnie wskazuje na ciekawą prawidłowość. Studenci placówek zainteresowani zakładaniem własnej firmy częściej wskazywali na zgodność profilu tej firmy z kierunkiem kształcenia. Wynika to prawdopodobnie stąd, że zdobywanie danego zawodu wiąże się ze świadomością trybu pracy w tym zawodzie.

Tabela 6. Uczelnie, a branże zakładanych firm

Uczelnie	Dominująca grupa kierunków	Rozważa założenie firmy ¹⁸	Firma zgodna z kierunkiem studiów	Najczęściej wskazywane branże
Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie	technika, przemysł, budownictwo (70,3%)	6,3%	55,6%	budownictwo i produkcja
Akademia Ignatianum w Krakowie	kształcenie (38,5%) nauki społeczne, dziennikarstwo i informacja (25,6%)	21,8%	38,8%	edukacja i szkolenia, sprzedaż, usługi zdrowotne
Akademia Muzyczna w Krakowie	nauki humanistyczne i sztuka (80,0%)	0,0%	0,0%	-
Akademia Wychowania Fizycznego im. Bronisława Czecha w Krakowie	usługi (36,4%) zdrowie i opieka społeczna (32,3%) kształcenie (31,3%)	27,6%	90,9%	usługi fryzjerskie, kosmetyczne, SPA, usługi zdrowotne
Akademia Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie	nauki humanistyczne i sztuka (81,5%)	1,9%	0,0%	-
Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego	biznes, administracja i prawo (58,4%)	37,0%	56,3%	usługi fryzjerskie, kosmetyczne, SPA, edukacja i szkolenia
Krakowska Wyższa Szkoła Promocji Zdrowia	zdrowie i opieka społeczna (51,0%) usługi (49,0%)	39,2%	78,0%	usługi zdrowotne
Małopolska Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Tarnowie	kształcenie (59,2%) biznes, administracja i prawo (32,4%)	19,7%	44,7%	edukacja i szkolenia
Małopolska Wyższa Szkoła im. Józefa Dietla w Krakowie	usługi (57,7%) zdrowie i opieka społeczna (42,3%)	48,0%	66,7%	usługi fryzjerskie, kosmetyczne, SPA, usługi zdrowotne

¹⁸ Deklaracja dotycząca chęci prowadzenia / założenia firmy do 2 lat po zakończeniu studiów.

Uczelnia	Dominująca grupa kierunków	Rozważa założenie firmy ¹⁸	Firma zgodna z kierunkiem studiów	Najczęściej wskazywane branże
Państwa Wyższa Szkoła Zawodowa im. rot. Witolda Pileckiego w Oświęcimiu	biznes, administracja i prawo (46,7%)	12,0%	45,5%	Sport, budownictwo i produkcja
Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Sączu	technika, przemysł, budownictwo (26,7%) kształcenie (20,0%) nauki społeczne, dziennikarstwo i informacja (20,0%)	16,0%	76,6%	usługi zdrowotne
Podhalańska Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Targu	zdrowie i opieka społeczna (46,7%)	21,3%	75,0%	usługi fryzjerskie, kosmetyczne, SPA, usługi zdrowotne
Politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki	technika, przemysł, budownictwo (78,3%)	2,8%	35,3%	budownictwo i produkcja
Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Tarnowie	biznes, administracja i prawo (21,0%) zdrowie i opieka społeczna (16,8%) nauki humanistyczne i sztuka (14,3%)	28,8%	63,6%	usługi zdrowotne
Tarnowska Szkoła Wyższa	kształcenie (62,1%) usługi (37,9%)	21,4%	90,0%	usługi fryzjerskie, kosmetyczne, SPA, edukacja i szkolenia
Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie	biznes, administracja i prawo (58,1%)	0,4%	0,0%	-
Uniwersytet Jagielloński	nauki humanistyczne i sztuka (24,6%) biznes, administracja i prawo (21,1%) nauki społeczne, dziennikarstwo i informacja (20,5%)	15,8%	53,9%	usługi zdrowotne, doradztwo (między innymi prawne, podatkowe, personalne etc.)
Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie	nauki humanistyczne i sztuka (60,0%)	21,9%	40,0%	sztuka, rozrywka, organizacja imprez
Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie	nauki humanistyczne i sztuka (24,9%) kształcenie (23,3%)	21,5%	48,1%	edukacja i szkolenia
Uniwersytet Rolniczy im. Hugona Kołłątaja w Krakowie	technika, przemysł, budownictwo (40,2%)	17,9%	57,5%	architektura i projektowanie
Wyższa Szkoła Biznesu – National-Louis University w Nowym Sączu	biznes, administracja i prawo (71,0%)	29,4%	46,7%	sprzedaż, sztuka, rozrywka, organizacja imprez, technologie informatyczne i komunikacja
Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa Publicznego i Indywidualnego „Aperion” w Krakowie	usługi (100%)	24,2%	50,0%	-
Wyższa Szkoła Ekonomii i Informatyki w Krakowie	biznes, administracja i prawo (55,4%) technologie informacyjne (44,6%)	33,9%	60,9%	technologie informatyczne i komunikacja sprzedaż
Wyższa Szkoła Turystyki i Ekologii w Suchej Beskidzkiej	usługi (76,1%)	40,0%	63,4%	turystyka i gastronomia
Wyższa Szkoła Zarządzania i Bankowości w Krakowie	biznes, administracja i prawo (80,0%)	31,5%	38,5%	działalność finansowa, ubezpieczeniowa

Źródło: opracowanie własne

Podsumowanie

Studenci kierunków usługowych oraz technologii informacyjnych, planujący założyć działalność gospodarczą, wydają się pozostawać najbardziej „wierni” swojemu wykształceniu – większość z nich chce, aby branża przyszłej firmy była zgodna z kierunkiem studiów (znajduje to odzwierciedlenie we wskazywanych przez nich branżach). Z kolei osoby, które nie są przywiązane do swojego kierunku studiów w kontekście rozpoczęcia przyszłej działalności, to przede wszystkim studenci specjalizacji biznes, administracja i prawo (w tym kierunki związane z zarządzaniem, które nie przygotowują do pracy w konkretnym zawodzie, ale do zarządzania firmą w ogóle, bez względu na branżę) oraz nauk społecznych, dziennikarstwa i informacji (w tym przypadku specyfika kierunku (socjologia, politologia) ogranicza możliwość założenia firmy zgodnej z tematyką studiów).

Badanie ujawniło, że „ludźmi do wynajęcia” pozostają poza studentami biznesu, prawa, czy dziennikarstwa również studenci kierunków technologicznych i IT. Przejawiają oni, w porównaniu ze studentami innych kierunków, względnie niskie skłonności do zakładania własnych firm, w swoich specjalizacjach.

Jako obszar przyszłej aktywności zawodowej studenci na ogół wskazywali działalność niewymagającą zaawansowanych technologii – badania naukowe i prace rozwojowe to wybór jedynie 1,6% osób mających w planach założenie firmy, natomiast technologie informatyczne i komunikacje 5,7%. Stanowi to zjawisko o tyle niepokojące, że to właśnie badania naukowe i prace rozwojowe są źródłem tworzenia potencjalnie najbardziej innowacyjnych produktów oraz usług i stanowią specjalizacje przyszłości. Uspokajający jest natomiast fakt, że nawet stosunkowo niewielki udział chętnych do zakładania firmy w branży IT dotyczy bardzo dużych uczelni i licznych kierunków, co przekładać się może na bezwzględnie wysoki odsetek nowych podmiotów gospodarczych. Ponadto, warto pamiętać, że większość zakładanych firm nie jest bardzo innowacyjna, w związku z powyższym uruchamianie tego typu działalności przez studentów z Małopolski stanowi dobrą prognozę.

Wyniki badania wskazują na następującą zależność: **działalność gospodarczą o charakterze zgodnym z wybranym kierunkiem studiów decydują się założyć studenci, którzy są przekonani, że po ich zakończeniu trudno będzie znaleźć pracę** (na przykład w geodezji, ogrodnictwie). Studenci kierunków technicznych raczej nie mają problemów ze znalezieniem pracy. Te ustalenia badawcze ponownie potwierdzają utrwalone w teorii przedsiębiorczości przekonanie, iż motorem działań przedsiębiorczych jest z reguły maksymalizacja korzyści. Jeżeli alternatywną możliwością dla ryzyka samodzielnej działalności gospodarczej stanowią zdobycze socjalne pracowników najemnych, to wybór często pada na to drugie. Zachętą dla studentów kierunków inteligentnych specjalizacji do zakładania własnych działalności mogłoby stanowić – poza czynnikami ekonomicznymi – obniżenie ryzyka inicjowania działań przedsiębiorczych. Analizując sytuację z punktu widzenia dalszego kształtowania polityki publicznej, warto się zastanowić nad położeniem większego nacisku na łączenie tych, którzy przejawiają ducha przedsiębiorczości z tymi, którzy posiadają kompetencje „do wynajęcia” na użytek rozwoju tych pierwszych, niż na (skazane raczej na niepowodzenie) próby rozbudzania ducha przedsiębiorczości we wszystkich.

1.9 Co determinuje wybór danej aktywności zawodowej? Czyli czy warto być przedsiębiorcą?

Większość przebadanych studentów, która została proszona o uzasadnienie wyboru ścieżki kariery polegającej na założeniu działalności gospodarczej, wskazywała na związane z nią możliwości **samorealizacji, uzyskiwania satysfakcji z pracy** oraz **wyższych zarobków**. Stosunkowo często – częściej niż dla co trzeciej osoby – wpływ na podjęcie takiej decyzji miały również nienormowany czas pracy oraz dobra atmosfera w miejscu pracy. Studenci, którzy planowali przejęcie firmy od najbliższej rodziny, wskazywali analogiczne czynniki wpływające na decyzję, inna okazywała się jedynie hierarchia najpopularniejszych odpowiedzi – najczęściej badanych podkreślało korzyść w postaci wysokich zarobków, samorealizacja i satysfakcja z pracy znalazła się na drugim miejscu. Wśród częstych wskazań wyróżnić można także dobrą atmosferę w miejscu pracy oraz podnoszenie kwalifikacji i umiejętności zawodowych.

Wykres 31. Czynniki wpływające na chęć prowadzenia własnej firmy

Źródło: opracowanie własne

Wśród badanych osób pragnących skupić się na zakładaniu działalności dominowało przeświadczenie, że główne korzyści dla których warto założyć własną działalność to samorealizacja i satysfakcja z pracy. Kolejno do listy dołączano takie wartości, jak wysokie zarobki, możliwość zarządzania własnym czasem pracy oraz dobra atmosfera pracy. Wydaje się, że ten zestaw wartości naczelnych dobrze obrazuje motywacje przedstawicieli generacji Millenialsów i mógłby być wykorzystany w działaniach i komunikatach promujących przedsiębiorczość wśród młodych.

PLANY ZAWODOWE STUDENTÓW

Prawie połowa przebadanych studentów po zakończeniu procesu edukacji chciałaby podjąć pracę zarobkową w prywatnej firmie. Prowadzeniem własnej firmy (założenie własnej lub przejęcie po najbliższej rodzinie) chciałoby się zająć 17,3% badanych. Niewiele mniej studentów było zainteresowanych pracą w instytucjach publicznych (15,2%), ale już tylko 8,0% myślało o pozostaniu na uczelni wyższej. Najmniejszą popularnością wśród studentów cieszyła się praca w III sektorze, wybrana jedynie przez 2,4% badanych.

Warto przyjrzeć się postawom studentów wskazujących na poszczególne formy aktywności zawodowej. W ramach badania scharakteryzowano „typowego studenta”, ze względu na jego preferencje zawodowe po zakończeniu studiów. Przy tworzeniu modelu uwzględniono takie czynniki, jak między innymi studiowany kierunek, rok studiów, uczelnię wyższą, przedsiębiorczość w najbliższej rodzinie.

Studenci chcący założyć własną firmę zostali szczegółowo scharakteryzowani w [Rozdziale 3.1](#) poniżej omówione zostały pozostałe typy studentów.

2.1 Praca w prywatnej firmie

Praca w prywatnej firmie stanowiła najchętniej wskazywaną przez studentów formę przyszłej pracy zarobkowej. Grupa osób, która ma zamiar podjęcia się tego typu aktywności zawodowej, posiada zróżnicowany charakter. Na ten typ zarobkowania, jako najatrakcyjniejszy, wskazywali przede wszystkim najmłodszy respondenci (63,4% osób w wieku do 21 lat, a już tylko 33,9% osób w wieku 23 lata i więcej). Częściej decydowali się na nią mężczyźni niż kobiety, studenci z kierunków **technologie informacyjne** – 70,7%, **technika, przemysł i budownictwo** oraz **biznes, administracja i prawo** – po 55,5% studentów. Takie wyniki mogą zaskakiwać, zwłaszcza w kontekście tego, co wskazywali respondenci badań jakościowych – studenci informatyki i kierunków ścisłych byli wymieniani najczęściej jako ci, którzy mają pomysły biznesowe. Wynika to prawdopodobnie z rozlicznych możliwości znalezienia po tych studiach dobrze płatnej pracy, bez konieczności ponoszenia ryzyka związanego z zakładaniem działalności gospodarczej. Najrzadziej tę formę zatrudnienia brali pod uwagę studenci z grupy kształcenie – 25,2% studentów tych kierunków. W przypadku dwóch uczelni prawie wszyscy badani studenci z kierunków technicznych i biznesowych deklarowali chęć podjęcia pracy „u kogoś”, w prywatnej firmie – z **Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie** (99,6%) oraz z **Politechniki Krakowskiej** (96,8%). Byli to najczęściej studenci 2. i 3. roku – w obu przypadkach ponad połowa studentów wykazywała chęć podjęcia pracy w prywatnej firmie. Studenci studiów stacjonarnych również znacznie częściej wybierali tę formę zarobkowania niż studenci kierunków niestacjonarnych – co druga osoba studiująca dziennie chciała pracować u kogoś, w grupie osób z grup zaocznych takich studentów było 30,2%.

W przebadanej grupie osób niepracujących, 56,9% chciało w przyszłości podjąć pracę w prywatnej firmie, w grupie odbywających bezpłatną praktykę lub staż taką deklarację złożyło 42,3% ankietowanych. Wśród osób prowadzących własną działalność, zainteresowanie zmianą formy na pracę w cudzej firmie wykazało jedynie 14,5% studentów. Ponad połowa badanych pochodząca z rodzin nie posiadających tradycji przedsiębiorczości chciała pracować „na etacie” – 56,7%, w rodzinach z tradycjami biznesowymi osoby te również stanowiły największą grupę, jednak taką ścieżkę kariery wybierało już tylko 39,1% z nich.

Na wybór formy zarobkowania polegającej na podjęciu aktywności zawodowej w prywatnej firmie, wpływ miała przede wszystkim wizja stabilności zatrudnienia i płacy (64,0% wskazań), wyższe zarobki (41,1%), a dla 1/4 studentów również możliwość szybkiego awansu.

Najważniejsze cechy wyróżniające studentów mających zamiar po zakończeniu studiów pracować w prywatnej firmie:

- kierunki: technologie informacyjne, technika, przemysł i budownictwo oraz biznes, administracja i prawo,
- Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie i Politechnika Krakowska,
- 2. i 3. rok studiów,
- popularność maleje wraz z wiekiem,
- studia stacjonarne,
- mężczyźni nieznacznie częściej,
- powód wyboru: stabilność zatrudnienia i płacy.

2.2 Praca na uczelni wyższej

Jak wynika z badania, podjęcie pracy na uczelni wyższej, bezpośrednio po zakończeniu studiów deklarowało 7,9% studentów. Były to **najczęściej osoby na 4. roku studiów** (16,3% studentów tej grupy), w równym stopniu mężczyźni i kobiety, częściej studenci studiów stacjonarnych.

W odniesieniu do grupy kierunków studiów, ta forma pracy zarobkowej cieszyła się największą popularnością wśród studentów kierunków ścisłych – technika, przemysł i budownictwo (16,0% studentów tego kierunku) oraz nauki przyrodnicze, matematyka i statystyka (11,5%). Najmniejsze zainteresowanie wykazywali słuchacze kierunku biznes, administracja i prawo (2,7%). **Aż 34,3% studentów Akademii Górniczo Hutniczej deklarowało, że chciałoby pracować na uczelni** i tym samym jest to najbardziej popularna forma pracy zarobkowej na tej uczelni, stanowiąca najwyższy odsetek wskazań wśród wszystkich szkół wyższych. Stosunkowo liczna grupa studentów uniwersytetów Papieskiego (15,1%) i Jagiellońskiego (11,5%) również wskazała taką formę zarobkowania jako atrakcyjną i planowaną. Przedstawione dane dowodzą, że pracować naukowo chcą przede wszystkim studenci renomowanych, największych uczelni publicznych w regionie.

Nie odnotowano widocznej zależności pomiędzy planami podjęcia pracy na uczelni wyższej a obecną i przeszłą aktywnością zawodową oraz tradycją przedsiębiorczości w rodzinie. Wśród tej grupy studentów wyraźnie ujawniły się 3 główne czynniki, które determinowały wybór takiej aktywności zawodowej – stabilność zatrudnienia i płacy (51,4%), wyższy prestiż miejsca pracy (47,7%) oraz podnoszenie kwalifikacji i umiejętności zawodowych (42,0%).

Najważniejsze cechy wyróżniające studentów, mających zamiar pracować na uczelni wyższej, po zakończeniu studiów:

- kierunki: technika, przemysł, budownictwo oraz nauki przyrodnicze, matematyka i statystyka;
- Akademia Górniczo-Hutnicza, Uniwersytet Papieski w Krakowie oraz Uniwersytet Jagielloński,
- 4. rok studiów,
- raczej starsi studenci,
- studia stacjonarne,
- nieznacznie częściej mężczyźni,
- powód wyboru: wyższy prestiż miejsca pracy.

2.3 Praca w instytucji publicznej

Popularność podejmowania pracy w instytucjach publicznych wykazywała tendencje wzrostowe w grupie respondentów charakteryzujących się wyższym wiekiem i dłuższym okresem realizacji studiów – 25,0% studentów w wieku 23 lat i więcej wybrało taką formę pracy zarobkowej jako atrakcyjną, wśród studentów 5. roku była to druga najczęściej wybierana forma – wskazało ją 21,9% studentów. Zdecydowanie częściej pracować w instytucji publicznej chciały kobiety – aż 19,3% wskazań kobiet, wśród mężczyzn jedynie 9,1%.

Praca w instytucji publicznej była formą zarabkowania najczęściej wybraną przez studentów kształcenia (38,9%) – podjęcie studiów w tym kierunku wiąże się najczęściej z pracą w przedszkolach i szkołach, które są instytucjami publicznymi. Dosyć wysoki odsetek wskazań pojawił się również wśród studentów na kierunku zdrowie i opieka społeczna (19,8%) – w tym przypadku wynikało to z planowania podjęcia pracy w przychodniach i szpitalach. Najmniej wskazań odnotowano na kierunku technologie informacyjne (2,1%). W kontekście pracy w instytucjach publicznych najczęściej swoją przyszłość zawodową postrzegali studenci Małopolskiej Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Tarnowie (49,3% studentów). Taka forma przyszłej pracy cieszyła się również popularnością wśród studentów Akademii Ignatianum w Krakowie (47,4%, kierunki pedagogiczne i filologiczne) oraz Akademii Muzycznej w Krakowie (44,0%). Z małymi wyjątkami są to najczęściej uczelnie niepubliczne, kształcące w trybie niestacjonarnym, co wiąże się z tym, że to studenci zaoczeni zdecydowanie częściej wybierali pracę w instytucji publicznej (31,5%), niż studenci kierunków dziennych (13,6%).

Osoby pracujące zawodowo w trakcie realizacji badania chętnie deklarowały, możliwość podjęcia pracy w instytucji publicznej (22,4%). **Aż dla 74,3% studentów, którzy wybrali pracę w instytucji publicznej jako przyszłą ścieżkę zawodową, główny motyw wyboru stanowiła stabilność zatrudnienia i płacy.** Wśród kolejnych, nieco mniej ważnych czynników, znalazła się możliwość podnoszenia kwalifikacji oraz umiejętności zawodowych (35,2%), a także samorealizacja i satysfakcja z pracy (31,7%).

Najważniejsze cechy wyróżniające studentów mających w planach po zakończeniu studiów podjęcie zatrudnienia w instytucji publicznej:

- kierunki: kształcenie, zdrowie i opieka społeczna,
- Małopolska Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Tarnowie, Akademia Ignatianum w Krakowie, Akademia Muzyczna w Krakowie,
- 5. rok studiów,
- popularność rośnie wraz z wiekiem,
- studia niestacjonarne,
- kobiety zdecydowanie częściej,
- powód wyboru: stabilność zatrudnienia i płacy.

2.4 Praca w III sektorze

Najmniej popularną formą aktywności zawodowej wybieraną przez grupę respondentów stanowiła przyszła praca w organizacji pozarządowej – wskazana jedynie przez 2,4% badanych. W organizacjach non-profit chcieli pracować przede wszystkim studenci 5. roku (choć wciąż jedynie 6,3% z nich). Nie dostrzeżono również większej grupy entuzjastów tej formy pracy zarobkowej w trakcie prowadzenia analiz w podziale na kierunki kształcenia – we wszystkich odsetek wskazań oscylował od 1,1% (kształcenie) do 4,3% (nauki społeczne, dziennikarstwo i informacja). Uczelnią, na której praca w organizacji non-profit należała do najbardziej popularnych był Uniwersytet Papieski w Krakowie – 8,2% studentów chciałoby pracować w takim miejscu. Na kolejnym miejscu jest Akademia Ignatianum w Krakowie, gdzie wskazań było 6,4%.

Na wybór pracy w III sektorze wpływały przede wszystkim oczekiwanie samorealizacji i satysfakcji z pracy (50,7%), dobra atmosfera w miejscu pracy (43,8%) oraz podnoszenie kwalifikacji i umiejętności zawodowych (39,7%).

Najważniejsze cechy wyróżniające studentów mających zamiar podjąć pracę w III sektorze, po zakończeniu studiów:

- kierunki: nauki społeczne, dziennikarstwo i informacja,
- Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie,
- 4. rok studiów,
- popularność nieznacznie rośnie wraz z wiekiem,
- studia stacjonarne,
- porównywalnie ze względu na płeć,
- powód wyboru: samorealizacja i satysfakcja z pracy.

2.5 Podsumowanie

Odpowiedź na pytanie: „Jacy studenci zainteresowani są podjęciem pracy w poszczególnych formach aktywności zawodowej?” na podstawie otrzymanych wyników nie jest zadaniem trudnym – widoczne są unikalne cechy, jakimi charakteryzowali się studenci poszczególnych kierunków kształcenia. Pracę w prywatnej firmie, notabene uznawaną za najpopularniejszą formę zarobkowania wśród ogółu studentów, najczęściej wybierali studenci studiów dziennych technicznych i ekonomicznych, dużych uczelni publicznych. Popularność tego typu zatrudniania się malała wraz z wiekiem respondentów – najmłodsi studenci okazali się stanowić grupę najbardziej chętną do podjęcia pracy zarobkowej w takiej formie. Założeniem własnej firmy (na podstawie wyników [Rozdziału 3.1](#)) interesowali się przede wszystkim studenci wyższych lat studiów – jest to zależność odwrotna niż w przypadku pracy w prywatnej firmie. Byli to studenci takich kierunków jak rolnictwo, usługi oraz kształcenie, studiujący w trybie niestacjonarnym, na uczelniach niepublicznych. Pracę w instytucji publicznej wybierali studenci kierunków bezpośrednio powiązanych z tego typu aktywnością, predysponującą do pracy w takich instytucjach – kształcenie oraz zdrowie i opieka społeczna. W tej grupie dominowały przede wszystkim kobiety, osoby realizujące ostatni rok studiów – stabilna praca w służbie publicznej zyskiwała w oczach starszych studentów, zbliżających się do zakończenia studiów. Praca naukowa, wiążąca się z pozostaniem na uczelni najbardziej interesowała studentów prestiżowych, publicznych uczelni w dziedzinach, w których można prowadzić prace naukowe i badawczo-rozwojowe – technika, przemysł, budownictwo oraz nauki przyrodnicze, matematyka i statystyka. Również w tym przypadku bardziej skłonni do wyboru tej ścieżki rozwoju zawodowego byli starsi studenci, częściej mężczyźni. Najmniejsze zainteresowanie studenci przejawiają pracą w III sektorze. Jeśli już ktoś się na nią decydował, to student kierunku dziennego, najczęściej słuchacz nauk społecznych, dziennikarstwa i informacji, zbliżający się do zakończenia studiów.

Otrzymane wyniki wyraźnie wskazują, że **dla większości studentów motywacją, którą kierują się podejmując decyzję o wyborze ścieżki zawodowej, stanowi stabilność zatrudnienia i płacy**, bardziej nawet niż wysokość zarobków. Zachęcanie do podejmowania działalności przedsiębiorczej musiałoby „przebić tę ofertę”. Z działalności na własny rachunek nie da się zdjąć ryzyka, jest ono cechą dystynktywną przedsiębiorczości, jednak „ramowe uwarunkowania przedsiębiorczości” w kraju (obciążenia podatkowe, koszty siły roboczej, skala wolności gospodarczej i warunki pozyskiwania kapitału) powinny uwzględnić i łagodzić strach przed inicjowaniem działalności gospodarczej przez przedstawicieli młodego pokolenia (dane prezentowane w kolejnym rozdziale podsumowują główne obawy studentów w tym zakresie, a także wskazują na rodzaj pomocy, które mogłyby je łagodzić). Jednocześnie **komunikaty i działania promujące przedsiębiorcze zachowania społeczne powinny odwoływać się do** równie cenionych przez pokolenie Millenialsów **wartości takich jak: samorealizacja, satysfakcja z pracy czy dobra atmosfera pracy, możliwość dysponowania swoim czasem**.

WIEDZA NA TEMAT ZAKŁADANIA I PROWADZENIA FIRMY

Wiedza, jaką na temat zakładania i prowadzenia firmy dysponują studenci, jest trudno weryfikowalna. Wiadomo jedynie, że dostęp do niej staje się powszechny. Już w szkołach ponadpodstawowych przedmiot określany najczęściej mianem zajęć z przedsiębiorczości jest obecny w programie nauczania. Samorządy i instytucje otoczenia biznesu organizują wydarzenia promujące przedsiębiorczość, a Internet stanowi kopalnię informacji na temat poszczególnych kroków, jakie należy podjąć w celu założenia firmy. Jednak ile z tej możliwej do pozyskania i pozyskiwanej wiedzy studenci są w stanie wykorzystać?

3.1 Źródła i poziom wiedzy

Przedsiębiorczość jest obowiązkowym przedmiotem nauczania na poziomie szkolnictwa ponadpodstawowego – w liceach, technikach, szkołach branżowych i policealnych. Zakres tematyczny tego przedmiotu obejmuje nie tylko kwestie zakładania i prowadzenia firmy, ale porusza zagadnienia z zakresu ekonomii, zarządzania i finansów, z elementami geografii społeczno-ekonomicznej, politologii, socjologii, psychologii oraz prawa¹⁹. Z kolei obecność i zakres tematyczny tego przedmiotu, realizowanego również na poziomie szkół wyższych, nie jest narzucany ogólnie, zależy to od programu danego kierunku lub uczelni – na uczelniach biznesowych, tematyka przedsiębiorczości jest poruszana na większości kierunków, w ilości zmarginalizowanej w szkołach artystycznych lub humanistycznych.

Tego co cię uczą o tej przedsiębiorczości to też jest trochę trudny temat. Co to jest przedsiębiorczość? I czy naprawdę możesz naukowo uczyć się o przedsiębiorczości? Nie wiem, czy tak jest do końca w przedsiębiorczości, bo to jest złożenie trochę wszystkiego.

IDI_6 Fundacja

Ponad połowa badanych respondentów uczestniczyła w zajęciach dotyczących tematyki zakładania i prowadzenia własnej firmy, organizowanych przez uczelnie wyższe. Najczęściej wiedza była przekazywana studentom podczas **wykładów** (43,1% wskazań), **w ramach zadań praktycznych – w grupie** (32,6%) oraz **indywidualnych** (30,8%). Najmniejszy odsetek studentów uczestniczył w spotkaniach z przedsiębiorcami / praktykami biznesu. Respondenci wywiadów jakościowych również wskazywali zajęcia na uczelni jako źródło wiedzy dostępne dla studentów. Uczelnie wyższe posiadające w swoim wachlarzu przedmiotów tak zwane **Zajęcia z przedsiębiorczości**. Ich przebieg ogranicza się najczęściej do przedstawienia słuchaczom poszczególnych kroków, jakie należy podjąć w związku z realizacją planu zakładania firmy, a ich charakter ma wymiar czysto teoretyczny. Niekiedy biura karier organizują zajęcia z pisania biznes planu. Wśród dobrych przykładów zajęć na uczelniach, mających za zadanie wspieranie przedsiębiorczości (cieszących się równocześnie dużym zainteresowaniem) można wyróżnić:

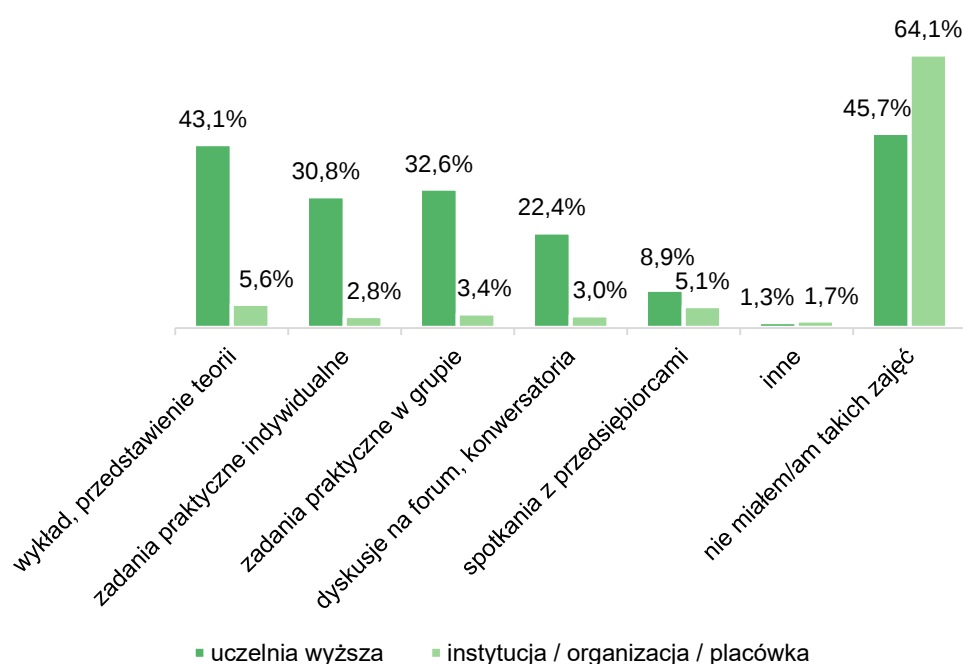
- prelekcje absolwentów uczelni, którzy założyli dobrze prosperującą działalność gospodarczą,

¹⁹ Podstawy przedsiębiorczości liceum ogólnokształcące i technikum – po szkole podstawowej – Projekt, Ministerstwo Edukacji Narodowej, dostępny: <https://men.gov.pl/wp-content/uploads/2017/04/przedsiębiorczosc-liceum-i-technikum.pdf> [24.11.2017].

- przedmiot, w trakcie którego studenci przygotowują pomysł na działalność biznesową od zera (pomysł, przejście procedury zakładania firmy, pisanie biznes planu).

Jedynie 11,6% badanych studentów uczestniczyło w zajęciach o tematyce przedsiębiorczości w innym miejscu, niż uczelnia (instytucji / organizacji / placówce). Wśród najczęściej wymienianych podmiotów znalazły się placówki edukacyjne – licea, technika i szkoły zawodowe (łącznie 73,4% wszystkich wskazanych podmiotów). Wśród wskazań znalazły się również urzędy pracy (43,6%). Studenci wspominali również o uczestnictwie w takich wydarzeniach, jak Akademia Biznesu, Festiwal BOSS czy Przedsiębiorcza Kobieta. Wśród instytucji pozauczelnianych najczęstszą formę zajęć z przedsiębiorczości stanowiły wykłady, jednak na drugim miejscu znalazły się spotkania z przedsiębiorcami, które na uczelniach wyższych były najmniej popularne.

Wykres 32. Uczęszczanie na zajęcia o tematyce zakładania i prowadzenia własnej firmy

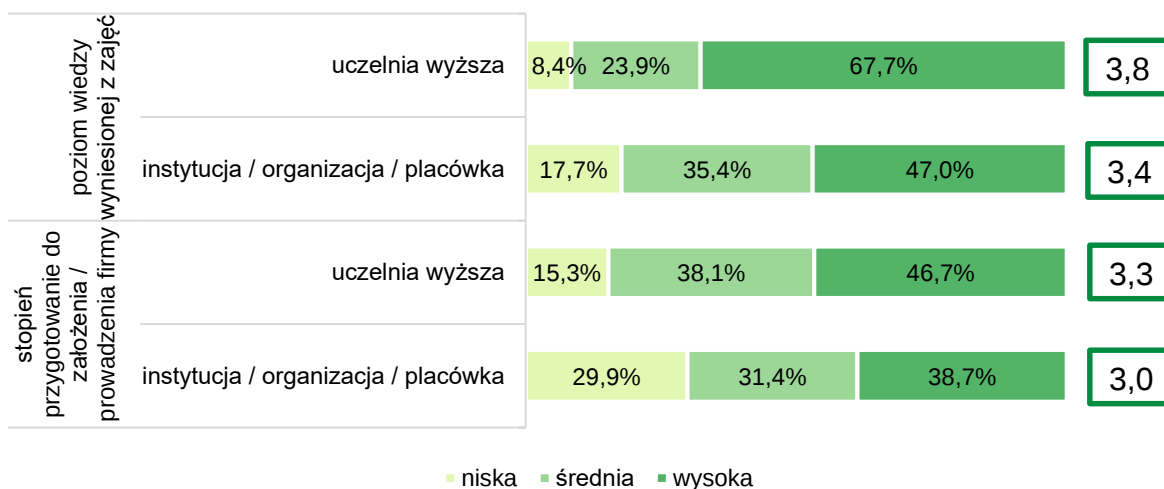

Źródło: opracowanie własne

Badani respondenci oceniali również poziom wiedzy wyniesiony z zajęć oraz stopień przygotowania do założenia / prowadzenia firmy, na podstawie odbytych zajęć. Poziom zajęć na uczelni wyższej został oceniony stosunkowo wysoko przez większość ankietowanych, uczęszczających na tego typu zajęcia (średnia 3,8 w 5-stopniowej skali, gdzie 1 oznacza ocenę bardzo niską, a 5 bardzo wysoką). Efektywność zajęć odbywających się w innych miejscach (poza uczelnią) została oceniona na poziomie niskim lub średnim (średnia na poziomie 3,4). W przypadku oceny stopnia przygotowania do założenia lub prowadzenia firmy, tu również zajęcia prowadzone na uczelni wyższej zostały ocenione lepiej – prawie połowa respondentów uczęszczających na te zajęcia oceniła je wysoko. W przypadku oceny stopnia przygotowania zajęć w innych miejscach, respondenci podzielili się na 3 prawie równe grupy. Co ciekawe, najlepiej oceniono zajęcia na uczelniach artystycznych – Akademii Muzycznej w Krakowie (średnia 4,5 w 5 stopniowej skali) i Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie (średnia 4,5), czyli tam, gdzie jest najniższy odsetek osób planujących otworzyć własną działalność gospodarczą. Podobną sytuację zanotowano na Uniwersytecie Ekonomicznym

w Krakowie (4,28), gdzie zainteresowanie założeniem działalności gospodarczej jest równie niewielkie. Wynika to zapewne z faktu, że na tych uczelniach studenci mieli zdecydowanie mniejsze oczekiwania, co do tego typu zajęć. Średnią powyżej 4 uzyskały także Politechnika Krakowska (średnia 4,27) oraz Wyższa Szkoła Turystyki i Ekologii w Suchej Beskidzkiej (średnia 4).

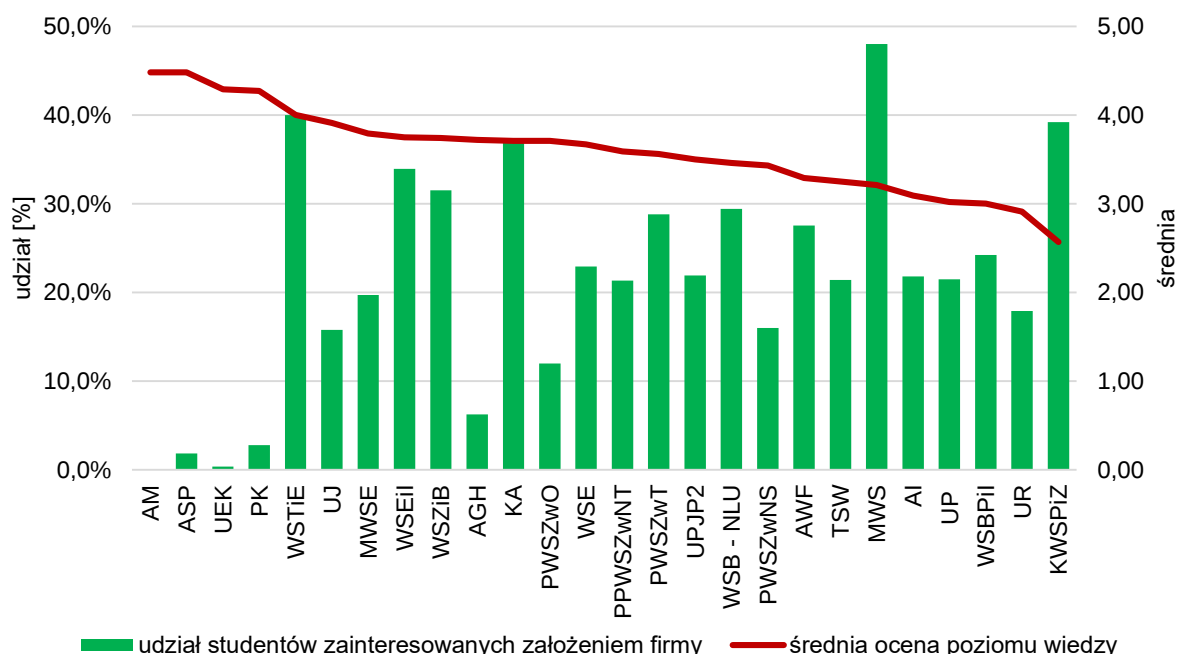
Wykres 33. Ocena poziomu wiedzy wyniesionej z zajęć oraz stopnia przygotowania do założenia / prowadzenia firmy na podstawie zajęć z przedsiębiorczości, odbytych na uczelni wyższej lub w innej instytucji / organizacji / placówce [w ramkach wskazano średnią z ocen]

Źródło: opracowanie własne

Najniższe oceny uzyskały uczelnie: Krakowska Wyższa Szkoła Promocji Zdrowia (średnia 2,57) oraz Uniwersytet Rolniczy w Krakowie (średnia 2,91). Oceny pozostałych uczelni oscylowały w granicach pomiędzy 3 a 4.

Wykres 34. Poziom zainteresowania założeniem własnej działalności gospodarczej a ocena poziomu wiedzy wyniesionej z zajęć na temat przedsiębiorczości, prowadzonych na uczelni – według uczelni

Źródło: opracowanie własne

W tym miejscu warto zaznaczyć, że podstawowy problem artykułowany przez respondentów badań jakościowych stanowi **niewystarczająca liczba i jakość zajęć praktycznych** dotyczących zakładania firmy. Pojawiły się wypowiedzi wskazujące, że kadra prowadząca kursy z przedsiębiorczości często nie posiada praktycznego doświadczenia w prowadzeniu firmy, a zagadnienie zna tylko z teorii. Stanowi to istotną barierę w rozbudzeniu ducha przedsiębiorczości wśród studentów. Jednak wypowiedzi przedstawicieli biur karier niektórych uczelni świadczą o tym, że takie zajęcia z praktykami biznesu są organizowane, jednak nie cieszą się popularnością wśród studentów. Niektóre uczelnie musiały z nich zrezygnować, ponieważ nie były w stanie zebrać wystarczającej liczby chętnych na spotkania. Jeden z przedstawicieli inkubatorów technologicznych wskazał na konieczność **poprawy edukacji, również w zakresie analizy rynku oraz badania konkurencyjności** – tych etapów mniej związanych z formalnym założeniem firmy, ale z jej utrzymaniem się i funkcjonowaniem na rynku.

Nawet studenci uczelni ekonomicznych zapytani o wszelkiego rodzaju formy rejestracji działalności, podatki – leżą na tych pytaniach.

IDI_32 Inkubator przedsiębiorczości

Zdaniem przedstawicieli instytucji wspierających przedsiębiorczość, obecnie na uczelniach wyższych kształci się studentów pod kątem przyszłej pracy na etacie, problemem staje się natomiast niewykształcanie w młodych ludziach postaw przedsiębiorczych. Ewentualne braki w wiedzy teoretycznej zawsze można uzupełnić, powszechne jest zatrudnianie księgowej w firmach czy osób które pomogą w formalnościach, jednak bardzo ważne jest odpowiednie nastawienie mentalne do prowadzenia firmy. Wspominany wyżej brak kontaktu młodych ludzi ze środowiskiem biznesowym,

z osobami które faktycznie prowadzą z sukcesem swoją firmę powoduje, że tak zdobyta wiedza nie będzie się przekładała na umiejętności praktyczne. Ponadto „wpuszczenie” biznesu na teren uczelni (w formie wykładów czy zajęć z przedsiębiorcami) jest nierzadko traktowane jako ich działalność komercyjna, uczelnie obawiają się tego i nie chcą wchodzić we współpracę z przedsiębiorcami. Takie zdanie podzielają przede wszystkim przedstawiciele inkubatorów przedsiębiorczości, którzy wyraźnie wskazują na zauważalny brak kultury i edukacji biznesowej w Polsce.

Uczelnie to powinien być totalny mix środowiska również biznesowego, a tak się nie dzieje.

IDI_32 Inkubator przedsiębiorczości

Respondenci badań jakościowych wskazywali, że również popularnym źródłem wiedzy wśród studentów, dotyczącym zakładania i prowadzenia firmy są **informacje przekazywane przez rodzinę i znajomych**, którzy już kiedyś prowadzili lub prowadzą firmę. O wadze tego źródła może świadczyć fakt, że w przypadku 1/3 studentów ktoś z najbliższej rodziny prowadził lub prowadzi własną firmę. Również często pojawiającym się źródłem według instytucji jest **Internet**.

Zdecydowana większość przedstawicieli instytucji wspierających przedsiębiorczość i rozwój gospodarczy, które udzielają wsparcia w zakładaniu i prowadzeniu firmy i do których studenci przychodzili z prośbą o pomoc, oceniała poziom wiedzy studentów jako niski lub bardzo niski. Najczęściej podkreślano **brak przygotowania praktycznego** (co wynika niekiedy z niewłaściwego przygotowania zajęć na uczelniach). Ocena posiadanej przez studentów wiedzy teoretycznej, dotyczącej zakładania firmy wypadła lepiej, jednak niektórzy wskazywali, że ich zasób informacji oscyluje na poziomie bazowym. Jednym słowem, respondenci zgodnie wskazywali, że studenci nie posiadają wystarczającej wiedzy do założenia firmy. **Braki wiedzy** w szczególności były identyfikowane w takich obszarach, jak:

- prowadzenie finansów firmy – składki ZUS, kwoty netto-brutto, rozliczenie podatku dochodowego, podatek VAT,
- wybór formy działalności gospodarczej,
- zasady działania rynku.

Natomiast jak przychodzą takie proste rzeczy, typu wybór formy działalności gospodarczej (na większości kierunków) to studenci się boją, że całego prawa muszą się uczyć. Oni najbardziej oczekują prostych rzeczy – najlepiej żeby im ktoś powiedział, jaką powinni wybrać formę działalności.

IDI_10 Inkubator Przedsiębiorczości

Braki w wiedzy ujawniają się również podczas prowadzenia firmy, szczególnie w przypadku konieczności dopełniania wymaganych formalności. Respondenci wskazują, że decyzje o założeniu firmy przez studentów podejmowane są często zbyt pochopnie, bez przyjmowania dłuższej perspektywy na przykład roku.

Zdecydowanie gorzej poziom wiedzy studentów oceniają instytucje zajmujące się stricte wsparciem w zakładaniu i prowadzeniu firmy – inkubatory przedsiębiorczości oraz agencje rozwoju. Lepszą opinię

przejawiają biura karier, których przedstawiciele wskazują, że przychodzący do nich studenci już coś wcześniej się dowiedzieli i wiedzą, o co pytać. Warto jednak zauważyć, że biura karier najczęściej nie prowadzą wsparcia w zakresie przedsiębiorczości, tylko doradztwo zawodowe, dlatego nie zgłębiają tematu zakładania firmy ze studentem, a jedynie wysyłają go do bardziej wyspecjalizowanej w tym zakresie instytucji.

Specyfika kierunku również stanowi zmienną wpływającą na poziom wiedzy o zakładaniu działalności – przykładowo studenci kierunków ekonomicznych będą mieli wyższy poziom wiedzy (wyniesionej z zajęć), niż studium pielęgniarstwo, których ścieżka kariery jest związana z zatrudnieniem na etacie. Należy jednak podkreślić, że respondenci wskazywali, że jeśli student jest naprawdę zainteresowany założeniem firmy to sam pozyska dużą część informacji (głównie przez Internet) i tym samym zwiększy poziom swojej wiedzy. Niekiedy podkreślany był problem wynikający z szerokiego dostępu do informacji – studenci posiadali szeroki, kompleksowy zasób wiadomości, bez umiejętności wyboru tego, co może im być przydatne. Ponadto respondenci wskazywali, że studenci nie potrafili dobrze zinterpretować informacji, które pozyskiwali na własną rękę.

Zresztą jak już ktoś się zdecyduje na założenie własnej firmy to dopyta, pójdzie, sprawdzi. To są osoby, które sprawdzą wszystkie możliwości i ewentualności.

IDI_9 Biuro Karier

Wyższy poziom wiedzy dotyczącej zakładania i prowadzenia firmy, przez większą część respondentów instytucjonalnych identyfikowany był wśród studentów, których rodzice prowadzili własną firmę.

Wydaje mi się, że to są tak zwane działalności pokoleniowe, to są takie działalności, gdzie mama lub tata ma działalność. Ta tradycja pokoleniowa na pewno ułatwia prowadzenie firmy.

IDI_19 Urząd Pracy

Wśród badanych zmiany w zakresie poziomu wiedzy nie były bardzo widoczne (dorobek zawodowy części respondentów był zbyt krótki, aby stwierdzić zmiany w czasie), jednak warte podkreślenia okazywały się stanowić korzyści wynikające z dostępu studentów do informacji w dobie Internetu.

[...] natomiast jeśli chodzi o kształcenie i przedsiębiorczość, ona już jest na dużo wyższym poziomie niż było kiedyś.

IDI_19 Urząd Pracy

Jeden z respondentów instytucjonalnych wskazywał, że co prawda studenci posiadają wiedzę niezbędną do założenia firmy (albo wydaje im się, że posiadają), jednak problem pojawia się podczas jej prowadzenia i konieczności dopełniania wymaganych formalności.

Do założenia firmy posiadają wiedzę, ale problem jest w konsekwencjach tego wyboru. Ktoś otwiera firmę, wybiera ryczałt jako formę opodatkowania, oczywiście może taką wybrać, ale za rok się okazuje, że nie może skorzystać z formy rozliczenia z małżonkiem, z ulgi na dziecko. Są pewne formy, dla których studenci wiedzą jakie są możliwości, ale nie wiedzą jakie będą konsekwencje za rok.

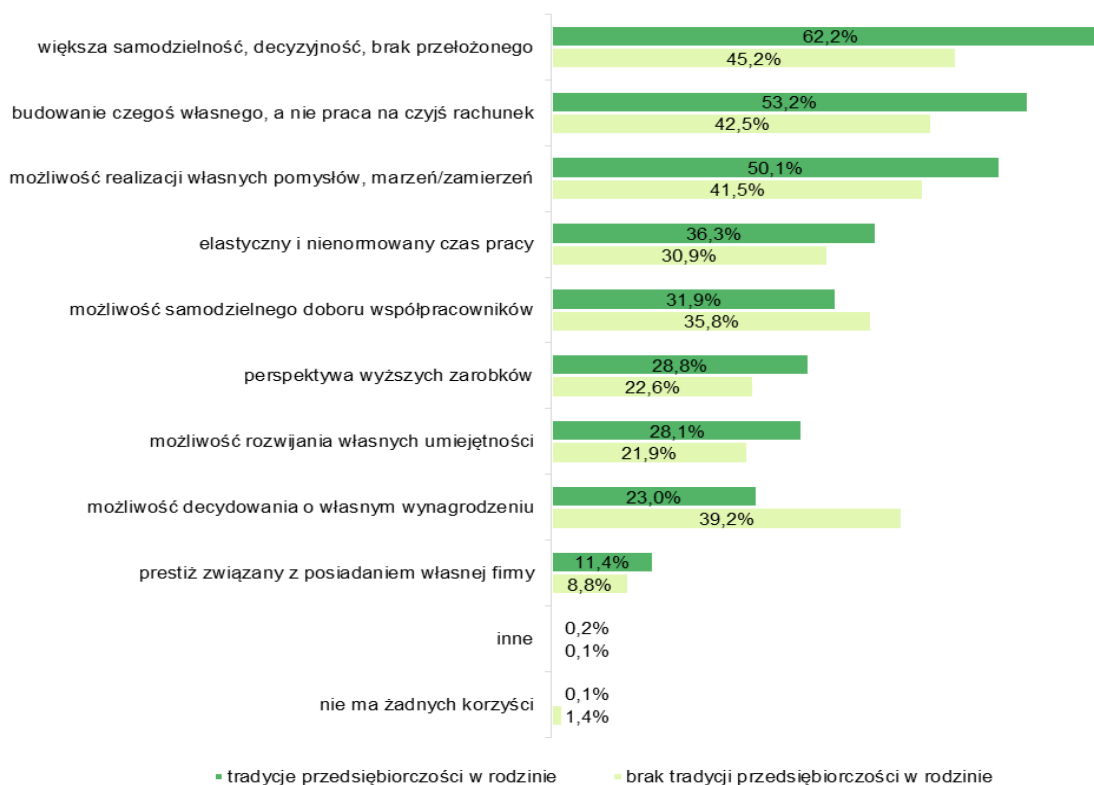
IDI_29 Agencja rozwoju

3.2 Korzyści z zakładania firmy

Studenci stanowią grupę świadomą korzyści jakie wynikają z prowadzenia własnej firmy – szczególnie w porównaniu do pracy na etacie. Odsetek studentów nie dostrzegających żadnych zalet jest znikomy. Najczęściej wymieniane korzyści koncentrują się w obszarze samodzielności i decydowania o własnym losie. Dla ponad połowy studentów najważniejsze zalety to **większa samodzielność, decyzyjność, brak przełożonego**. Na kolejnych miejscach, z niewiele mniejszym odsetkiem wskazań znalazło się **budowanie czegoś własnego, a nie praca na czyjś rachunek**, a także **możliwość realizacji własnych pomysłów, marzeń / zamierzeń**. Są to korzyści wskazywane częściej przez osoby, które w swoim najbliższym otoczeniu posiadały bliskich prowadzących własną działalność gospodarczą. Studenci nieposiadający w swojej najbliższej rodzinie takich osób, wśród korzyści wymieniali przede wszystkim możliwość samodzielnego ustalania wynagrodzenia (blisko 40% vs 23%). Może to sugerować, że brak obserwacji tego, jak na co dzień funkcjonuje firma i jakie korzyści posiada osoba ją prowadząca, może prowadzić do błędnych wyobrażeń na ten temat. Jedynie 1% badanych wskazało na brak jakichkolwiek korzyści. Nieliczne osoby zwróciły uwagę na istotę prestiżu wynikającego z posiadaniem własnej firmy. Wśród odpowiedzi „inne” znalazły się wskazania na „niezależność finansową” oraz przypadki, gdy pracodawca jako formy zatrudnienia wymagał działalności gospodarczej (korzyścią jest tu przede wszystkim efektywność podatkowa takiego rozwiązania oraz w pewnym stopniu spełnienie oczekiwań pracodawcy). Większa samodzielność, decyzyjność i brak przełożonego najbardziej doceniana była wśród studentów z grupy biznes, administracja i prawo. Wśród kierunków rolniczych najwięcej wskazań uzyskał elastyczny i nienormowany czas pracy, natomiast możliwość realizacji własnych pomysłów, marzeń / zamierzeń była wskazywana przez połowę studentów zdrowia i opieki społecznej.

Wykres 35. Najważniejsze korzyści z prowadzenia firmy w porównaniu do pracy na etacie

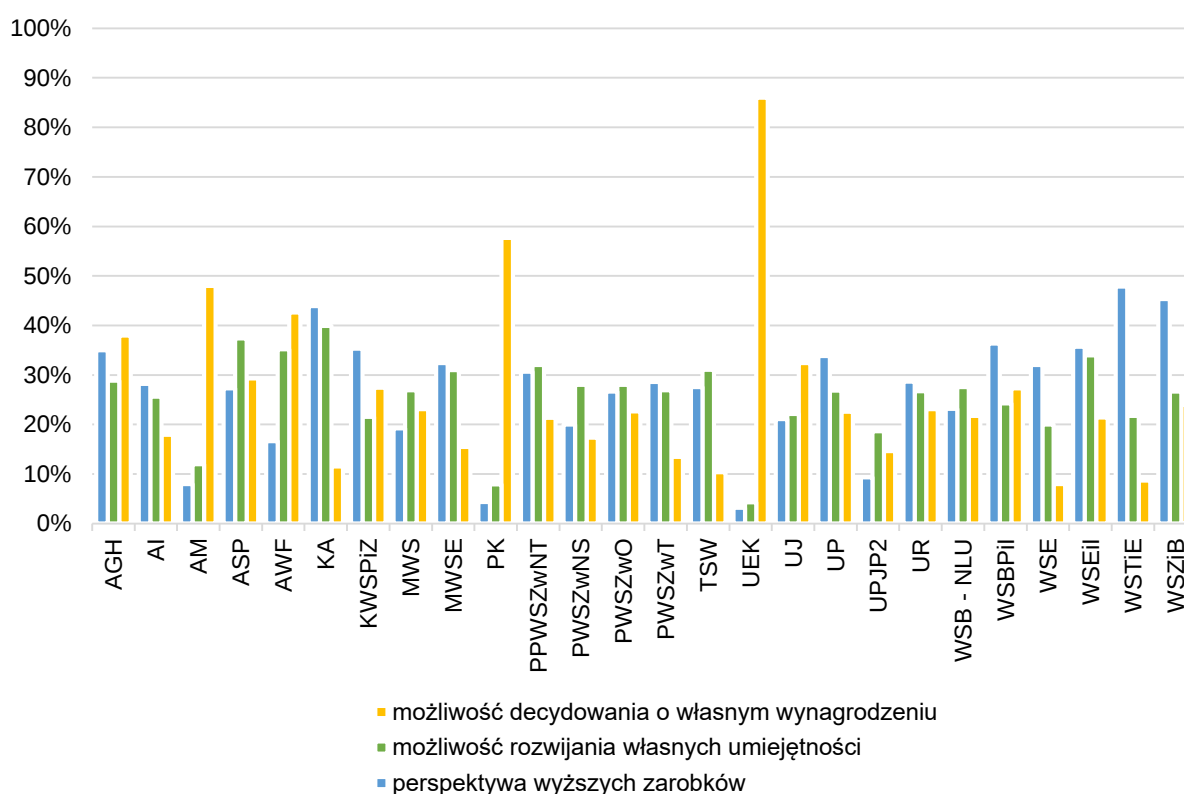
Źródło: opracowanie własne

Wykres 36. Najważniejsze korzyści z prowadzenia firmy w porównaniu do pracy na etacie – z uwzględnieniem prowadzenia firmy przez najbliższych członków rodziny

Źródło: opracowanie własne

Dostrzegalne jest zróżnicowanie udzielanych odpowiedzi w podziale na uczelnię. Poniższy wykres przedstawia zestawienie trzech wybranych korzyści, które obrazują odmienny profil myślenia studentów z Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie i Politechniki Krakowskiej oraz pozostałych uczelni, których słuchacze rzadziej deklarowali chęć zakładania firmy. W przypadku tych ostatnich podmiotów występuje mniejsza dysproporcja pomiędzy ocenianymi korzyściami. Dla studentów opisywanych uczelni bardzo ważną rolę przyświecającą decyzji o zakładaniu działalności gospodarczej stanowiłaby możliwość decydowania o własnym wynagrodzeniu. Odwrotna prawidłowość widoczna jest w przypadku możliwości rozwijania własnych umiejętności oraz perspektywy wyższych zarobków – tu odsetek odpowiedzi udzielonych w ramach dwóch uczelni był zdecydowanie niższy. Perspektywa wyższych zarobków wskazywana była przez wielu studentów uczelni prywatnych, natomiast studenci UEK i PK widzieli możliwość uzyskiwania wyższych dochodów w przypadku wykonywania innych form pracy zarobkowej. Taki wynik oznacza, że głównym motorem podjęcia działalności gospodarczej przez studentów tych dwóch uczelni nie była chęć uzyskania wysokich zarobków, które stosunkowo łatwo osiągnąć po studiowanych przez nich kierunkach w zasadzie w każdej z form aktywności zawodowej (kierunki techniczne, biznesowe). Jeśli studenci tych uczelni już zdecydują się na założenie firmy to będzie to decyzja związana z komfortem decydowania o własnym losie, tu w szczególności wynagrodzeniu – nie liczy się dla nich wysoka pensja, ale możliwość samodzielnego decydowania.

Wykres 37. Wybrane korzyści z prowadzenia działalności gospodarczej w podziale na uczelnie

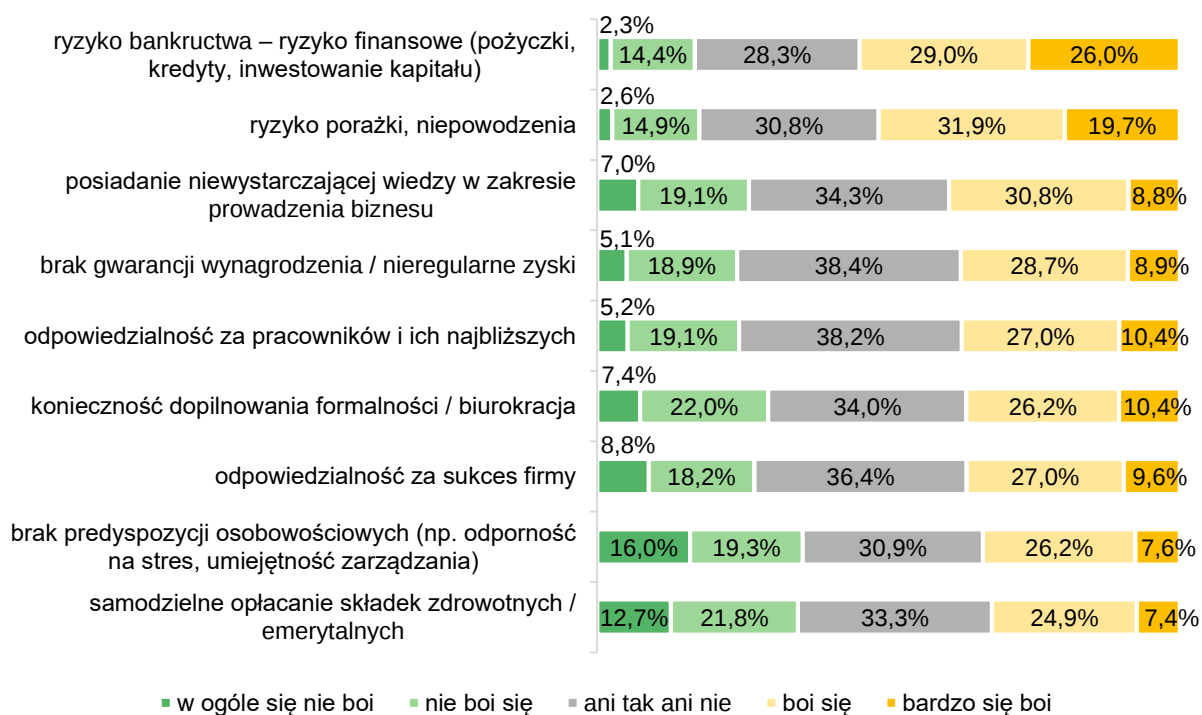

Źródło: opracowanie własne

3.3 Obawy i trudności

Obawy towarzyszące zakładaniu firmy stanowią nierzadko czynnik hamujący rozwój przedsiębiorczości wśród młodych ludzi, wkraczających na rynek pracy. Mogą one dotyczyć strachu przed odniesieniem porażki (w tym finansowej), koniecznością dopilnowania kwestii formalnych (płacenie składek, podatki) czy brania na siebie odpowiedzialności za sukces firmy. Takie obawy są naturalną reakcją przed nieznanym, o ile ich intensywność nie jest zbyt wysoka. W celu zbadania stopnia nasilenia tego typu reakcji, poprosiliśmy studentów o ocenę skali poszczególnych wątpliwości, dotyczących prowadzenia firmy. Wśród najczęściej wskazywanych przez studentów obaw znalazło się ryzyko bankructwa oraz ogólnie ryzyko porażki (ponad połowa studentów przejawia lęk związany z tymi czynnikami). Jest to również najczęściej ujawniający się lęk wśród studentów kształcenia (ponad 60% wskazań wśród studentów tych kierunków). Kolejne wątpliwości związane z prowadzeniem firmy dotyczą posiadania dostatecznej wiedzy w zakresie jej prowadzenia, braku gwarancji zysku oraz odpowiedzialności za pracowników, a także za sukces firmy. Na ostatnim miejscu wśród ocenianych wątpliwości związanych z założeniem działalności, znalazły się: brak predyspozycji osobowościowych oraz konieczność samodzielnego opłacania składek zdrowotnych i emerytalnych. Te obawy najczęściej cechowały studentów techniki, przemysłu oraz budownictwa.

Wykres 38. Obawy studentów w zakresie założenia / prowadzenia firmy

Źródło: opracowanie własne

Postrzeganie istotności niebezpieczeństw związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej różni się w zależności od tego, czy student uczestniczył w zajęciach z przedsiębiorczości czy też nie. Co ciekawe, relacja jest odwrotna niż mogłoby się wydawać – **studenci, którzy uczestniczyli w zajęciach z przedsiębiorczości podczas studiów wykazywali większe obawy w stosunku do niektórych aspektów prowadzenia działalności, niż studenci, którzy w takich zajęciach nie uczestniczyli.** W tym miejscu warto przytoczyć wnioski, jakie zostały wysunięte po zakończeniu

badan jakościowych w instytucjach zajmujących się wspieraniem przedsiębiorczości. Ich zdaniem zajęcia z przedsiębiorczości mogły nie przyczyniać się do wspierania postaw przedsiębiorczych, ponieważ nie były prowadzone przez praktyków i skupiały się na formalno-prawnych aspektach prowadzenia firmy. Zajęcia takie mogły jedynie uświadamiać, z jakimi przeszkodami stykają się osoby prowadzące własną działalność, a niekoniecznie jak sobie z nimi poradzić, czy też jakie korzyści płyną z prowadzenia firmy, bądź jak pomyślnie prowadzić firmę.

Wykres 39. Obawy studentów dotyczące prowadzenia własnej firmy w zależności od uczestnictwa w zajęciach o tematyce przedsiębiorczości na uczelni wyższej (średnia z ocen, gdzie 1 – "w ogóle się nie boję", a 5 – "bardzo się boję")

Źródło: opracowanie własne

I jeden z głównych powodów, na który się studenci „jeżą” to to, że trzeba będzie chodzić do skarbowki, że potrzebna będzie księgową, jakieś VAT-y. Ktoś za nich wypełnia PIT a co dopiero to.

IDI_4 Biuro Karier

W ocenie intensywności występowania obaw wśród studentów pytanych o założenie działalności gospodarczej, zostały zaobserwowane istotne różnice pomiędzy osobami, których najbliżsi (rodzice, rodzeństwo) posiadali firmę oraz tymi, w których rodzinie nikt nie prowadził biznesu. **W przypadku występowania zjawiska przedsiębiorczości w najbliższej rodzinie, wątpliwości związane z prowadzeniem działalności były mniejsze**, niż w przypadku, gdy nikt z najbliższych nigdy nie prowadził firmy. Można przyjąć, że kontakt z bliskimi osobami prowadzącymi firmę sprawia, że nie postrzega się tego zajęcia jako niezwykle trudnego. Z drugiej strony uczestnictwo w zajęciach poświęconych formalno-prawnym aspektom prowadzenia działalności zdecydowanie te obawy podsyca. Dane te znajdują potwierdzenie w wynikach przeprowadzonych wywiadów jakościowych – respondenci podkreślali, że jeżeli w najbliższej rodzinie studenta ktoś prowadził firmę,

to takim studentom towarzyszyło mniej obaw, bazowali na doświadczeniu rodziny, mając większą wiarę w powodzenie swojego biznesu.

W większości przypadków jest tak, że sami studenci, jak z nimi rozmawiam mówią, że jeżeli ojcu się udało, cioci się udało, dziadkowi się udało, to mi się też uda i nie widzą w tym problemu.

Dla nich to jest bardzo naturalne wejście w ten system.

IDI_10 Inkubator przedsiębiorczości

Specyfika artykułowanych przez studentów wątpliwości związanych z prowadzeniem firmy, w kontekście uczestnictwa w zajęciach z przedsiębiorczości oraz występowania tradycji przedsiębiorczości w rodzinie, wskazują na ciekawą prawidłowość. Strach przed porażką oraz przed bankructwem należy do najczęściej wskazywanych lęków i nie różnicuje go ani tradycja przedsiębiorczości w rodzinie, ani uczestnictwo bądź jego brak w zajęciach z przedsiębiorczości. Dane te sugerują, że ryzyko porażki oraz ściśle z nim związane ryzyko bankructwa nie zależy od przygotowania teoretycznego, praktycznego, ani doświadczenia występującego w najbliższym otoczeniu. W przypadku pozostałych kategorii obaw pozostaje duże pole do podejmowania działań poprawiających przygotowanie studenta do prowadzenia firmy, podczas gdy omawiane ryzyka porażki oraz bankructwa ciężko będzie zniwelować.

Wykres 40. Obawy studentów dotyczące prowadzenia własnej firmy, w zależności od istnienia tradycji przedsiębiorczości w rodzinie (średnia z ocen, gdzie 1 – "w ogóle się nie boję", a 5 – "bardzo się boję")

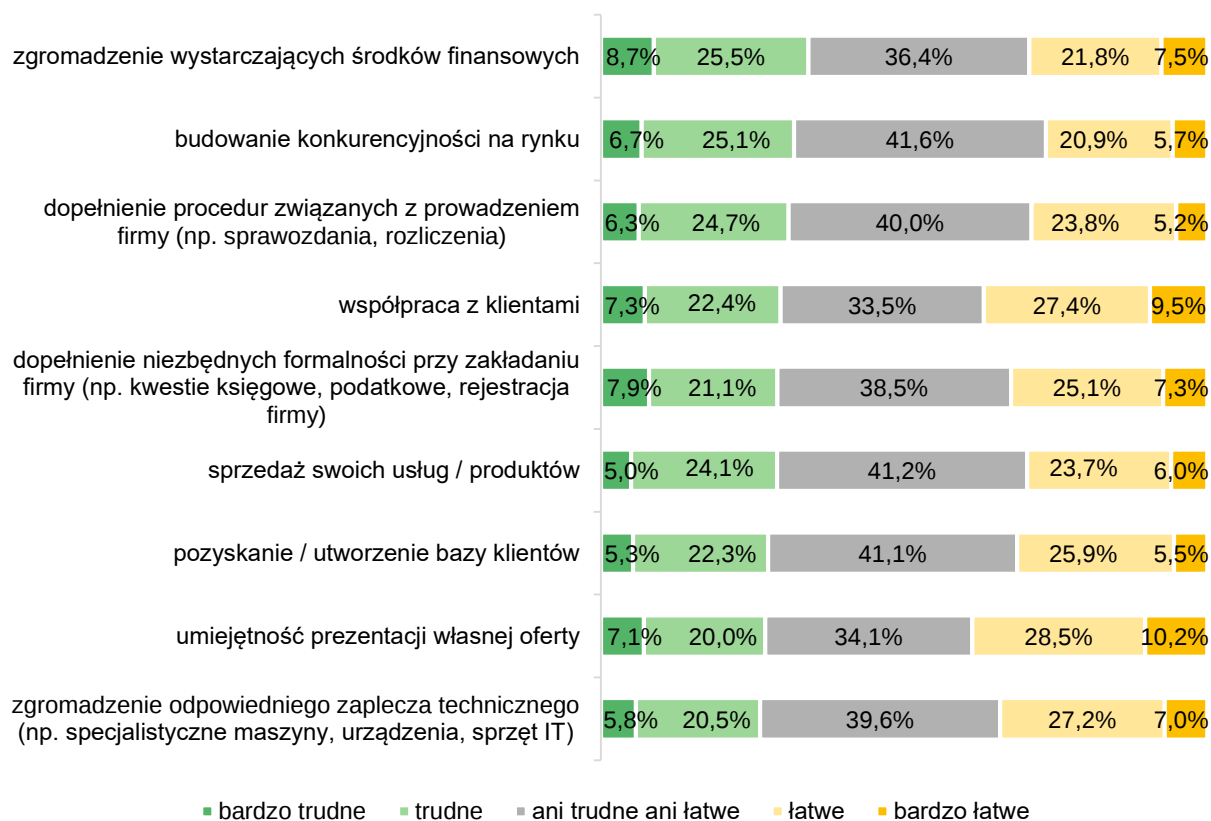
Źródło: opracowanie własne

Wśród uczelni wyższych, ciekawym przykład stanowi Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie – uczelnia potencjalnie najbardziej związana z przedsiębiorczością, w której odsetek studentów zainteresowany założeniem firmy jest znikomy. Studenci tej uczelni obawiają się większości aspektów związanych

z prowadzeniem działalności gospodarczej bardziej, niż studenci ogółem. Mniej obawiają się jedynie ryzyka porażki i bankructwa, które są z kolei stanowią największą obawą dla pozostałej większości badanych.

Wywiady przeprowadzone z przedstawicielami instytucji wspierających przedsiębiorczość potwierdziły występowanie wskazanych w ankiecie typów obaw, na pierwszym miejscu wymieniając ryzyko finansowe. Studenci obawiali się, że nawet w momencie, gdy ich firma nie będzie generowała przychodów, pozostaną wciąż zobowiązani do płacenia składek ZUS. To ryzyko związane z koniecznością ponoszenia kosztów, bez względu na zysk – według uczestników badania jakościowego – było najpowszechniejsze. **Studenci boją się, że nie udźwigną kosztów prowadzenia działalności gospodarczej.** Również sami ankietowani upatrywali w tym największą trudność. Kolejna obawa studentów identyfikowana przez instytucje dotyczyła szeroko pojętego ryzyka niepowodzenia – studenci obawiali się, że ich pomysł „nie wypali”, niepokoiła ich konieczność zamknięcia działalności, gdy coś pójdzie nie po ich myśli. Studenci obawiali się również, że nie utrzymają firmy przez rok, co w urzędzie pracy stanowi wymóg przy pozyskiwaniu dotacji na założenie firmy. Z wypowiedzi przedstawicieli instytucji wynika, że studenci odczuwali również silny lęk przed **konkurencją**.

Wykres 41. Ocena stopnia trudności poszczególnych czynności związanych z zakładaniem firmy przez studentów (dla średniej: 1 – „bardzo trudne”, 5 – „bardzo łatwe”)

Źródło: opracowanie własne

Obawy jakie przejawiali studenci w stosunku do zjawiska zakładania własnej firmy, bywały pogłębiane w domach rodzinnych, poprzez negatywne nastawienie rodziny do podejmowania ryzyka związanego z prowadzeniem własnej działalności. Rodzice podkreślali, jak ważne jest znalezienie zatrudnienia, posiadanie pracy etatowej dającej bezpieczeństwo i stabilizację. Postawy przedsiębiorcze uczniów

i studentów bywały często hamowane w domach rodzinnych i zastępowane innym modelem zarabiania pieniędzy – pracą u kogoś w prywatnej firmie, w instytucji publicznej, na uczelni wyższej.

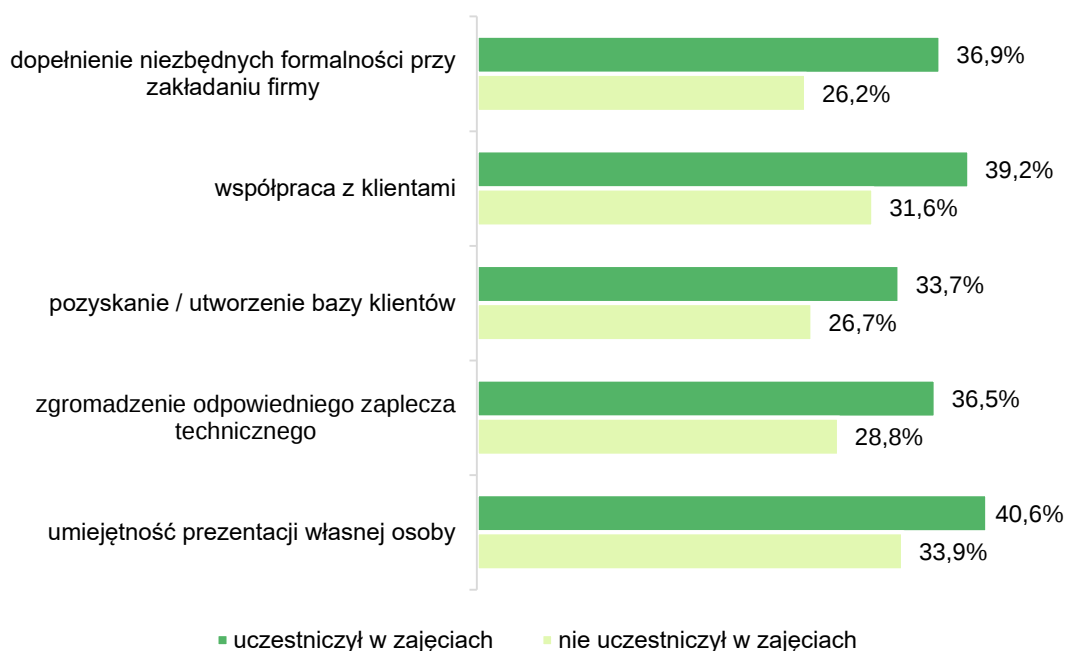
Studenci mają rodziców, którzy myślą, że oni muszą mieć dobrą pracę i bezpieczeństwo - tutaj w Małopolsce funkcjonuje taka ścieżka zawodowa. Są takie instytucje, które dadzą kartę Multisport, wynagrodzenie. Oczekują robienia mało wymagających rzeczy, prac, które nie wymagają aż tak dużo wiedzy lub umiejętności. To jest mega duży rynek i to jest pierwszy wybór dla większości ludzi.

IDI_6 Fundacja

W rodzinach, w których rodzice lub rodzeństwo posiadali doświadczenia z prowadzeniem działalności, postawy były wręcz odwrotne, jednak jak wskazują wyniki badania, studentów z takim tradycjami rodzinnymi występuje zdecydowana mniejszość.

Ocena stopnia trudności w podejmowaniu poszczególnych czynności związanych z funkcjonowaniem firmy różni się w zależności od tego, czy respondenci uczęszczali na zajęcia z przedsiębiorczości na uczelni wyższej, czy też nie. Różnice istotne statystycznie zostały wykazane dla 5 czynności – poniższy wykres przedstawia oceny „łatwe” i „bardzo łatwe” dla poszczególnych czynności, uporządkowane od czynnika, dla którego zidentyfikowano największą różnicę odsetka wskazań dla obu grup respondentów – uczestniczących i nieuczestniczących w zajęciach. Kursy z przedsiębiorczości na uczelni wyższej sprawiają, że dla studentów założenie firmy oraz prowadzenie jej wydaje się prostsze niż dla osób, które nie uczęszczały na tego typu przedmiot. Wskazany we wcześniejszej części raportu wyższy poziom obaw wśród studentów uczestniczących w zajęciach z przedsiębiorczości nie przekłada się na postrzeganie jako trudności czynności związanych z założeniem i prowadzeniem firmy.

Wykres 42. Odsetek studentów postrzegających poszczególne czynności związane z założeniem firmy jako łatwe lub bardzo łatwe w zależności od tego, czy student uczestniczył czy też nie w zajęciach z przedsiębiorczości w szkole wyższej

Źródło: opracowanie własne

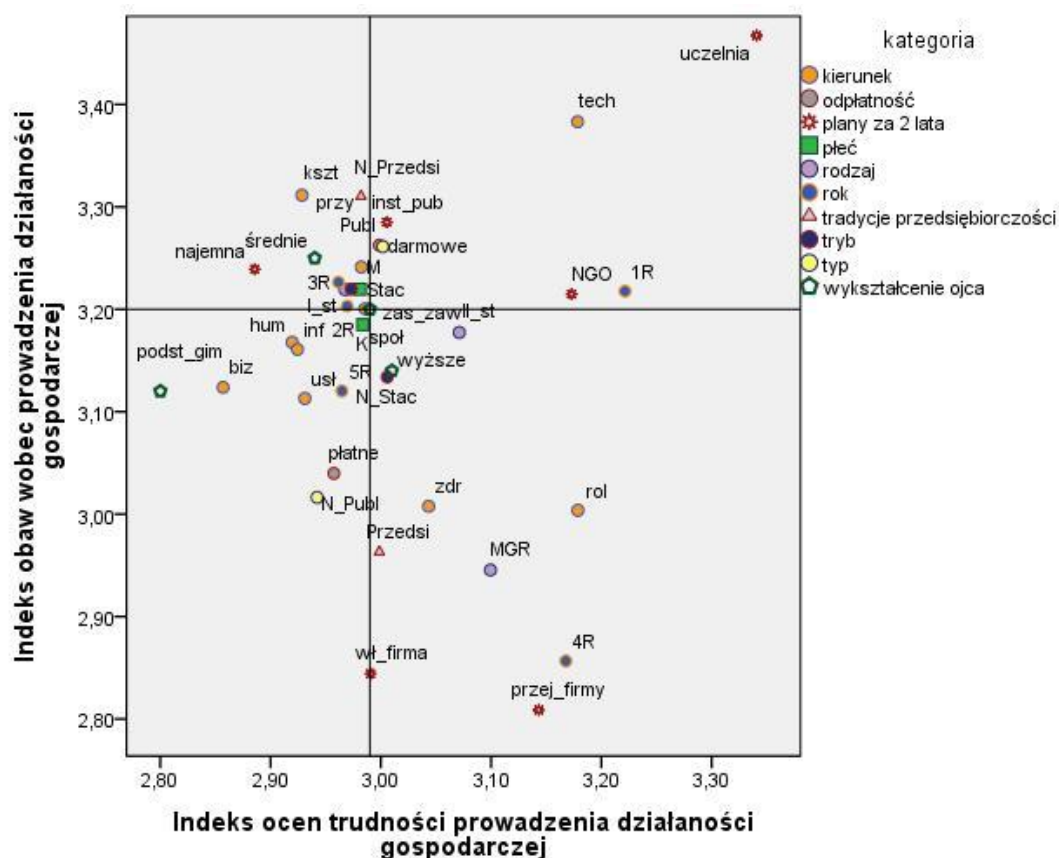
Badanie ankietowe pokazało, że studenci z rodzin przedsiębiorczych, niekiedy bardziej zachowawczo podchodzą do oceny stopnia trudności przewidzianego dla poszczególnych etapów prowadzenia firmy. Takie spojrzenie może wynikać z większej świadomości dotyczącej tego, z czym wiąże się prowadzenie firmy.

Jako podsumowanie analiz dotyczących obaw i trudności dostrzeganych przez studentów z województwa małopolskiego w zakresie podjęcia się w przyszłości prowadzenia własnej firmy, przygotowano następujące indeksy:

- (1) Indeks obaw dotyczących prowadzenia działalności gospodarczej, stanowiący średnią z ocen wyciągniętych z analizy charakteru poszczególnych obaw wobec podejmowania działalności gospodarczej. Przyjmuje się wartości od 1 do 5, gdzie 1 oznacza bardzo niski poziom obaw, a 5 bardzo wysoki. Średnia wartość indeksu przyjęła wartość 3,20.
- (2) Indeks oceny trudności prowadzenia działalności gospodarczej, będący średnią z ocen trudności poszczególnych czynności związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej. Przyjmuje wartości od 1 do 5, gdzie 1 oznacza, że prowadzenie działalności jest bardzo łatwe, a 5 bardzo trudne. Średnia wartość indeksu przyjęła wartość 2,99.

Wartości indeksów zostały wyliczone dla opisywanych w raporcie cech oraz zaprezentowane łącznie na wykresie. Średnie dla obu indeksów zostały zaprezentowane jako linie referencyjne. Poniżej przedstawiono cechy dotychczas analizowane w raporcie.

Wykres 43. Indeks charakterystyki obaw związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej oraz indeks oceny trudności związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej – w ujęciu poszczególnych cech

Źródło: opracowanie własne

Co istotne, **wartości obu indeksów nie różnicują się istotnie statystycznie zależnie od płci oraz wieku**. Na wartość indeksów wpływ mają natomiast zmienne związane z uczelnią, kierunkiem studiów, chęcią prowadzenia działalności gospodarczej (prezentowane jako 5 opcji planów na najbliższe 2 lata), rokiem studiów, trybem kształcenia oraz wykształceniem rodziców (reprezentowane tylko przez wykształcenie ojca – profile wykształcenia rodziców są bardzo zbliżone).

Spośród analizowanych cech, największy rozrzut zarówno obaw jak i trudności obserwowany jest z punktu widzenia planów przewidywanych na najbliższe 2 lata. **Osoby wiążące swoją przyszłość z pozostaniem na uczelni cechowały się najwyższym poziomem obaw oraz postrzeganych trudności, podczas gdy osoby, które planowały związać swoją przyszłość z prowadzeniem firmy (samodzielnie założonej bądź przejętej) pod względem obaw sytuują się na przeciwnym kontinuum**. Z kolei osoby, które zadeklarowały chęć rozpoczęcia kariery w III sektorze, prywatnej firmie lub sektorze publicznym nie wykazywały dużych obaw. Wątpliwości związane z prowadzeniem działalności gospodarczej bezpośrednio powiązane były z planami dotyczącymi najbliższej przyszłości zawodowej, czyli tej po ukończeniu studiów. Dostrzeganie wysokiego poziomu trudności w prowadzenia firmy stanowiło najwyższy odsetek wśród osób, które chciałyby podjąć pracę na uczelni, w NGO oraz wiążące swoją przyszłość zawodową z przejęciem firmy rodzinnej. Osoby, które były zainteresowane założeniem własnej firmy cechował niższy poziom postrzeganych trudności, niż w przypadku osób, które czekało przejęcie firmy po najbliższych, co mogło świadczyć o słabszym przygotowaniu tych drugich.

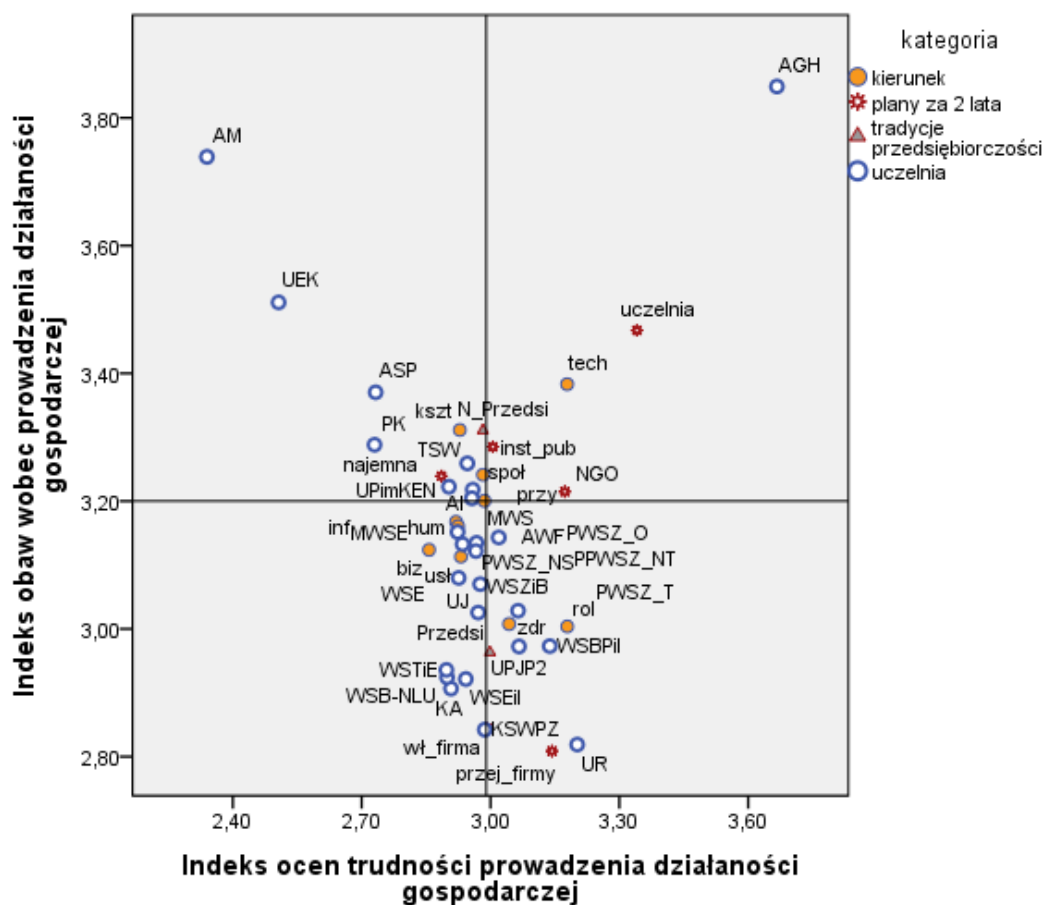
Kolejną kategorią mocno różnicującą opisywane indeksy stanowił kierunek studiów. Najwyższy poziom obaw wobec prowadzenia działalności gospodarczej wykazywały osoby studiujące kierunki techniczne, związane z przemysłem i budownictwem. Na drugim kontinuum znaleźli się studenci rolnictwa, którzy prezentowali niski poziom obaw wobec prowadzenia działalności, a jednocześnie dostrzegali dużo praktycznych trudności w jej prowadzeniu. Niższy od średniej poziom dostrzegania obaw oraz trudności cechował studentów kierunków: biznes administracja i prawo, usługi, nauki społeczne, dziennikarstwo i informacja, nauki humanistyczne i sztuka oraz technologie informacyjne.

Grupę czynników polaryzujących obawy dotyczące prowadzenia firmy stanowią cechy, silnie korelujące z chęcią założenia firmy. Występowanie tradycji przedsiębiorczych w rodzinie, korzystanie z płatnego trybu nauki, uczęszczanie do uczelni niepublicznej oraz w mniejszym stopniu nauka na studiach niestacjonarnych, to czynniki sprzyjające deklaracjom założenia własnej firmy po ukończeniu nauki, przekładające się na znacząco niższy poziom obaw dotyczących prowadzenia działalności. Z kolei percepcja trudności w prowadzeniu własnej firmy nie była zróżnicowana w ujęciu prezentowanych cech (skupiała się wokół wartości średniej).

To co miało przełożenie na wartości dotyczące poziomu obaw i ocenę trudności w prowadzeniu działalności gospodarczej stanowiło wykształcenie rodziców (tutaj reprezentowane jako wykształcenie ojca). Najmniej obaw posiadały dzieci osób z wykształceniem wyższym, a co w pierwszym momencie zaskakuje – najwięcej z wykształceniem średnim. Jeśli chodzi o ocenę trudności prowadzenia własnej firmy, to zanotowano, że studenci, których rodzice mają wykształcenie gimnazjalne lub niższe, dostrzegają najwięcej trudności.

Na wykresie prezentującym indeksy obaw wobec prowadzenia własnej działalności gospodarczej oraz ocen trudności prowadzenia własnej działalności gospodarczej przedstawiono sytuację studentów reprezentujących poszczególne uczelnie. Dla czytelności zestawienia usunięto część cech w mniejszym stopniu różnicujących wartości indeksów, pozostawiając tylko wybrane. Zaprezentowanie wyselekcjonowanych cech pozwala na porównanie danych z wykresu z poprzednim zestawieniem.

Wykres 44. Indeks obaw wobec prowadzenia działalności gospodarczej oraz indeks oceny trudności prowadzenia działalności gospodarczej – w ujęciu poszczególnych cech i uczelni wyższych

Źródło: opracowanie własne

Największe obawy wobec prowadzenia działalności wykazywali studenci Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie, przy jednocześnie wysokiej ocenie trudności z jakimi wiąże się prowadzenie firmy. Studenci kolejnych biorących udział w badaniu uczelni, mający wysoki poziom obaw, uważali, że prowadzenie działalności jest stosunkowo łatwe. Wśród tych uczelni znalazły się Akademia Muzyczna w Krakowie, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Akademia Sztuk Pięknych w Krakowie oraz Politechnika Krakowska. Taka ocena może wynikać z faktu, że spośród słuchaczy tych uczelni stosunkowo niewiele osób chciało założyć firmę. Być może wpływało to na sposób postrzegany poziomu trudności w prowadzeniu firmy. Nieco więcej obaw prezentowali studenci studiów dziennych (3,22) niż zaocznych i wieczorowych (3,13). Przyczynę takiego wyniku mógł stanowić fakt, że studenci dzienni mogli jeszcze nie zetknąć się z sytuacją potrzeby zarobkowania na własne utrzymanie – nieznane budzi więcej obaw. Studenci niestacjonarni najczęściej stanowiły osoby usamodzielnione i w związku z tym posiadające inną perspektywę niż studenci dzienni, z reguły nieutrzymujący się samodzielnie. Zdecydowanie niższy poziom obaw obserwowany był wśród studentów uczelni niepublicznych, w których występował wysoki poziom deklaracji dotyczących chęci założenia własnej firmy. Wśród nich wymienić można: Krakowską Szkołę Wyższą Promocji Zdrowia, Krakowską Akademię im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego, Wyższą Szkołę Turystyki i Ekologii w Suchej Beskidzkiej, Wyższą Szkołę Ekonomii i Informatyki w Krakowie, Wyższą Szkołę Bezpieczeństwa Publicznego i Indywidualnego „Apeiron” w Krakowie oraz Wyższą Szkołę Biznesu National-Luis University w Nowym Sączu.

W przypadku uczelni, której studenci wykazywali bliski średniej oraz poniżej średniej poziom obaw w stosunku do prowadzenie działalności gospodarczej, nie stanowiło ono większej trudności.

3.4 Podsumowanie

Według respondentów badań jakościowych, podstawowy problem jaki występował w trakcie zajęć z przedsiębiorczości prowadzonych na uczelniach okazywała się **niewystarczająca liczba i jakość edukacji w aspektach praktycznych dotyczących zakładania i prowadzenia firmy**. Respondenci zwracali uwagę na fakt, że zajęcia z przedsiębiorczości na uczelniach prowadzone były w głównej mierze przez teoretyków. Aspekty formalne, związane z zakładaniem firmy, zajmowały najwięcej miejsca w uczeniu o przedsiębiorczości podczas gdy praktyczne aspekty – takie jak analiza rynku i konkurencji – a więc kwestie krytyczne dla przetrwania firmy pozostawały wciąż umiejętnościami deficytowymi.

Co może zaskakiwać, **największe obawy związane z prowadzeniem własnej działalności gospodarczej ujawniały osoby, które uczestniczyły w zajęciach z przedsiębiorczości, organizowanych przez uczelnie**. Po przeanalizowaniu sytuacji trudno się jednak dziwić, że **zajęcia z przedsiębiorczości potęgują strach przed założeniem własnej firmy**, jeżeli o jej prowadzeniu mówi ekspert, który z jakiegoś powodu sam wybrał etat wykładowcy. Stanowi to asumpt do stwierdzenia, że być może uczelnia nie jest instytucją, która powinna uczyć przedsiębiorczości, ale stwarzać ku temu warunki – łączyć studentów z praktykami biznesu, dawać okazję do spotkań z mentorami czy do realizacji praktyk w zakresie przedsiębiorczości. Słuszność tej tezy potwierdzają wyniki badania mówiące o tym, że **najmniej obaw przejawiają studenci, w których rodzinach istnieją tradycje przedsiębiorczości**, a więc tacy, którzy posiadają kontakt z prawdziwym biznesem i mogą uczyć się od ludzi odnoszących sukces. Przyglądając się „biznesowi w działaniu”, wskazują na płynące z niego korzyści, takie jak: **większą samodzielność, decyzyjność i brak przełożonego** (wskazywane przez połowę badanych), **budowanie czegoś własnego** czy **możliwość realizacji własnych marzeń / zamierzeń**. Studenci, którzy nigdy nie zetknęli się z przedsiębiorczością w swoich rodzinach, częściej na pierwszym miejscu stawiali możliwość ustalania własnego wynagrodzenia. Z kolei studenci uczelni publicznych, najbardziej renomowanych w regionie, upatrywali możliwość osiągnięcia wyższych zarobków w pracy na czyjś, a nie na własny rachunek i to skłaniało ich do wyboru tej, a nie „przedsiębiorczej” ścieżki rozwoju.

Główną obawę badanych studentów przed zakładaniem własnej działalności wzbudzał strach przed bankructwem. Badani przedstawiciele instytucji wspierających studencką przedsiębiorczość uściślają, że zgłaszający się do nich studenci najczęściej obawiali się tego, że obciążenia podatkowe (w tym składki na ZUS) utrudnią przetrwanie ich firmy ponad rok – co jest warunkiem otrzymania dotacji z urzędu pracy.

Teza głoszona skąd inąd nie od dziś przez badaczy przedsiębiorczości na temat tego, że przedsiębiorczość nie jest cechą wrodzoną, lecz można się jej nauczyć, potwierdza się w niniejszym badaniu. Potwierdza się również stwierdzenie, że zła edukacja z zakresu przedsiębiorczości może stanowić element przeciwny dla rozbudzania ducha przedsiębiorczości. Nauka musi się opierać na praktyce oraz w większej mierze dotyczyć aspektów trwania przedsiębiorstwa w warunkach wysokiej konkurencji, niż aspektów formalnych, poświęconych momentowi inicjacji działalności na własny rachunek. Z kolei świadczone wsparcie dla zakładających własną działalność powinno zmniejszać dotkliwość obciążeń do minimum w pierwszym roku działania firmy.

OFERTA WSPARCIA DLA STUDENTÓW

Mimo łatwego dostępu do informacji, nierzadko sama informacja wskazująca jakie kroki należy podjąć, żeby założyć firmę okazuje się niewystarczająca dla młodych ludzi wkraczających na rynek pracy. Cenniejsze okazują się rady doświadczonych osób, przedsiębiorców prowadzących z sukcesem własne firmy lub doradców zawodowych profesjonalnie wspierających na przykład w pisaniu biznes planu. Niniejszy rozdział porządkuje informacje na temat rodzajów dostępnego w Małopolsce wsparcia przy zakładaniu własnej firmy, znajomości świadczonej oferty przez studentów oraz analizuje zjawisko korespondowanie wyżej opisanej oferty z potrzebami młodych ludzi. Informacje zawarte w tym rozdziale należy czytać łącznie z raportem *Wykaz instytucji wspierających rozwój przedsiębiorczości w Małopolsce*, w którym prezentowane są podmioty z punktu widzenia oferty służącej rozwojowi przedsiębiorczości.

4.1 Rodzaje usług oferowanych studentom

W kontekście analizowania przedsiębiorczości studentów należy przede wszystkim wspomnieć o dwóch kategoriach instytucji wspierających przedsiębiorczość – **inkubatorach przedsiębiorczości** (również akademickich inkubatorach przedsiębiorczości) i **biurach karier uczelni wyższych**. Są to podmioty, których oferta z założenia dedykowana jest tej grupie docelowej. W wielu przypadkach wsparcie rozszerzane jest zarówno na kandydatów na studia (ostatnia klasa szkoły średniej) jak i absolwentów, którzy niedawno ukończyli studia (przyjmuje się, że do około 2 lat po zakończeniu studiów).

Inkubatory przedsiębiorczości, działające przy uczelniach wyższych nazywane są **akademickimi inkubatorami przedsiębiorczości**. Mogą stanowić część projektu Akademickich Inkubatorów Przedsiębiorczości (AIP), który jest realizowany na terenie całej Polski (w Krakowie do programu przystąpiły uczelnie: Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego, Uniwersytet Rolniczy w Krakowie, Wyższa Szkoła Europejska im. ks. Józefa Tischnera w Krakowie, Uniwersytet Papieski im. Jana Pawła II w Krakowie oraz Uniwersytet Jagielloński). W Małopolsce mamy do czynienia również z takimi uczelniami, które uruchomiły własne inkubatory akademickie – na przykład Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie. Inkubatory praktycznie całkowicie przejęły od uczelnianych biur karier zagadnienia związane z rozwojem przedsiębiorczości wśród studentów – to tu świadczone jest doradztwo, organizowane są szkolenia (biznes plan, wejście na rynek, założenie działalności krok po kroku). W ramach fundacji AIP realizowany jest unikatowy model **preinkubacji**, który umożliwia studentom założenie działalności gospodarczej z wykorzystaniem osobowości prawnej AIP. Student nie musi posiadać swojego własnego NIP-u ani REGON-u, ponieważ wykorzystuje NIP i REGON jednostki macierzystej – fundacji. Może jednak posiadać swoje konto firmowe w banku, może wystawiać faktury na własną firmę – jednym słowem inkubator użycza osobowości prawnej takiej osobie. Co ważne dla studentów – wykorzystując tę formę prawną prowadzenia firmy nie ma obowiązku płacenia ZUS-u, ani odprowadzania podatku dochodowego. Ten model preinkubacji jest jedną z najbardziej popularnych usług wśród studentów korzystających z oferty AIP. Taka forma ogranicza wskazane w poprzednich rozdziałach obawy studentów, przede wszystkim ryzyko finansowe, ogólnie ryzyko niepowodzenia (firmę można w każdej chwili zamknąć, bez zobowiązań względem AIP). Ponad to, akademickie inkubatory najczęściej oferują bardzo szeroki wachlarz usług skierowanych przede wszystkim do studentów – wynajem powierzchni biurowej, proces inkubacji, akceleracji. Korzystaniem ze wsparcia inkubatora, zdaniem respondentów badań jakościowych, są zainteresowane przede wszystkim osoby zakładające (lub prowadzące) działalność w branży IT – programiści, informatycy.

Biura karier uczelni wyższych to kolejną instytucją dedykowaną studentom. W przypadku biur karier widoczne jest różnicowanie oferty w zależności od tego, czy przy uczelni działa inkubator technologiczny. W przypadku, gdy inkubator działa, główną funkcją biur karier jest doradztwo zawodowe związane z podejmowaniem pracy, praktyk i staży w trakcie lub tuż po zakończeniu studiów. Gdy w takim biurze pojawi się student, który chce założyć działalność gospodarczą, najczęściej odsyłany jest do inkubatora, który specjalizuje się na uczelni w udzielaniu tego typu wsparcia. Z kolei na uczelniach, które nie posiadają inkubatora, lub inkubator innej uczelni jest trudno dostępny (najczęściej inkubatory na uczelniach nie ograniczają dostępu do oferty studentom z innych uczelni lub nawet nie-studentom), biura karier również zajmują się tematyką przedsiębiorczości. W takim przypadku ich działania w tym zakresie ograniczają się przede wszystkim do funkcji informacyjnej (skąd pozyskać fundusze, jak krok po kroku założyć działalność), doradczej (pomoc w pisaniu biznes planu) lub szkoleniowej.

W kolejnych podrozdziałach krótko omówione zostaną kategorie usług świadczonych przez instytucje wspierające przedsiębiorczość, ze wskazaniem między innymi, jak często z tych usług korzystają studenci i jacy są to studenci. Informacje pozyskane zostały na podstawie wywiadów jakościowych przeprowadzonych z przedstawicielami instytucji wspierających.

4.1.1 Wynajem powierzchni biurowej

Osoby młode, rozpoczynające prowadzenie własnej działalności gospodarczej, najczęściej nie dysponują funduszami niezbędnymi do wynajmu biura wraz z wyposażeniem. W takich sytuacjach z pomocą przychodzą instytucje, które za stosunkowo niedużą miesięczną opłatą udostępniają takiej osobie biurko wraz z zapleczem biurowym (skaner, drukarka itp.). Studenci najczęściej korzystają z powierzchni biurowej udostępnianej przez akademickie inkubatory przedsiębiorczości. Takiemu rozwiązaniu sprzyjają niewielkie opłaty pobierane przez instytucję. W ramach umowy podmiot oferuje szereg usług dodatkowych – doradztwo, możliwość skorzystania z wyposażenia biura itp. Dodatkowy atut inkubatorów dotyczy ich lokalizacji. Są to jednostki osadzone na terenie uczelni wyższych, w związku z czym student ma możliwość prowadzenia firmy na przykład podczas przerw między zajęciami, w zasadzie w każdej chwili.

Instytucjami, których trzon działalności koncentruje się wokół wynajmu powierzchni biurowej stanowią biura coworkingowe (tzw. coworki). W biurach tych istnieje możliwość wynajęcia biurka na wybrany okres czasu lub osobnego gabinetu czy sali konferencyjnej – w zależności od potrzeb. Studenci rzadziej bywają klientami tych instytucji. Powierzchnie wynajmuje tam duży odsetek ludzi młodych, w szczególności freelancerów, którzy, chwalą sobie przyjazną atmosferę oraz możliwość nawiązania relacji biznesowych.

Nie mamy nic dedykowanego studentom. Uważam, że trzeba się zastanowić, czy rzeczywiście jest to dobre założenie, żeby rozróżniać ofertę pod studentów i nie pod studentów, bo oni tak naprawdę jeżeli zakładają działalność gospodarczą to nie ma znaczenia, czy są studentem, czy nie są studentem.

IDI_5 Biuro coworkingowe

Podmioty oferują bardzo różną powierzchnię – w przypadku inkubatorów są to powierzchnie na których zmieszczą się 3–4 stanowiska pracy, jak i powierzchnie zajmujące przestrzeń 100 m² (zależy od możliwości lokalowych danej uczelni, na której zlokalizowany jest inkubator). Niewielkie

coworki mające pod wynajem kilka biurek, bywają podmiotami, które posiadają kilka lokalizacji w jednym mieście. Często takie miejsca wynajmują pracownicy, nie tylko właściciele firm. W przypadku firm dominują jednoosobowe lub zatrudniające kilka osób.

Wśród branż korzystających z takiej formy wsparcia wyróżnić należy przede wszystkim branżę IT oraz obsługę social mediów. Wynajem powierzchni biurowej jest możliwy jedynie przez firmy usługowe, niewymagające zaawansowanych technologii, stąd w coworkach zlokalizowane są często firmy powiązane z Regionalnymi Inteligentnymi Specjalizacjami (RIS), szczególnie w ramach *Technologie, informacyjne i komunikacyjne*, w tym multimedia (ICT), a także działające w obszarze *Przemysł kreatywny i czasu wolnego*.

4.1.2 Działalność szkoleniowo-edukacyjna

Działalność szkoleniowo-edukacyjna stanowi najczęściej wykorzystywany przez studentów rodzaj wsparcia. Większość przebadanych instytucji oferuje szkolenia z zakresu zakładania i późniejszego prowadzenia firmy – biura karier, inkubatory przedsiębiorczości, agencje rozwoju. Dla studentów, najbardziej rozbudowaną ofertę prezentują inkubatory przedsiębiorczości. W inkubatorach i podmiotach współpracujących z małopolskimi start-upami, organizowanych jest bardzo dużo różnorodnych szkoleń, których tematyka jest dopasowywana do potrzeb studentów. Często są to **spotkania z przedsiębiorcami i twórcami start-upów** które odniosły sukces. Prężnie działające instytucje przyciągają prelegentów z całej Polski a nawet zza granicy. Studenci wykazują zainteresowanie w zakresie uczestnictwa w szkoleniach z **pisanie biznes planu**, które prowadzą zarówno inkubatory jak i biura karier. W biurach karier dominują cieszące się coraz większą popularnością szkolenia z kompetencji miękkich (autoprezentacja, odporność na stres). Nie są one bezpośrednio związane z poszerzaniem informacji na temat zakładania firmy, raczej dostarczają ogólnych informacji na temat radzenia sobie na rynku pracy. Centrum transferu technologii to kolejna instytucja, która szkoli w obszarze zainteresowania nie tyle zakładaniem, co rozwojem firmy, w tym między innymi szkolenia z ochrony własności intelektualnej czy umiędzynarodowienia działalności. Urzędy pracy prowadzą zajęcia z form opodatkowania, prawa pracy i zatrudniania pracowników (zajęcia nie są prowadzone w podziale na wybrane grupy osób, na przykład studentów). Przedstawiciele agencji rozwoju wymieniali również cieszące się popularnością szkolenia z tworzenia wizerunku firmy, promocji produktów, relacji w biznesie, poszukiwania klientów, kontrahentów (również w tym przypadku były to szkolenia dla wszystkich zainteresowanych – nie tylko studentów). Respondenci wskazywali również, że Urząd Miasta Krakowa organizuje różnorodne szkolenia z zakresu przedsiębiorczości..

Respondenci udzielający odpowiedzi w imieniu instytucji, jako źródło wiedzy wskazywali również własną działalność informacyjną. W jej ramach udzielają studentom porad na temat poszukiwania źródeł rozwoju firmy, możliwości pozyskania dofinansowania, miejsc, w które należy się udać i wymogów jakie należy spełnić w celu pozyskania środków na rozpoczęcie lub rozwój firmy. W tego typu szkoleniach uczestniczy najczęściej od kilkunastu do kilkudziesięciu osób, co oznacza, że występuje duże zainteresowanie tą formą wsparcia, chociaż, jak podkreślają, jest to również zależne od tematyki szkolenia.

Do przeprowadzania szkoleń w instytucjach zapraszani są zarówno eksperci zewnętrzni, jak i pracownicy danego podmiotu. Szkolenia w trakcie których studenci dowiadują się, jak wygląda ścieżka zdobycia dofinansowania na założenie działalności gospodarczej z urzędu pracy, przeprowadzane są przez pracowników powiatowych urzędów pracy.

W środowisku instytucji wspierających przedsiębiorczość studentów, znaczącą renomą cieszy się organizowany rok rocznie tydzień przedsiębiorczości w województwie małopolskim²⁰, podczas którego realizowane są liczne szkolenia oraz udzielane doradztwo z zakresu wspierania przedsiębiorczości.

4.1.3 Działalność w zakresie doradztwa biznesowego

Doradztwo biznesowe dla studentów oferowane jest przede wszystkim w inkubatorach i biurach karier. Taka forma wsparcia umożliwia studentom odbycie dłuższej rozmowy z doradcą biznesowym, konsultację i weryfikację swoich pomysłów. W biurach karier doradcy skupiają się przede wszystkim na przedstawieniu sposobu zakładania firmy, nakreśleniu, jak prowadzenie firmy wygląda i co trzeba wiedzieć przed podjęciem decyzji o jej założeniu. Niektóre instytucje, działające w środowiskach start-upowych, w ramach prowadzonego doradztwa dla ludzi młodych, analizują ich pomysły biznesowe. Najczęściej do takich podmiotów przychodzą osoby z pomysłem w branży IT lub powiązanej, wtedy mogą liczyć na informację zwrotną na temat samego pomysłu, a nie tylko późniejszych form jego realizacji.

AIP posiadają pełen pakiet usług nazywany *mentoringiem*, który polega na zaproszeniu do współpracy absolwentów z bogatym doświadczeniem zawodowym. Takie osoby dzielą się ze studentami swoimi doświadczeniami. Spotkania tego typu przybierają formę szkolenia, wykładu lub webinarów (wykład udostępniony on-line).

Biznes plany tak, to się podoba, że pokazujemy kierunek, natomiast już później chcą rzeczywiście z nami siedzieć i pisać, żeby im doradzać finansowo bardziej, bo nie we wszystkich kierunkach sobie radzą.

IDI_10 Inkubator przedsiębiorczości

4.1.4 Wsparcie w zakresie pozyskiwania środków na założenie i prowadzenie działalności i finansowanie pomysłów biznesowych

Instytucje, których działalność opisano w poprzednim rozdziale, nie oferują studentom wsparcia finansowego na założenie działalności i finansowanie pomysłów biznesowych. Najczęściej wsparcie ogranicza się do pomocy informacyjnej i doradczej – gdzie pójść, jakie dokumenty wypełnić, jakie warunki spełnić.

Osobom chcącym pozyskać fundusze na założenie własnej działalności, AIP oferują trzy możliwości: AIP Seed (fundusz dedykowany start-upom funkcjonującym w ramach AIP), fundusz Be Value (fundusz Venture Capital, fundusz komercyjny) oraz wsparcie w uzyskaniu dofinansowania w ramach platform startowych.

Instytucje działające w branży zaawansowanej technologicznie (centra transferu technologii, ośrodki innowacyjności, inkubatory nieuczelniane) posiadają środki na wsparcie działalności, jednak są to najczęściej duże fundusze, przeznaczone na rozwój zaawansowanych technologicznie,

²⁰ Światowy Tydzień Przedsiębiorczości odbywał się w trakcie realizacji badania, w dniach 13–19 listopada 2017 r.

innowacyjnych pomysłów. Najczęściej są one zgłaszane przez osoby z większym doświadczeniem, nie przez studentów. Wsparcie finansowe oferują również urzędy pracy, jednak nie jest to wsparcie przeznaczone jedynie dla studentów. Warto zauważyć, że studenci kierunków dziennych nie mają możliwości skorzystania z tych pieniędzy. Wynika to z faktu, że studiując dziennie nie mogą uzyskać statusu osoby bezrobotnej, co jest warunkiem niezbędnym do uzyskania wsparcia. Przykładowo, Urząd Pracy Powiatu Krakowskiego realizuje projekt *Lubię to*, w ramach którego osoby do 30. roku życia mogą pozyskać środki na podjęcie działalności gospodarczej.

Założenie firmy prawie nic nie kosztuje. To jest ciekawe, bo zawsze słyszę pytanie o pozyskiwanie środków na założenie firmy, że trzeba jakieś fundusze, żeby założyć firmę. A to nic nie kosztuje.

IDI_6 Fundacja

Jedną z ciekawszych form wsparcia finansowego na rozpoczęcie działalności gospodarczej stanowi możliwość uczestnictwa w konkursach związanych z tematyką przedsiębiorczości (na przykład *Krakowski Tydzień Start-upów*, *Tarnowski Junior Biznesu*), w których nagroda to ok 2–10 tys. zł.

W wywiadach respondenci podkreślali, że w obecnej perspektywie finansowania 2014–2020 występuje zdecydowanie mniej dostępnych środków, z których wsparcia można skorzystać przy założeniu i prowadzeniu działalności gospodarczej. Dodatkowo obecne formy dofinansowań występują głównie w formie pożyczek, a nie bezzwrotnych dotacji, jak w poprzedniej perspektywie finansowej dla lat 2007–2013. Ta forma zniechęca przede wszystkim studentów, którzy na starcie nie dysponują dużymi zasobami finansowymi, a jedynie obawami, czy poradzą sobie w tej nowej roli – jako przedsiębiorcy.

4.1.5 Preinkubacja, inkubacja lub akceleracja pomysłów biznesowych

Preinkubacja, inkubacja i akceleracja, jak wspomniano na początku rozdziału, stanowią głównie domenę inkubatorów przedsiębiorczości. Należą do szerokiej oferty usług świadczonych dla osób zainteresowanych prowadzeniem własnej firmy, w tym oferowanie dla najlepiej zapowiadających się podmiotów wsparcia finansowego – najczęściej w postaci objęcia części udziałów nowo powstałego podmiotu.

Podczas akceleracji następują spotkania, tak zwane miksery biznesowe, gdzie zapraszamy przedsiębiorców i inwestorów, którzy mogą poznać środowisko młodych studentów. I następuje wymiana kontaktów pomiędzy danym studentem a tym przedsiębiorcą, który założyłby chciałby go wesprzeć finansowo lub wejść w jakimś stopniu we wsparcie tego biznesu. I następuje taka klasyczna, podstawowa w tym aspekcie akceleracja, czyli zwiększenie możliwości rozwoju dla tego studenta.

IDI_32 Inkubator przedsiębiorczości

Wśród branż najczęściej korzystających z tego typu usług znajduje się wspomniana już branża IT, architektura i projektowanie, grafika, komunikacja. W zasadzie w większości przypadków wpisują się one w inteligentne specjalizacje regionu. Oferta akceleracji pomysłów biznesowych stanowi na rynku względnie nowy produkt, skierowany do osób zainteresowanych założeniem przedsiębiorstwa. W większości przypadków programy akceleracji są uruchamiane przez duże przedsiębiorstwa

lub instytucje finansowe i przypominają w swojej istocie w pewnym stopniu konkurs na wybór najlepiej zapowiadającego się pomysłu biznesowego.

4.1.6 Wsparcie w zakresie komercjalizacji pomysłów biznesowych / transferu technologii

Transfer technologii stanowi jeszcze bardziej zaawansowaną i specjalistyczną usługą niż wymieniane wcześniej preinkubacja, inkubacja i akceleracja. Z jednej strony niewiele instytucji oferuje tego typu wsparcie, z drugiej strony raczej nie jest to rodzaj usług, z jakich mógłby skorzystać student, który najczęściej nie ma na tak wczesnym etapie rozwoju firmy zbyt dużego doświadczenia biznesowego oraz rozpoznania potrzeb rynkowych.

Transferem technologii zajmują się przede wszystkim centra transferu technologii. Podczas przeprowadzonych wywiadów jakościowych, respondenci zarówno z biur karier, jak i inkubatorów przedsiębiorczości wskazywali CTT jako trzeci typ instytucji funkcjonujący na uczelni, który zajmuje się tym obszarem. Wsparcie z zakresu transferu technologii, w większości badanych instytucji, opiera się głównie na informowaniu studentów, gdzie takie wsparcie mogą otrzymać. Przedstawiciele centrów transferu technologii wskazywali jednak, że ich działalność skierowana jest przede wszystkim do pracowników uczelni i zrealizowanych przez nich badań. Transfer technologii wspierają również fundusze venture capital, które inwestują w komercjalizację wyników prac B+R. W ich przypadku przedmiot zainteresowania stanowią duże projekty, których wartość nie jest niższa niż 400–500 tys. zł, dlatego studenci z reguły nie podejmują takich działań w trakcie, czy nawet niedługo po zakończeniu studiów. Oczywiście nie oznacza to, że po kilku latach aktywności zawodowej nie będą oni zainteresowani skorzystaniem z takich form wsparcia.

My się koncentrujemy na projektach, które mają w sobie silny komponent B+R czyli albo przed przyjściem do nas, albo w trakcie, albo po przyjściu do nas będą występowały badania naukowe i na podstawie wyników tych badań będą tworzone produkty lub usługi – to jest komercjalizacja. My jesteśmy funduszem, który inwestuje w komercjalizację wyników prac B+R natomiast nie koncentrujemy się tylko i wyłącznie na tym, że to muszą być prace B+R wykonywane na uczelni. Oczywiście gdzieś tam w zamyśle twórców czy pomysłodawców tego typu działań jest myśl o tym, że to na uczelni coś się wytwarza a potem idzie do spółki, do funduszu i my to komercjalizujemy. Mamy też przypadki takie, gdzie ewidentnie jest B+R ale wprowadzone już w firmie, którą my wspieramy – nie powstało to na uczelni. Mówię to po to, żeby nie odstraszać tych, którzy mają pomysł na jakiś wynalazek ale niekoniecznie są pracownikami naukowymi.

IDI_14 Venture capital

4.1.7 Zapewnienie dostępu do infrastruktury badawczej lub technologicznej

Podobnie, jak w przypadku transferu technologii, dostęp do infrastruktury badawczej lub technologicznej wiąże się z wysokim poziomem zaawansowania technologicznego, z tego powodu najczęściej dedykowany jest pracownikom naukowym uczelni. W tym przypadku, grupą docelową dla tego typu usług również nie stanowią studenci.

Dostęp do infrastruktury studenci zyskują najczęściej na uczelniach, pod okiem osoby prowadzącej zajęcia. Niektóre placówki informują, że istnieje możliwość samodzielnej pracy studenta w takiej pracowni, w ramach realizowanego projektu (praca inżynierska, magisterska). Często udostępnienie studentowi sali wiąże się z koniecznością uzyskania zgód, na przykład rektora uczelni (w przypadku bardziej zaawansowanych technologicznie maszyn i urządzeń).

Rektor często wyraża zgodę na to, żeby z laboratoriów mogli skorzystać nasi obecni studenci. Natomiast jeżeli z tego będą korzyści komercyjne, no to wtedy czasami jest to odpłatne.

IDI_10 Inkubator przedsiębiorczości

4.2 Projekty wspierające przedsiębiorczość wśród studentów

W ramach przeprowadzanego badania, zdecydowano się wyróżnić ciekawe przykłady projektów / działań realizowanych w celu zwiększenia poziomu przedsiębiorczości wśród studentów. Tego typu aktywności były wskazywane przez respondentów badania jakościowego, studentów w ankietach oraz na podstawie informacji pozyskanych w ramach inwentaryzacji instytucji. Wydarzenia, projekty o których wspomniano poniżej cieszyły się przede wszystkim zainteresowaniem studentów.

Kuźnia biznesu – projekt mający na celu konfrontację studentów z ludźmi biznesu. Polega na organizacji spotkań studentów z przedsiębiorcami, którzy z sukcesem prowadzą własne firmy. Osoby te są niekiedy absolwentami uczelni. Projekt jest realizowany przez PWSZ w Tarnowie.

Gra terenowa *Rozkręćmy to!* Jej realizacja miała na celu popularyzację idei oraz kształtowanie postaw przedsiębiorczych wśród studentów. W ramach gry studenci musieli odpowiadać, w różnych punktach kontrolnych rozmieszczonych na terenie kampusu, na pytania związane z prowadzeniem działalności gospodarczej. W grze przewidziane były nagrody, co dodatkowo zachęcało studentów do uczestnictwa. Projekt był realizowany przez Państwową Wyższą Szkołę Zawodową w Tarnowie.

Wśród studentów dużą popularnością cieszą się **konkursy**, w których nierzadko można uzyskać wsparcie finansowe na założenie firmy i których tematyka dotyczy przedsiębiorczości. **Tarnowski Junior Biznesu**²¹ to konkurs, który ma na celu edukację przedsiębiorczości oraz kształtowanie postaw pro-biznesowych i innowacyjnych. Zadaniem uczestników konkursu jest przygotowanie biznes planu firmy, która mogłaby funkcjonować w Tarnowie. Założenia, które biznes plan musi spełnić, to uwzględnienie uwarunkowań i przewag wynikających z lokalnego rynku oraz wpisywanie się w RSI

²¹ *Tarnowski Junior Biznesu 2017*, dostępny: <http://www.tarnow.pl/Biznes/Tarnowski-Junior-Biznesu-2017> [24.11.2017].

WM 2014–2020. Konkurs skierowany jest do uczniów i studentów. W 2017 roku realizowana była III edycja konkursu, w puli nagród do wygrania znalazło się 12 tys. zł.

Ciekawą praktykę w zakresie wspierania przedsiębiorczości stanowi **uruchamianie specjalnych kierunków kształcenia**, które w pierwszej kolejności mają przygotowywać do zakładania działalności gospodarczej, a nie wyłącznie do pracy na etacie. Przykładem takiego kierunku może być „Prowadzenie i obsługa działalności gospodarczej”. Jest to jeden z kierunków studiów podyplomowych w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Tarnowie. Innym przykładem jest uruchomienie kierunku e-biznes w Wyższej Szkole Turystyki i Ekologii w Suchej Beskidzkiej.

Część uczelni decyduje się **na uruchamianie przedmiotów**, mających zaszczerpić w studentach ducha przedsiębiorczości lub merytorycznie i praktycznie przygotować ich do założenia i prowadzenia firmy. Można tu wyróżnić między innymi przedmioty, w ramach których studenci mieli przygotować biznes plan firmy.

W 2017 roku Urząd Pracy Powiatu Krakowskiego realizował III edycję projektu *Lubię to*, skierowanego do osób do 30. roku życia. Wsparcie, oprócz doradztwa zawodowego (w tym szkolenia *Vademecum przedsiębiorcy*) i pomocy w znalezieniu zatrudnienia, obejmowało możliwość pozyskania jednorazowych środków na podjęcie działalności gospodarczej (w III edycji z tej formy mogło skorzystać 100 osób, średni koszt zaplanowany został na 24 tys. zł). Nie jest to wsparcie kierowane do studentów, ponieważ urzędy pracy nie mogą preferować wybranych grup, ale do ludzi młodych, którzy często są w trakcie (zaoczni) lub niedługo po zakończeniu studiów. W 2016 roku w województwie małopolskim powiatowe urzędy pracy udzieliły wsparcia finansowego na założenie działalności 2 272 osobom do 30. roku życia. Grupa ta stanowiła prawie połowę (48,8%) wszystkich osób, które uzyskały takie dofinansowanie. Dotychczasowe dane za 2017 rok wskazują, że zachowana jest tendencja z roku poprzedniego i pod koniec realizacji tej edycji, jego wynik może być zbliżony.

Podczas realizowanych wywiadów, respondenci często wskazywali Urząd Miasta Krakowa oraz Urząd Miasta Tarnowa jako instytucje organizujące liczne wydarzenia związane z promowaniem przedsiębiorczości. Jedno z nich stanowi seria spotkań dydaktycznych pracowników Punktu Obsługi Przedsiębiorcy (Kraków) ze studentami krakowskich uczelni. Spotkania mają na celu omówienie możliwości związanych z zakładaniem działalności na terenie Krakowa.

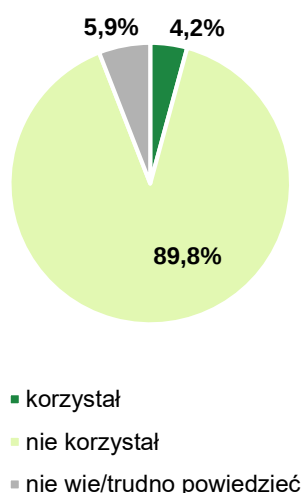
Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie również prowadzi działania wspierające zakładanie działalności gospodarczej. Jedną z form pomocy stanowią dotacje na zakładanie działalności gospodarczej adresowane do osób powyżej 30. roku życia. Wsparcia udzielają operatorzy, działający w pięciu podregionach Małopolski (dla Małopolski Zachodniej - Społeczna Szkoła Zarządzania i Handlu, dla Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego oraz Subregionu Tarnowskiego – Małopolska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A., dla Subregionu Sądeckiego – Centrum Zespołów Analityczno-Strategicznych Sp. z o.o., a dla Subregionu Podhalańskiego Fundacja Rozwoju Regionu Rabka). Podobne projekty realizują powiatowe urzędy pracy z obszaru Małopolski. Inicjatywy te finansowane są z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020. Dla osób młodszych, do 30. roku życia wsparcie na zakładanie firmy oferowane jest w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014–2020 (PO WER). Warunek umożliwiający skorzystanie ze wsparcia stanowi pozostawanie w grupie osób nieaktywnych edukacyjnie oraz zawodowo. Instytucje, które zajmują się udzielaniem wsparcia, można odnaleźć na stronie www.power.wup-krakow.pl/wiadomosci/trwa-rekrutacja-do-projektow-po-wer. Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie oferuje również wsparcie związane z rozwojem już istniejących firm

ukierunkowane na przykład na zatrudnienie pracowników, poprzez refundację kosztów zatrudnienia, czy doposażenie stanowiska pracy. Służy temu program regionalny „Firma +1”.

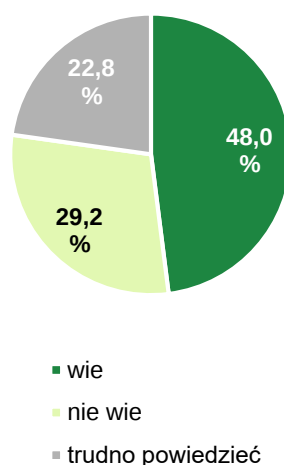
4.3 Znajomość oferty wśród studentów

Jak wynika z badania, studenci rzadko korzystają z usług instytucji wspierających przedsiębiorczość, ale raczej wiedzą, gdzie można uzyskać informacje na temat zakładania i prowadzenia firmy. Z oferty instytucji wspierających zakładanie, prowadzenie lub rozwijanie firmy skorzystało jedynie 4,2% studentów. Prawie połowa badanych deklaruje, że wiedzą, gdzie szukać informacji na temat zakładania oraz wsparcia w zakresie prowadzenia własnej firmy, podczas gdy pozostali mieli problem z ocenieniem swojej wiedzy, bądź wprost deklarowali brak znajomości źródeł informacji.

Wykres 45. Korzystanie z usług instytucji wspierających przedsiębiorczość przez studentów

Wykres 46. Znajomość źródła, które może udzielać informacji na temat zakładania oraz wsparcia w prowadzeniu własnej firmy

Źródło: opracowanie własne

Zdecydowana większość studentów identyfikuje instytucje, które wspierają zakładanie, prowadzenie i rozwijanie własnej firmy. Jedynie 5,9% studentów nie rozpoznaje żadnej instytucji (spośród 14 wymienionych w pytaniu), a 10,2% zna, ale nie wie czy oferują tego rodzaju wsparcie.

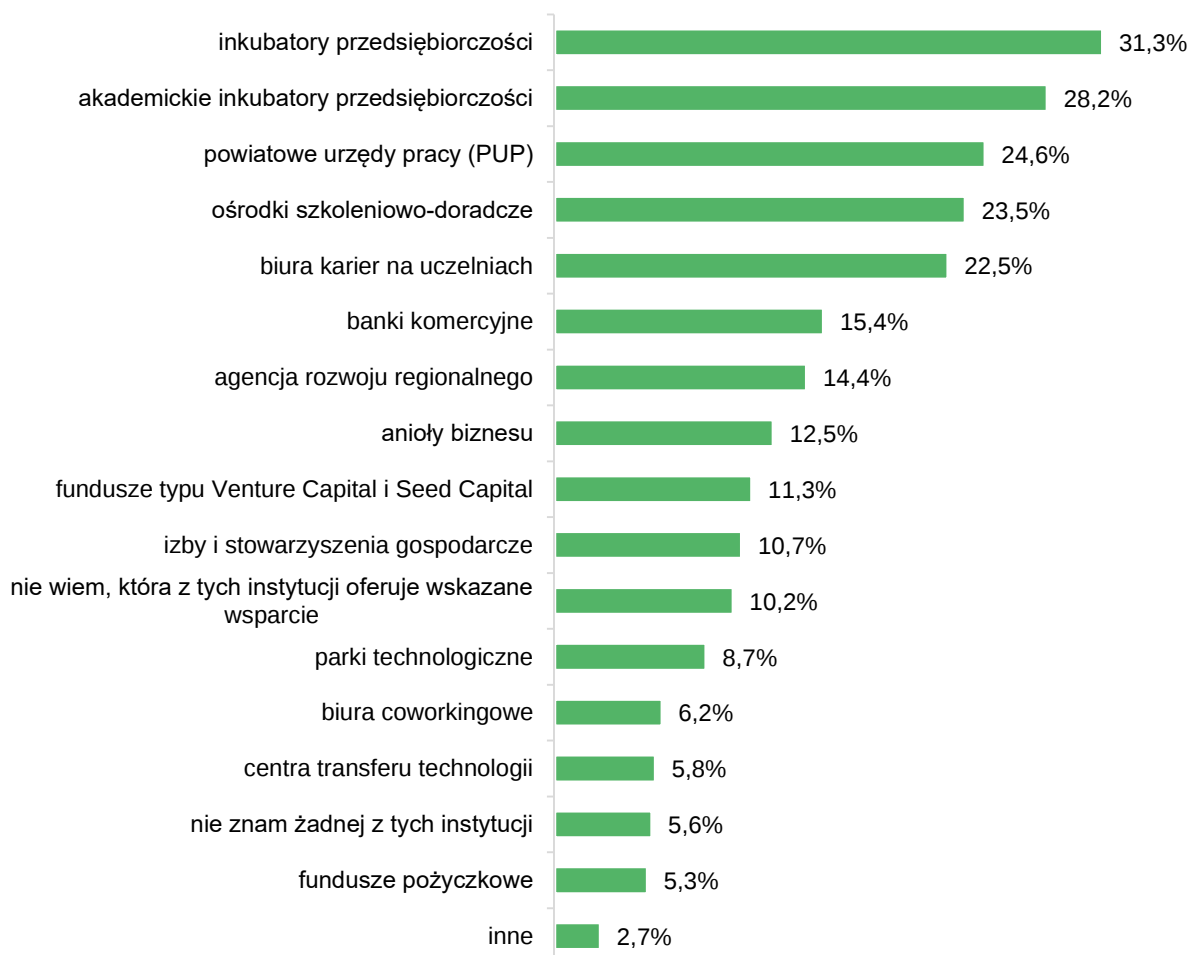
Studenci wychodzą z procesu kształcenia na uczelni i nie wiedzą, w którą stronę skierować kroki, w ogóle nie znają się na tym, z jakich instytucji składa się i jaka jest stratygrafia Miasta Krakowa

IDI_22 Biuro karier

Instytucjami najbardziej rozpoznawalnymi wśród studentów, wspierającymi przedsiębiorczość są inkubatory przedsiębiorczości oraz akademickie inkubatory przedsiębiorczości – udaloby się do nich

kolejno – 31,3% i 28,2% studentów. W celu poszukiwania informacji na temat zakładania firmy, co czwarty student udałby się do powiatowego urzędu pracy, 23,5% zgłosiłoby się do ośrodka szkoleniowo-doradczego, a 22,5% do uczelnianego biura karier. Wśród najmniej popularnych instytucji znalazły się fundusze pożyczkowe, centra transferu technologii oraz biura coworkingowe.

Wykres 47. Instytucje, do których studenci najchętniej zgłosiliby się w celu uzyskania wsparcia

Źródło: opracowanie własne

W badaniu ujawniła się widoczna zależność między instytucją wspierającą przedsiębiorczość, wskazaną przez studenta, a studiowanym przez niego kierunkiem. Informacje dotyczące tego zjawiska zostały przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 7. Gdzie studenci najchętniej szukaliby pomocy, gdyby chcieli uzyskać wsparcie w zakresie zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej – w podziale na kierunki studiów.

Kategoria instytucji	Kierunki	Studenci danego kierunku, którzy wskazali daną instytucję [%]
Inkubator Przedsiębiorczości	technika, przemysł, budownictwo	41,1
	biznes, administracja i prawo	40,3
	nauki społeczne, dziennikarstwo i informacja	40,1
Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości	technika, przemysł, budownictwo	43,7
	technologie informacyjne	36,9
Powiatowe urzędy pracy (PUP)	kształcenie	41,0
	zdrowie i opieka społeczna	38,4
	rolnictwo	37,3
	nauki humanistyczne i sztuka	25,6
	biznes, administracja i prawo	25,3
Biura karier na uczelniach	nauki społeczne, dziennikarstwo i informacja	28,4
	nauki humanistyczne i sztuka	27,8
	rolnictwo	28,0
Ośrodki szkoleniowo-doradcze	kształcenie	35,3
Banki komercyjne	biznes, administracja i prawo	23,6
	technologie informacyjne	20,6
Agencja rozwoju regionalnego	rolnictwo	36,0
Anioły biznesu	biznes, administracja i prawo	18,1
	technologie informacyjne	15,6
Fundusze typu Venture Capital i Seed Capital	biznes, administracja i prawo	18,7
Izby i stowarzyszenia gospodarcze	zdrowie i opieka społeczna	14,6
	biznes, administracja i prawo	12,2
Parki technologiczne	nauki przyrodnicze, matematyka i statystyka	15,4
	nauki humanistyczne i sztuka	14,9
Biura coworkingowe	usługi	8,7
	biznes, administracja i prawo	8,5
Centra transferu technologii	nauki humanistyczne i sztuka	11,2
Fundusze pożyczkowe	zdrowie i opieka społeczna	9,1
	rolnictwo	8,0
	kształcenie	7,9

Źródło: opracowanie własne

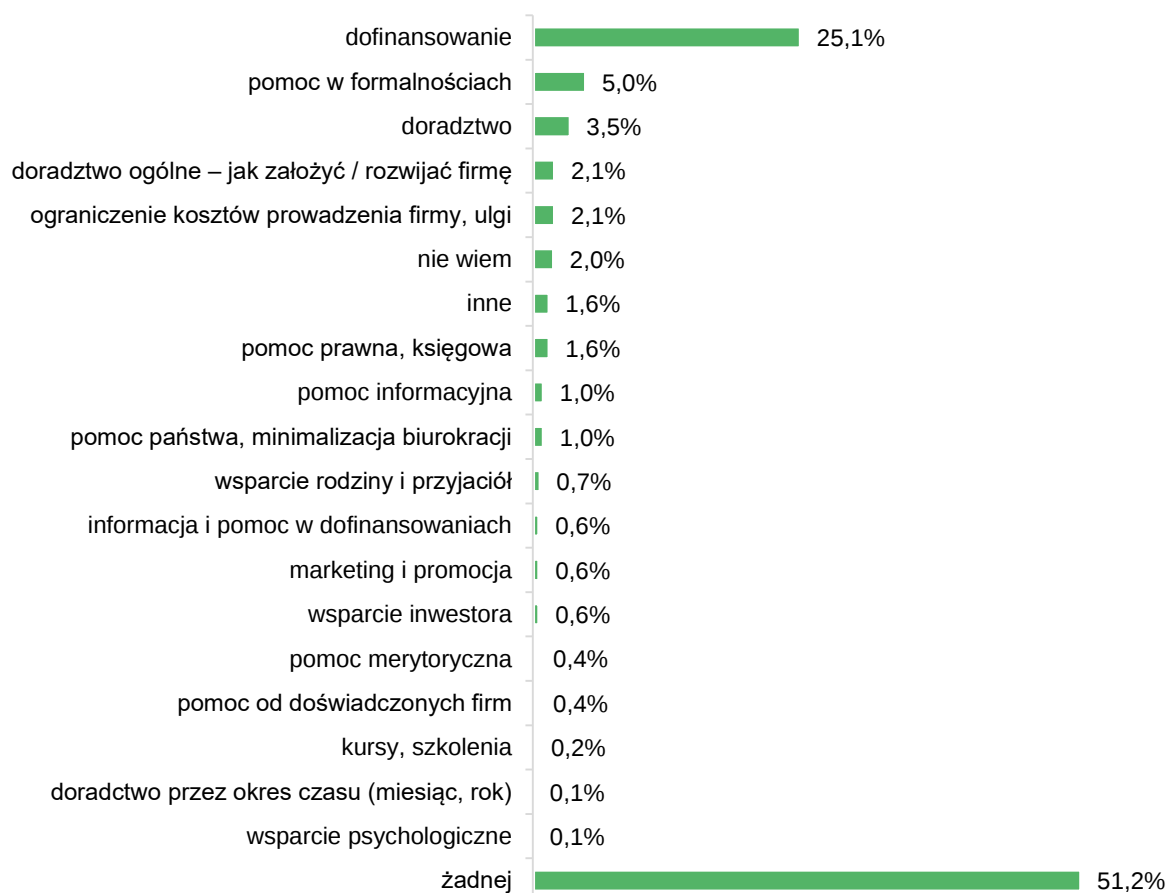
Studenci kierunków technicznych i informatycznych posiadają zbliżone preferencje dotyczące wyboru instytucji z której usług chcieliby skorzystać – najczęściej są to **inkubatory przedsiębiorczości, banki komercyjne oraz anioły biznesu**. Te dane znajdują potwierdzenie w wynikach wywiadów jakościowych. Przedstawiciele inkubatorów przedsiębiorczości najczęściej wskazywali IT oraz zaawansowane technologie jako branże, w ramach których studenci zakładają przedsiębiorstwa. Studenci kierunków **biznes, administracja i prawo** często wskazywali **instytucje finansowe, takie jak banki komercyjne, fundusze Venture i Seed Capital czy anioły biznesu**.

Z kolei **studenci kierunków pedagogicznych i społecznych** najchętniej zwróciliby się do takich instytucji, jak PUP, ośrodki szkoleniowo-doradcze czy biura karier na uczelniach. Są to instytucje daleko mniej innowacyjne od tych, do których udaliby się studenci z kierunków bardziej ścisłych.

Zależności co do wskazań występują również między uczelnią a instytucją. Mogą one wynikać stąd, że studenci znają instytucje, z którymi stykają się na co dzień, na swoich uczelniach / w swoim otoczeniu – tam gdzie aktywnie działają (akademickie) inkubatory przedsiębiorczości wiedza na temat tego czym się zajmują jest powszechna, natomiast w mniejszych miastach, gdzie nie ma inkubatorów, większą rolę odgrywają powiatowe urzędy pracy. Inkubatory przedsiębiorczości, jako źródło wiedzy, najczęściej wskazywane były przez studentów Politechniki Krakowskiej (przez 82,2% studentów) oraz Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie (81,7%), akademickie inkubatory przedsiębiorczości przez studentów Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie (62,1%) i Politechniki Krakowskiej (51,4%). Z kolei powiatowe urzędy pracy wskazała ponad połowa studentów uczelni: Małopolska Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Tarnowie, Małopolska Wyższa Szkoła im. Józefa Dietla w Krakowie, Państwa Wyższa Szkoła Zawodowa im. rot. Witolda Pileckiego w Oświęcimiu oraz Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Sączu. W oparciu o wyżej opisane wskazania, dostrzega się podział na dwie grupy uczelni których słuchacze charakteryzują się wysoką lub niską skłonnością do zakładania firmy. Studentów dużych uczelni publicznych cechuje niskie zainteresowanie zakładaniem firmy, ale towarzyszy mu chęć skorzystania ze wsparcia inkubatorów przedsiębiorczości (włącznie z akademickimi), podczas gdy studenci uczelni niepublicznych, częściej zainteresowani są założeniem firmy co idzie w parze z chęcią skorzystania ze wsparcia powiatowych urzędów pracy. To rozróżnienie wskazuje na dwa segmenty przedsiębiorczości studentów, któremu towarzyszą różne formy wsparcia oraz oczekiwania w zakresie pomocy przy zakładaniu firmy.

4.4 Potrzeby studentów

Połowa z grupy studentów, którzy w przyszłości rozważają możliwość założenia firmy, nie jest zainteresowana uzyskaniem wsparcia przy jej zakładaniu / rozwijaniu (51,2%). Pozostała część respondentów – czyli studentów biorących pod uwagę skorzystanie z pomocy – najczęściej jako pożądaną formę wsparcia wskazywała dofinansowanie (25,1% osób zainteresowanych założeniem firmy). Respondenci wskazali również na takie działania, jak pomoc w formalnościach związanych z założeniem firmy, doradztwo, umożliwienie skorzystania z ulg i zmniejszonych kosztów prowadzenia działalności.

Wykres 48. Rodzaj wsparcia, jakim zainteresowani są studenci mający w planach założenie firm

Źródło: opracowanie własne

Wśród studentów wskazujących dofinansowanie jako najbardziej pożądaną formę wsparcia, dominowali wychowankowie Akademii Wychowania Fizycznego w Krakowie (76% zainteresowanych założeniem firmy), Państwowej Wyższej szkoły Zawodowej w Nowym Sączu (71%), Krakowskiej Szkoły Wyższej Promocji Zdrowia (53%), Wyższej Szkoły Bezpieczeństwa Publicznego i Indywidualnego „Apeiron” w Krakowie (43%), Akademii Ignatianum w Krakowie (41%) oraz Podhalańskiej Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Nowym Targu (40%). Najniższy poziom zainteresowania tą formą wsparcia cechował przedstawicieli uczelnie o najniższych wskaźnikach zainteresowania zakładaniem własnej działalności gospodarczej.

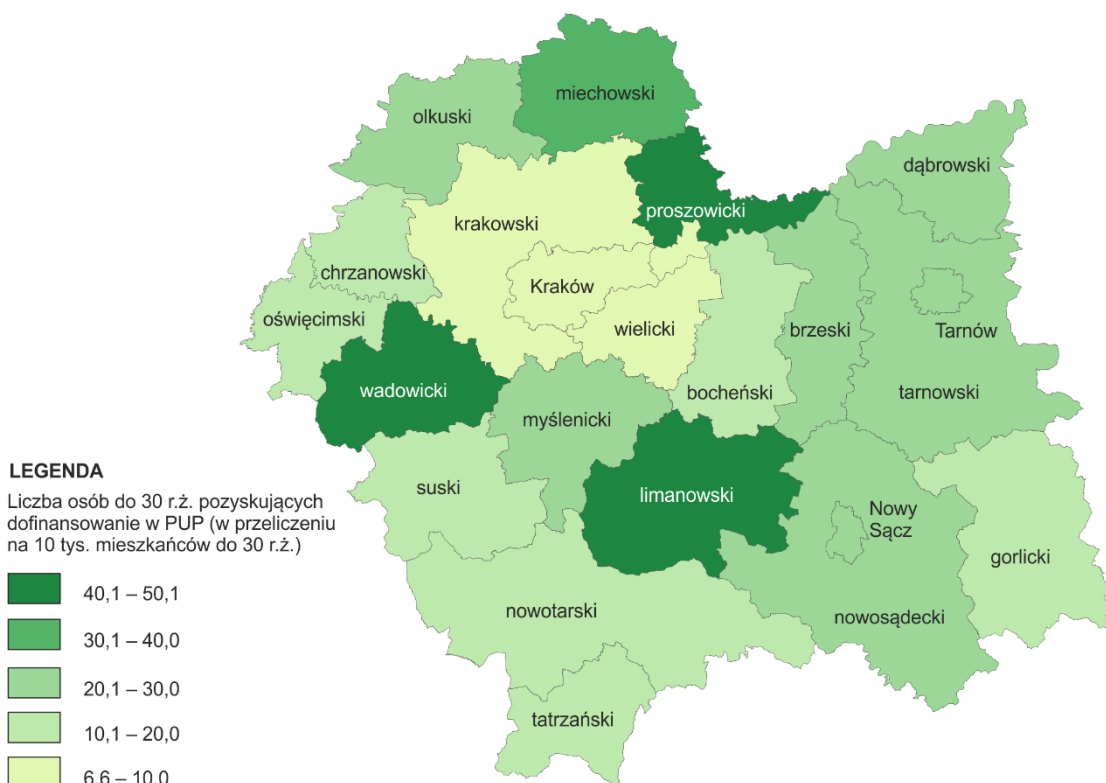
Powszechność dofinansowania jako jednej z popularniejszych form wsparcia znajduje potwierdzenie w wynikach uzyskanych z przeprowadzonych wywiadów jakościowych, w których respondenci (bez względu na kategorię instytucji, którą reprezentowali) twierdzili, że jedną z pierwszych rzeczy, o które pytają studenci, jest możliwość pozyskania dofinansowania – najchętniej w formie bezzwrotnej. Pytają z jakich programów mogą skorzystać, jakie warunki trzeba spełnić – najczęściej jako studenci dzienni nie mogą jeszcze korzystać z funduszy dedykowanych osobom bezrobotnym, realizowanych w ramach powiatowych urzędów pracy. Instytucje współpracujące ze start-upami wskazują, że młodzi przedsiębiorcy potrzebują mentoringu, pomocy doświadczonych w danej dziedzinie specjalistów, praktyków, biznesmenów.

Tutaj student może przyjść, tutaj jest wszystko do uzgodnienia, do utargowania. Tutaj nie ma problemu z dostaniem wsparcia. Po prostu trzeba się pytać, pokazywać, działać, nie narzekać i robić. A to, że student zaczął swój biznes i myśli „Skąd ja dostanę 100 tys. zł” – on nie wiedziałby co z tą kasą zrobić. To jest też niebezpieczne, ludzie dostają dofinansowania i robią się trochę nadludzie, że dostali trochę pieniędzy i zapominają. To pytanie o kapitał szczególnie dla studentów trochę nie wchodzi w rozmowę tak naprawdę.

IDI_6 Fundacja

Wsparcie oferowane przez powiatowe urzędy pracy cieszy się w Małopolsce dużym powodzeniem zwłaszcza wśród osób młodych. W 2016 roku na 4 652²² osoby, które uzyskały wsparcie, 48,8% stanowili ludzie młodzi – do 30. roku życia. W przeliczeniu na liczbę mieszkańców, najmniej takich osób było w Krakowie i powiatach otaczających miasto wojewódzkie – krakowskim i wielickim. Największą wartość wskaźnika zanotowano dla powiatów wadowickiego (45,3), proszowickiego (49,9) oraz limanowskiego (50,1) – liczba osób korzystających ze wsparcia była najwyższa w powiecie limanowskim (274 osoby), nowosądeckim (228 osób) oraz tarnowskim (219 osób).

Mapa 5. Liczba osób do 30 roku życia pozyskujących dofinansowanie w powiatowym urzędzie pracy (w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców do 30 roku życia)

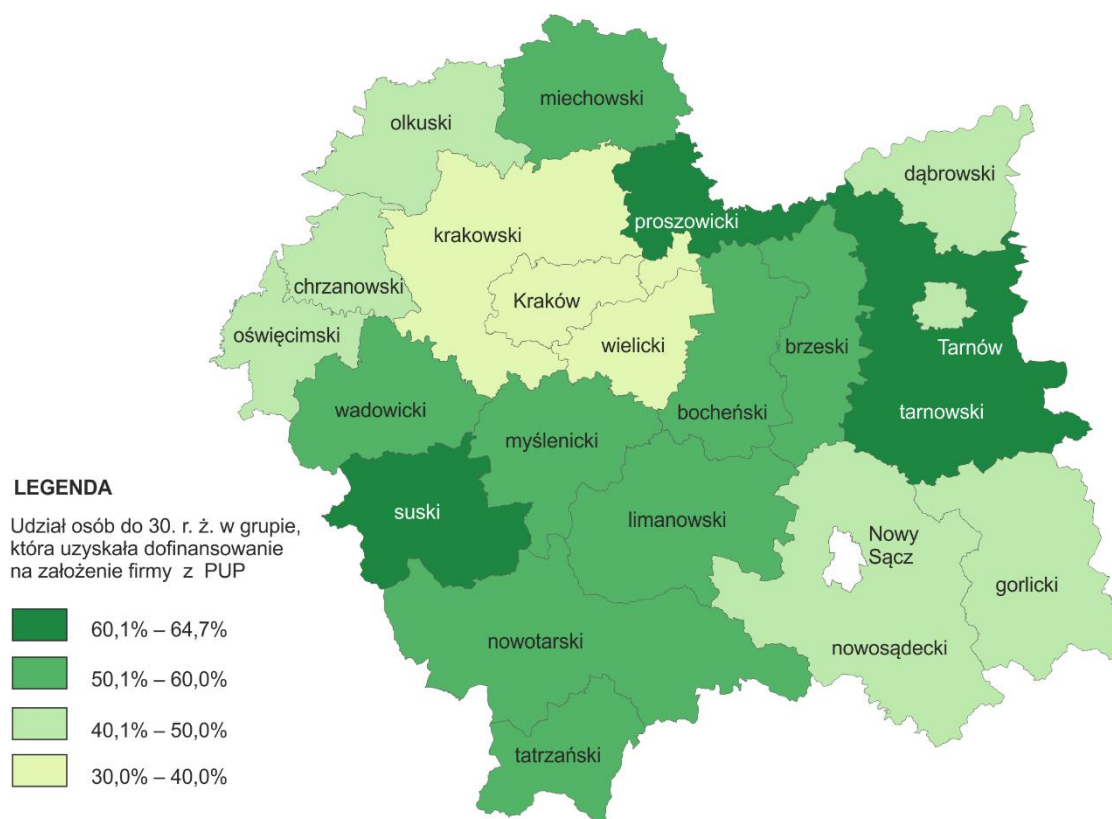
Źródło: opracowanie własne

Wśród wszystkich osób pozyskujących dofinansowanie osoby młode stanowiły najwyższy odsetek w powiatach proszowickim (64,7%), suskim (64,5%) i tarnowskim (61,2%), najniższy natomiast, podobnie jak w przypadku poprzedniego wskaźnika, w mieście Krakowie i powiatach okalających

²² Na podstawie danych z Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie pochodzących ze sprawozdania MPiPS-01

(krakowskim i wielickim). Mniej osób młodych uzyskuje dofinansowanie w mniejszych miastach województwa – Tarnowie i Nowym Sączu.

Mapa 6. Udział osób do 30 roku życia w grupie, która uzyskała dofinansowanie na założenie firmy z powiatowego urzędu pracy

Źródło: opracowanie własne

4.5 Podsumowanie

Wyniki przeprowadzonego badania wpłynęły na usystematyzowanie szerokiego i zróżnicowanego zagadnienia związanego z świadczonym zakresem wsparcia merytorycznego, który mogą otrzymać studenci, zainteresowani otwieraniem własnego biznesu – od szkoleń prezentujących krok po kroku jak założyć firmę, przez tani wynajem powierzchni coworkingowej, programy akcelerycyjne, po fundusze seed i venture. Interesujące wydaje się, że większość studentów zainteresowanych założeniem w przyszłości firmy, chce skorzystać ze wsparcia w postaci finansowania. To powtarzający się motyw wyobrażeń młodych osób, rozpoczynających swoją działalność od start-upów. Przekonanie, że pieniądze czynią cuda jest coraz częściej obalane przez ekspertów w dziedzinie zarządzania, wspierających młode biznesy. Nierzadko bardziej niż kapitał przydatne są umiejętności miękkie, wiedza, kontakty czy pomoc w stworzeniu MVP i uruchomienie sprzedaży. Moment pozyskania inwestora bywa celowo odwlekany – jako zalecany po to, by przedsięwzięcie zyskało na wartości. Dla inwestora wiąże

się to zmniejszenie ryzyka, a dla founderów warunki inwestycji na późniejszym etapie rozwoju firmy mogą oznaczać większe korzyści²³.

Przy zestawieniu potrzeby studentów vs możliwość uzyskania wsparcia w regionie oferta województwa małopolskiego wypada bardzo dobrze. Instytucje, szczególnie te znajdujące się w najbliższym otoczeniu studentów (akademickie inkubatory przedsiębiorczości, biura karier) są chętne do udzielania pomocy, jednak często to brak zainteresowania samych studentów wydaje się stanowić największy problem. Nawet, jeśli oferta instytucji nie odpowiada na aktualne potrzeby danego studenta, pracownicy podmiotu kierują taką osobę do odpowiedniej instytucji. Możliwości pozyskania dofinansowania, którymi studenci są najbardziej zainteresowani, są determinowane decyzjami na szczeblu europejskim i rządowym – w obecnej perspektywie finansowej możliwość pozyskania środków jest nieco bardziej ograniczona, niż to miało miejsce w poprzednich, na co samorząd regionalny oraz instytucje zlokalizowane w regionie nie mają wpływu.

²³ G. Marynowicz, *Własny biznes pod skrzydłami akceleratora*, dostępny: <https://mambiznes.pl/finansowanie/szukam-inwestora/wlasny-biznes-skrzydłami-akceleratora-77474> [24.11.2017].

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA DZIAŁALNOŚCI

Środki finansowe na potrzeby założenia własnej firmy oraz pierwszych inwestycji mogą zostać sfinansowane z kilku zasadniczych źródeł.

Podstawowym źródłem dofinansowania i względnie najlepiej identyfikowanym przez studentów rodzajem wsparcia przeznaczonym na rozwój własnej firmy stanowią środki bezzwrotne, czyli dotacje. Są one dystrybuowane przede wszystkim w ramach oferty usług powiatowych urzędów pracy a finansowane ze środków Funduszu Pracy oraz Europejskiego Funduszu Społecznego. Zakres dotacji najczęściej umożliwia przedsiębiorcy sfinansowanie pierwszych i najważniejszych zakupów inwestycyjnych.

Drugą grupą środków stanowi finansowanie dłużne, oferowane w ramach preferencyjnych pożyczek, w ramach instytucji finansowych. Pomimo konieczności zwrotu tego typu środków, narzędzia te są postrzegane jako relatywnie atrakcyjne dla przedsiębiorcy ze względu na niskie oprocentowanie, względnie przychylną ocenę zdolności kredytowej oraz karencję w spłacie pożyczki.

Trzecie źródło finansowania stanowi finansowanie kapitałowe polegające na przekazaniu części udziałów w przedsiębiorstwie (zakładanym w formie spółki kapitałowej) inwestorowi lub funduszowi. Jest to szczególnie atrakcyjna forma finansowania dla podmiotów funkcjonujących w dziedzinach zaawansowanych technologii, często wpisujących się w inteligentne specjalizacje.

Ostatnie źródło finansowania to finansowanie społecznościowe, umożliwiające przeprowadzenie publicznej zbiórki kapitału na określony projekt inwestycyjny lub zaoferowanie współwłasności przedsiębiorstwa.

Warto zauważyć, że w ramach powyżej opisanych ofert zdecydowanie najlepszym rozpoznaniem charakteryzują się środki dotacyjne, a studenci najczęściej nie znają (niż dotacje) form pozyskiwania kapitału.

W udzielanych wywiadach jakościowych respondenci wskazywali źródła finansowania, z których studenci mogą pozyskać dofinansowanie do założenia lub rozwijania firmy. Informacje te zostały uzupełnione o dodatkowe dostępne dane. Warto podkreślić, że przedstawiciele instytucji wskazywali, że w ubiegłych latach, w szczególności w poprzedniej perspektywie unijnego finansowania, dostępnych było zdecydowanie więcej możliwości pozyskania bezzwrotnego dofinansowania na założenie i prowadzenie firmy. Obecnie te możliwości są znacznie ograniczone i zdaniem wielu respondentów, zjawisko będzie się pogłębiało w kolejnych latach, co może stanowić barierę dla młodych ludzi mających w planach założenie własnej firmy.

5.1 Fundusze Venture i Seed Capital

W województwie małopolskim działają fundusze typu seed, które pomagają w finansowaniu nowych biznesów na najwcześniejszym etapie ich działania. Przykładem funduszu seed jest AIP Seed Capital, który jest funduszem kapitału zaangażowanego, inwestującym w najlepsze start-upy z Akademickich Inkubatorów Przedsiębiorczości, umożliwiając wprowadzenie ich na rynek. Oferta skierowana jest więc przede wszystkim do studentów. Aktualnie jest on uznawany za najszybszy działający w Polsce system wspierającym innowacyjne pomysły na biznes. Fundusze inwestują od 100 tys. zł do 500 tys. zł w zamian

za 15% udziałów w nowej spółce. Aby móc ubiegać się o fundusz, należy być członkiem Akademickiego Inkubatora Przedsiębiorczości i posiadać ciekawy pomysł na biznes. Wymyślony koncept jest oceniany pod względem potencjalnych zysków oraz możliwości komercjalizacji. Projekty, które zostaną uznane za najlepsze, mają szansę uzyskania dodatkowo 500 tys. zł. Warunki i zobowiązania związane z nowym biznesem oraz jego ewentualnym niepowodzeniem są określone w umowie inwestycyjnej. W Małopolsce wsparcie z funduszy tego typu można uzyskać w następujących podmiotach: Internet Investment Fund (IIF), Fundusz Załączkowy KPT, JCI Venture, wspomniany AIP Seed Capital, Krakowskie Centrum Innowacyjnych Technologii INNOAGH Sp. z o.o. Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie.

Fundusze typu venture capital są średnio- i długoterminowymi inwestycjami w przedsiębiorstwa znajdujące się we wczesnych fazach rozwoju, a tym samym takie, które obarczone są wysokim ryzykiem niepowodzenia inwestycji. Fundusze oferują wsparcie podmiotom małym, ale już działającym na rynku (czym różnią się od funduszy typu seed). W obszarze ich zainteresowań leżą głównie przedsięwzięcia o wysokiej innowacyjności. Fundusz po dofinansowaniu (w wysokości nawet kilku do kilkudziesięciu milionów euro) zostaje udziałowcem firmy, przejmując często ponad 50% jej aktywów²⁴. W Małopolsce wsparcie z funduszy tego typu można uzyskać w następujących podmiotach: Augere Ventrue, Nomad Fund, Innovation Nest, INNOventure, Leonardo Fund Sp. z o.o. oraz Profit Venture Capital Sp. z o.o.

5.2 Urzędy pracy

Powiatowe urzędy pracy umożliwiają pozyskanie dofinansowania w ramach dwóch ścieżek – ścieżka finansowana z Funduszu Pracy oraz w ramach konkursów organizowanych z wykorzystaniem funduszy unijnych.

Wysokość wsparcia udzielanego osobom fizycznym z Funduszu Pracy na założenie firmy ustalana jest rok rocznie jako sześciokrotne przeciętne wynagrodzenie – w 2017 roku 24 tys. zł. Świadczone wsparcie jest porównywalne w skali całego kraju, powiaty województwa małopolskiego nie wyróżniają się pod tym względem. Urzędy pracy wskazują jedynie, że środki tego typu są ograniczone, a zainteresowanie mieszkańców znacznie przekracza możliwości urzędu.

Inną możliwość pozyskania środków na rozpoczęcie działalności oferuje mechanizm wsparcia z funduszy zewnętrznych – europejskich pozyskanych przez dany urząd pracy. Przykładem takich projektów jest wspomniany wcześniej projekt Urzędu Pracy Powiatu Krakowskiego *Lubię to*, którego celem jest zwiększenie możliwości zatrudnienia osób bezrobotnych do 30. roku życia (na przykład poprzez dofinansowanie do założenia działalności gospodarczej). W przeszłości był realizowany również projekt *Nie przegap szansy*, adresowany do osób które nie przekroczyły 25. roku życia.

5.3 Fundusze pożyczkowe

Nowy małopolski przedsiębiorca

Projekt powstał ze środków z Europejskiego Funduszu Społecznego, operatorem w regionie pozostaje Samorządowe Centrum Przedsiębiorczości i Rozwoju w Suchej Beskidzkiej. Wsparcie polega na udzieleniu niskoprocentowanej pożyczki (1% w skali roku, na okres do 5 lat) dla osób fizycznych,

²⁴ Venture capital/private equity, Portal Innowacji, dostępny: http://www.pi.gov.pl/Finanse/chapter_95011.asp [24.11.2017].

które chcą założyć działalność gospodarczą na terenie województwa małopolskiego. Kwota pożyczki musi mieścić się w kwocie od 10 tys. zł do 50 tys. zł.

Pierwszy Biznes – Wsparcie w starcie

Projekt rządowy, realizowany ze środków Funduszu Pracy. Pożyczki udzielane są przez MARR S.A. w Mielcu, Podkarpacki Fundusz Poręczeń Kredytowych we współpracy z Małopolską Agencją Rozwoju Regionalnego S.A. w ramach projektu *Pierwszy biznes - Wsparcie w starcie II*. Obowiązujące oprocentowanie to 0,44%. O pożyczkę na podjęcie działalności gospodarczej w maksymalnej kwocie 77 tys. zł mogą ubiegać się osoby niezatrudnione, będące absolwentami szkół zawodowych i uczelni wyższych do 4 lat po ukończeniu szkoły, studenci ostatniego roku studiów wyższych (I i II stopnia, jednolitych studiów magisterskich) lub zarejestrowane osoby bezrobotne.

Dla osób młodych, do 30. roku życia, mieszkających w Małopolsce, nieuczących się i niepracujących istnieje możliwość pozyskania wsparcia ze środków **programu PO WER 2014–2020**. Obecnie działania skierowane są do osób poszukujących zatrudnienia, a nie chcących założyć własną firmę. Za pośrednictwem Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie, który jest Instytucją Pośredniczącą w regionie, młodzi ludzie mogą podjąć kursy, szkolenia, spotkania z doradcami zawodowymi – grupowe i indywidualne. Lista projektów, do udziału w których obecnie trwają rekrutacje, znajdują się na stronie:

<http://www.power.wup-krakow.pl/wiadomosci/trwa-rekrutacja-do-projektow-po-wer>

W regionie dostępnych jest kilka dodatkowych źródeł finansowania szkoleń, doradztwa, innowacji dla mikro, małych i średnich firm. Wśród oferowanego wsparcia można wyróżnić:

- Małopolskie Bony Rozwojowe (dofinansowanie szkoleń, studiów podyplomowych, e-learningu, doradztwa, mentoringu oraz egzaminów dla przedsiębiorców),
- usługi oferowane przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości:
 - Erasmus dla młodych przedsiębiorców,
 - Wsparcie prawne dla start-upów – analizy umów inwestycyjnych, indywidualne doradztwo prawne w trakcie negocjacji umowy inwestycyjnej,
 - Bon na innowacje – połączenie biznesu i nauki (pomysł przedsiębiorcy + wiedza i zasoby techniczne jednostki naukowej),
 - #StartInPoland – pomoc w fazie inkubacji i akceleracji, na etapie dalszego rozwoju oraz ekspansji międzynarodowej.

Respondenci wspominali również o programie MARR „Dobry czas na biznes”, jednak jest to program dla osób powyżej 30. roku życia, więc studentów i niedawnych absolwentów w większości to nie obejmuje.

5.4 Podsumowanie

W podsumowaniu poprzedniego rozdziału wspomniano o konieczności weryfikacji potrzeby dofinansowania biznesu w zależności od etapu rozwoju przedsięwzięcia oraz innych, bardziej pierwszorzędnych potrzeb. Inną kwestię stanowi pytanie o rodzaj i zakres finansowego wsparcia, czyli – jakie pieniądze? Badani studenci najczęściej wskazywali na środki publiczne i wyrażali zawód brakiem ich dostępności w obecnej perspektywie finansowania bezzwrotnych dotacji. Bilans doświadczeń poprzednich perspektyw wskazuje jednak, że wsparcie to nie przyniosło pożądanych rezultatów. W latach 2006–2013 publiczne środki wydane na rozwój start-upów pochłonęły 12,3 mld złotych. Efektów nie widać. *Jest taka ciekawa zależność, że większości projektów, które nie dostały finansowania, poszło lepiej niż tym, które dostały*²⁵. W związku z powyższym ugruntowuje się przekonanie, że zasadnym jest, by finansowa pomoc publiczna dostępna była na późniejszym niż początkowy etap rozwoju biznesu i posiadała charakter zwrotny (zwrot kapitału, nie zysku). Podsumowując wyniki prac inwentaryzujących instytucje wspierające rozwój gospodarczy można pokusić się o stwierdzenie, że istnieje dużo możliwości i form pozyskania kapitału oraz rozdysponowujących je instytucji finansujących. Kwestią krytyczną staje się powiązanie ze sobą wielu współistniejących obok siebie elementów układanki.

²⁵ K. Bagiński, *Na start-upy wydaliśmy już ponad 12 mld zł. W większości to zmarnowane pieniądze*, dostępny: <http://innpoland.pl/133413,na-start-up-y-wydalismy-juz-ponad-12-mld-zl-w-wiekszosci-to-zmarnowane-pieniadze> [27.11.2017].

ZAGRANICZNE DOBRE PRAKTYKI

Poniżej wskazano przykłady wsparcia przedsiębiorczości studenckiej, jaka ma miejsce w państwach z terenu Europy i Meksyku.

NACUE – *The National Association of College & University Entrepreneurs*²⁶

Obszar działania: Wielka Brytania – cały kraj.

Opis: NACUE jest przykładem organizacji działającej na poziomie krajowym, zrzeszającej społeczności przedsiębiorczości akademickiej z całego kraju. Czołowymi partnerami organizacji są Uniwersytet w Westminster oraz University College London. Organizacja powstała w 2009 roku z połączenia 12 społeczności wspierających przedsiębiorczość w Wielkiej Brytanii. Oferta NACUE kierowana jest przede wszystkim do brytyjskich uczelni i college'ów, które chcą rozwijać w swoich strukturach inicjatywy wspierające przedsiębiorczość wśród uczniów i studentów. Instytucje, które przystąpią do NACUE, mają możliwość udziału w programach wspierania przedsiębiorczości studentów organizowanych przez NACUE, na przykład *Enterprise Society Programme* (roczny program wspierający rozwój społeczności promujących przedsiębiorczość studentów), *Design Make Sell* (oferujący studentom możliwość przetestowania przez 4-6 tygodni pomysłów w realnym środowisku biznesowym), *Enterprise Curriculum Planner* (roczny program edukacyjny podnoszenia kwalifikacji studentów w zakresie przedsiębiorczości). Ponadto NACUE organizuje co roku największą w Europie konferencję poświęconą przedsiębiorczości studentów *Student Enterprise Conference* (w edycji z 2016 roku udział wzięło 581 uczestników z całego świata), a także wiele innych wydarzeń, w tym konkursy przedsiębiorczości dla studentów i absolwentów, które cieszą się bardzo dużym zainteresowaniem. W ostatnich 7 latach, ze wsparcia NACUE skorzystało ponad 260 instytucji, a oferta organizacji trafiła do ponad 32 tys. studentów. Podstawowym wyzwaniem dla działania organizacji jest finansowanie jej działań – dobrą praktyką jest tutaj silna współpraca z sektorem biznesu i zdolność do pozyskiwania dużych sponsorów korporacyjnych (między innymi Google, Microsoft, TATA, Lloyds Bank, Santander), a także finansowania ze środków publicznych. Dobrą praktykę stanowią również działania organizacji na rzecz reprezentacji interesów społeczności wspierających przedsiębiorczość studentów na różnych szczeblach administracji rządowej oraz w sektorze edukacji.

CIADE – *Centro de Iniciativas Emprendedoras* CIADE (Centrum Inicjatyw Przedsiębiorczych CIADE)²⁷

Obszar działania: Hiszpania – region autonomiczny Madrytu.

Opis: CIADE jest niezależną jednostką działającą przy Uniwersytecie Autonomicznym w Madrycie, powstałą w 1998 roku na mocy umowy o współpracy Uniwersytetu z bankiem regionalnym Caja Madrid, w celu promocji kultury przedsiębiorczości i samozatrudnienia w środowisku akademickim (wśród studentów i naukowców) oraz w regionie Madrytu. CIADE świadczy usługi doradcze, mentorskie i szkoleniowe w zakresie rozwoju przedsiębiorczości, a także oferuje wsparcie techniczne w procesie zakładania firmy (między innymi na etapach poszukiwania finansowania działalności, miejsca prowadzenia działalności, poszukiwania partnerów biznesowych, internacjonalizacji). Ponadto jednostka

²⁶ Na podstawie informacji zawartej na stronie internetowej organizacji, dostępny: www.nacue.com [24.11.2017].

²⁷ Na podstawie informacji zawartej na stronie internetowej, dostępny: www.uam.es/ojs/Emprendimiento.html [24.11.2017], *Survey of Entrepreneurship in Higher Education in Europe*, Komisja Europejska 2008.

organizuje liczne wydarzenia promujące przedsiębiorczość wśród studentów. Oferta Centrum koncentruje się na 3 profilach przedsiębiorczości: 1. technologiczny, 2. humanistyczny oraz w zakresie nauk społecznych, 3. ekonomia społeczna. Od roku 1998 CIADE wsparło rozwój ponad 150 firm (większości o charakterze startu-upu), w tym najwięcej w dziedzinie ICT oraz biotechnologii i zdrowia. Co roku, przy wsparciu Centrum, powstaje ok. 20 firm. Działalności Centrum, w opinii jego przedstawicieli, utrudnia niekorzystne nastawienie społeczne do podejmowania ryzyka związanego z prowadzeniem własnej działalności przez osoby młode, szczególnie ze strony rodziców. Działania informacyjno-promocyjne podejmowane przez Centrum nakierowane są na niwelowanie tych barier. Niewątpliwie dobrą praktyką działalności Centrum stanowi podejmowanie bliskiej współpracy z różnymi wydziałami uczelni, ekspertami zewnętrznymi, instytucjami (w tym między innymi z rządem regionu autonomicznego Madrytu) oraz z sektorem przedsiębiorstw. Czynnikiem sukcesu generuje fakt posiadania pełnego wsparcia dla jego działalności ze strony władz uczelni, a także otwarta formuła działania Centrum. Ponadto pracownicy i eksperci współpracujący z Centrum posiadają praktyczną wiedzę zakresie zarządzania w biznesie i transferu technologii. Działalność CIADE została uznana przez Komisję Europejską w 2008 roku za dobrą praktykę wspierania przedsiębiorczości akademickiej.

ITESM - Monterrey Institute of Technology and Higher Education (zwany też Tecnológico de Monterrey lub TEC)²⁸

Obszar działania: Meksyk – Monterrey oraz 32 kampusy na terenie całego kraju.

Opis: TEC jest przykładem uczelni o ponadprzeciętnym stopniu zorientowania na pobudzenie przedsiębiorczości wśród studentów, o czym świadczą liczby – 22% absolwentów posiada własne firmy po 3 miesiącach od zakończenia studiów, 38% po 5 latach i aż 62% po 25 latach. Obok licznych programów edukacyjnych dotyczących przedsiębiorczości, przy uczelni funkcjonuje cały ekosystem wspierania przedsiębiorczości: sieć inkubatorów biznesu, sieć akceleratorów biznesu, sieć parków technologicznych (w tym między innymi Center for Innovation and Strategic Product Design CIDEP oferujący usługi testów laboratoryjnych, prototypowania), centra transferu technologii, a także kluby aniołów biznesu i fundusze kapitałowe, dzięki czemu uczelnia oferuje usługi wspierania biznesu praktycznie na każdym etapie jego rozwoju. Początkowo trzon systemu stanowiły inkubatory, jednak wraz ze wzrostem zapotrzebowania na innowacje i zaawansowane technologie, system powiększył się o parki technologiczne. Kolejną trudnością okazało się pozyskanie finansowania na komercjalizację, co przełożyło się na poszerzenie systemu o fundusze kapitałowe. Obecnie usługi w zakresie inkubacji zapewnia ponad 101 inkubatorów i 15 parków technologicznych. W procesie inkubacji bierze udział 1 776 firm inkubatorów, a już 3 819 zakończyło proces inkubacji. Usługi inkubacji oferowane są zarówno w trybie *on-site*, jak i *online* w tzw. „wirtualnych biurach”, w oparciu o dedykowany portal internetowy. O sukcesie systemu wspierania przedsiębiorczości w TEC zadecydowało wiele czynników, jednak wydaje się, że szczególnie istotne było wieloletnie konsekwentne wdrażanie strategii, zgodnie z przyjętą wizją uczelni zorientowanej na przedsiębiorczość. Podkreśla się ponadto, że istotny czynnik dotyczył kompleksowości całego ekosystemu, a także jego powiązania z otoczeniem w którym funkcjonuje, zapewniającego z jednej strony maksymalne wykorzystanie zasobów regionu, a z drugiej trwałe korzyści, między innymi w postaci nowych miejsc pracy.

²⁸ Na podstawie informacji zawartej na stronie internetowej, dostępny: <https://tec.mx> [24.11.2017], M. L. Feters (red.), *The Development of University-Based Entrepreneurship Ecosystems - Global Practices*, Edward Elgar Publishing 2010.

SETsquared Partnership²⁹

Obszar działania: Wielka Brytania – głównie obszar południowej Anglii.

Opis: SETsquared Partnership jest formą współpracy w zakresie przedsiębiorczości pomiędzy pięcioma uniwersytetami w Wielkiej Brytanii – Bath, Bristol, Exeter, Southampton i Surrey. Partnerstwo powstało w 2003 roku i zostało sfinansowane przez Fundusz Innowacji dla Szkół Wyższych (HEIF – Higher Education Innovation Fund). Działania w ramach partnerstwa skupiają się przede wszystkim na wspieraniu przedsiębiorczości i tworzeniu nowych firm. Ze względu na swoje uniwersyteckie powiązania, SETsquared odgrywa dużą rolę w propagowaniu przedsiębiorczego myślenia i zachowań na stowarzyszonych uniwersytetach. Działania te podejmowane są na różnych poziomach – poprzez program dla studentów czy wspieranie naukowców i akademików w stosowaniu ich badań w obszarze społecznym i komercyjnym. W strukturze organizacji wyróżnić można trzy główne usługi – centrum akceleracji i wsparcia start-upów, przedsiębiorczość wśród studentów oraz komercjalizacja badań. Na szczególną uwagę, w kontekście badania i dobrych praktyk, zasługuje segment drugi, w ramach którego studenci są wyposażani w umiejętności niezbędne na rynku pracy i potrzebne do założenia działalności gospodarczej. W trakcie roku partnerstwo organizuje około 90 spotkań, posiada 17 partnerów regionalnych i międzynarodowych. Wśród firm, które wyszły spod skrzydeł SETsquared wskazać można Revolymer (branża chemiczna) oraz Kraus Therapeutics (branża medyczna). Jeden z elementów wyróżniających inkubator stanowi szeroki zakres oferowanego wsparcia, w tym między innymi panele oceniające biznesplan i strategię firmy, do udziału w których zaprasza się ekspertów zewnętrznych – przedsiębiorców funkcjonujących na rynku. Obecnie, po 14 latach działalności trudno jest wskazać napotkane trudności, wymaga to pogłębionych badań obejmujących przede wszystkim początkowy okres funkcjonowania partnerstwa. SETsquared Partnership wskazuje się je jako dobrą praktykę, od 2015 roku, kiedy to UBI Global uznało je za najlepszy wśród akademickich inkubatorów przedsiębiorczości.

INITS Universitäres Gründerservice Wien GmbH³⁰

Obszar działania: Austria – cały kraj.

Opis: INITS jest inkubatorem przedsiębiorczości stworzonym przez dwie austriackie uczelnie wyższe – Uniwersytet Techniczny w Wiedniu, Uniwersytet Wiedeński oraz Wiedeńską Agencję Biznesu (Vienna Business Agency). Wśród zadań inkubatora znajduje się przede wszystkim pomoc młodym osobom założenie biznesu (start-upu) – od pomysłu do realizacji. W ramach intensywnego programu pomocy start-upy otrzymują wsparcie praktyczne, zasoby, możliwość nawiązania współpracy z innymi firmami czy przestrzeń biurową. Doświadczenie inkubatora obejmuje udzielenie wsparcia ponad 150 start-upom od 2002 roku. Wśród oferowanych usług znajduje się uczestnictwo w programie AplusB wraz z możliwym wsparciem nawet do 30 tys. euro, biuro i niezbędną infrastrukturę, konsultacje oraz szkolenia, dostęp do sieci ekspertów i mentorów, a także innych startup-ów. Jednym z realizowanych projektów jest Startup Camp, w ramach którego inkubator oferuje 100-dniowe szkolenie i warsztaty z prowadzenia działalności gospodarczej. W 2014 roku INITS zostało wybrane przez UBI Global (stworzony przez Szwedzką Inicjatywę Badawczą – Swedish Research Initiative)

²⁹ Na podstawie informacji zawartej na stronie internetowej, dostępny: <http://www.setsquared.co.uk/> [24.11.2017], D. Bhatli, *Best practices at top university business incubators. Cases and insights 2014*, UBI Index 2014.

³⁰ Na podstawie informacji zawartych na stronach internetowych, dostępny: <http://ubi-global.com/2014-2/my-category/rankings-2/> [24.11.2017], <http://www.inits.at/en/about-2/about-inits-2/> [24.11.2017].

jako jeden z 25 najlepszych światowych inkubatorów akademickich – trzeci w Europie i jedenasty na świecie. Nie zidentyfikowano trudności w realizacji przez inkubator zadań własnych.

REKOMENDACJE

Przeprowadzone badanie wykazało, że studenci małopolskich uczelni nie stanowią grupy zdecydowanych zwolenników zakładania własnego przedsiębiorstwa, zwracając w pierwszej kolejności uwagę na wiele problemów związanych z jego prowadzeniem. Wydaje się, że tego typu diagnoza może być podstawą do przedstawienia następujących rekomendacji w zakresie tworzenia systemu wsparcia.

Pierwsza rekomendacja dotyczy **udostępniania wiedzy oraz informacji** dla osób zainteresowanych prowadzeniem działalności gospodarczej. Poza oczywistymi informacjami na temat sposobów rejestrowania firmy, obszar wiedzy udostępniany dla studentów powinien zawierać także:

1. informacje na temat kosztów stałych prowadzenia działalności gospodarczej obejmujących składki ZUS oraz pozostałe grupy kosztów płacone niezależnie od poziomu przychodów, uwzględniając ewentualne możliwości obniżenia poziomu składek oraz ulgi podatkowe,
2. informację na temat ulg podatkowych dla osób prowadzących działalność gospodarczą,
3. informację na temat zasad prowadzenia rachunkowości wraz z przykładowymi dokumentami księgowymi oraz bazą teleadresową podmiotów świadczących tego typu usługi,
4. informację na temat innych niż dotacje możliwości finansowania zakupów inwestycyjnych wraz z aktualizowaną regularnie bazą instytucji i ich ofertą,
5. informację na temat oferty i listy podmiotów zarówno publicznych, jak i prywatnych świadczących usługi w zakresie wsparcia przedsiębiorcy,
6. informację udostępnianą na przykład w ramach kursów przedsiębiorczości (szczególnie na uczelniach niepublicznych), które zajmowałyby się sukcesją firmy rodzinnej.

Zwiększenie dostępności kapitału dla przedsiębiorców poprzez aktywną działalność organów województwa oraz powiązanych z nimi podmiotów (parki technologiczne, inkubatory, agencja rozwoju regionalnego) w zakresie tworzenia innych niż bezzwrotne form finansowania aktywności, obejmującą w szczególności:

1. rozwój funduszy pożyczkowych,
2. rozwój funduszy inwestycyjnych.

Z rozwojem wspomnianych funduszy, w parze powinno iść stworzenie mechanizmu, który umożliwiłby absolwentom podejmowania bardziej ryzykownych przedsięwzięć gospodarczych. Na terenie Małopolski funkcjonują fundusze wysokiego ryzyka – Venture oraz Seed Capital jednak jak wykazało badanie wiedza studentów na temat ich oferty jest niewielka. Obecnie konstrukcja źródeł finansowania premiuje bardziej zachowawcze projekty, przedsiębiorca musi spełnić szereg wskaźników, utrzymać działalność przez rok (dofinansowanie z urzędów pracy). Należy mieć również na uwadze fakt zakończenie w niedalekiej przyszłości możliwości czerpania z funduszy unijnych i konieczność zmiany nastawienia do wsparcia finansowego poprzez wypracowanie systemu wspierania działalności gospodarczej w oparciu o inne źródła finansowania.

Stymulowanie środowiska start-upowego. Istniejący fenomen start-upowy wymaga zdecydowanego pielęgnowania i stymulowania. Szczególnie istotne wydaje się:

1. monitorowanie rozwiązań prostart-upowych w innych regionach Unii Europejskiej, w celu bieżącego identyfikowania dobrych praktyk oraz śledzenia ich efektywności,
2. udział samorządu województwa w różnorodnych inicjatywach ukierunkowanych na rozwój start-upów, obejmujących szkolenia, konkursy oraz promocję przedsiębiorczości,
3. stworzenie rozwiązań wspomagających rozwój start-upów poprzez uruchamianie programów akceleryacyjnych oraz przedsięwzięć zachęcających podmioty kontrolowane przez samorząd regionu do budowania powiązań kooperacyjnych ze start-upami.

Stworzenie forum do wymiany doświadczeń i kooperacji ukierunkowanej na wspieranie potrzeb przedsiębiorczych poprzez:

1. organizację regularnych konferencji i seminariów promujących ofertę instytucji otoczenia biznesu na Uczelniach – biorąc za przykład wskazaną zagraniczną dobrą praktykę (NAUCE),
2. ukonstytuowanie grupy ekspertów, którzy dzięki swojemu doświadczeniu oraz śledzeniu rozwiązań implementowanych w innych krajach będą mogli inicjować programy ukierunkowane na wspieranie przedsiębiorczości akademickiej,
3. aktywne poszukiwanie rozwiązań wspomagających przyszłych przedsiębiorców implementowanych w innych regionach oraz państwach,
4. promowanie doświadczeń absolwentów danej uczelni, którym udało się założyć i rozwinąć działalność gospodarczą (już realizowane na niektórych uczelniach). Na spotkaniach osoby takie wskazywałyby krok po kroku ścieżkę, jaką musiały przejść od pomysłu do dobrze prosperującej firmy, wraz ze wskazaniem obaw pojawiających na różnych etapach rozwoju biznesu i zastosowanych sposobów rozwiązywania problemów. Na takich spotkaniach nacisk powinien zostać położony na praktykę i studium przypadku, a nie na wskazywanie teorii lub promowanie oferty danej firmy.

Wsparcie zakładania przedsiębiorstw w branżach RIS. Jak wynika z badania, studenci kierunków informatycznych i technicznych, czyli tych potencjalnie bardziej innowacyjnych, są zdecydowanie mniej skłonni do zakładania działalności gospodarczej niż studenci innych grup kierunków (w tym humanistycznych, społecznych, pedagogicznych). Wsparcie w zakresie zakładania działalności powinno więc być realizowane na etapie planowania zajęć, przedmiotów dodatkowych. Uczelnie, w szczególności oferujące kształcenie w kierunkach technicznych, powinny przysyłać studentom jasny komunikat o wspieraniu pomysłów biznesowych powiązanych z inteligentnymi specjalizacjami.

Realizacja pojedynczych projektów, mających na celu wspieranie postaw przedsiębiorczych wśród studentów i zachęcenie ich do zakładania działalności. Wśród przykładów takich projektów / działań można wyróżnić:

- ➔ umożliwienie studentom przetestowania przez określoną ilość czasu pomysłów w realnym środowisku biznesowym (wzorując się na programie [Design Make Shell](#) wskazanym w dobrych praktykach),

- upowszechnianie praktyki związanej z organizacją **konkursów z przedsiębiorczości**, które angażowałyby nie tylko studentów, ale również młodzież w wieku szkolnym (szkoła podstawowa i ponadpodstawowa). Byłaby to okazja do kształtowania postaw przedsiębiorczych od najmłodszych lat i zaznajamianie z tematyką nie tylko poprzez przeprowadzanie zajęć teoretycznych, ale również praktycznych, rozwijających ich kreatywność i zaradność – czyli cechy wymagane od przedsiębiorcy,
- podjęcie **działań edukacyjnych skierowanych do rodziców**, aby nie hamowali przedsiębiorczości u swoich dzieci. Działania takie powinny być prowadzone już w szkołach podstawowych (co jest zdecydowanie łatwiejsze – wywiadówki, spotkania z rodzicami), ale również na późniejszych etapach edukacji,
- wpisanie działań proprzedsiębiorczych do strategii rozwoju uczelni wyższych (stworzenie na uczelniach „klimatu” sprzyjającego przedsiębiorczości,
- wymiana doświadczeń międzyuczelnianych, wspieranie uczelni mniejszych, niepublicznych w ich działaniach mających na celu budowanie postaw proprzedsiębiorczych wśród studentów. Pośród możliwych do wykorzystania form mogą znaleźć się spotkania, konferencje, projekty, których realizacja wymaga zaangażowania większej liczby jednostek,
- wprowadzenie zajęć, serii spotkań ze studentami danego kierunku wskazujących, jak wyglądają możliwe do obrania ścieżki kariery po ukończeniu studiów, z naciskiem na tę dotyczącą otwierania własnej działalności. Spotkania takie mogą być prowadzone przez doradców uczelnianych, przy współpracy z przedsiębiorcami lub instytucjami zewnętrznymi,
- realizacja kursów i szkoleń z zakresu kompetencji miękkich – **radzenie sobie w sytuacjach kryzysowych, zarządzanie ryzykiem**. Wyniki badań wskazują, że szkolenia z zakresu kompetencji miękkich cieszą się bardzo dużym zainteresowaniem studentów. Należałoby jednak wzbogacić ofertę uczelni (która zawiera głównie zajęcia z radzenia sobie ze stresem i autoprezentację) o kompetencje niezbędne u przedsiębiorcy, a nie tylko pracownika etatowego,
- szkolenie nauczycieli akademickich (w tym uczelnianych doradców zawodowych), ze szkół podstawowych i ponadpodstawowych z zakresu przedsiębiorczości, zapewnienie im materiałów szkoleniowych. Należy ich nauczyć jak nauczać, aby wzmagać postawę proprzedsiębiorczą wśród studentów. Światowe badania wskazują, że postawy przedsiębiorczej można się nauczyć, nie trzeba „urodzić się przedsiębiorcą”, więc edukacja odgrywa tu istotne znaczenie, w szczególności na etapie, gdy po zakończeniu studiów młode osoby wkraczają na rynek pracy.

Na koniec rekomendacja, która nie stojąc w sprzeczności z poprzednimi skoncentrowanymi na „roznicianiu” ducha przedsiębiorczości w młodych, pozwala w szerszy sposób spojrzeć na wybory zawodowe dokonywane przez młodych ludzi: istnieje, pomimo starań, wysokie prawdopodobieństwo, że nie wszyscy zechcą zostać przedsiębiorcami, należy zaakceptować ten fakt i uczynić zeń najlepszy pożytek, mianowicie – **budować „mosty” pomiędzy przedsiębiorczymi studentami zarządzania i nie-przedsiębiorczymi inżynierami z AGH. Obok promocji przedsiębiorczości należy promować współpracę – konkursy i warsztaty dla studentów różnych uczelni według schematu – inżynier zbuduje, artysta zaprojektuje, menedżer sprzeda.**

ZAŁĄCZNIK – STRUKTURA PRÓBY

	rolnictwo	technika, przemysł, budownictwo	biznes, administracja i prawo	kształcenie	nauki humanistyczne i sztuka	nauki przyrodnicze, matematyka i statystyka	nauki społeczne, dziennikarstwo i informacja	technologie informacyjne	usługi	zdrowie i opieka społeczna	ogółem	w tym zagraniczne
Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie	0	239	10	10	0	15	38	16	12	0	340	32
Akademia Ignatianum w Krakowie	0	0	13	30	10	0	20	0	0	5	78	0
Akademia Muzyczna w Krakowie	0	0	0	5	20	0	0	0	0	0	25	0
Akademia Wychowania Fizycznego im. Bronisława Czecha w Krakowie	0	0	0	31	0	0	0	0	36	32	99	0
Akademia Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie	0	0	0	10	44	0	0	0	0	0	54	8
Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego	0	6	101	10	10	0	15	5	15	11	173	140
Krakowska Wyższa Szkoła Promocji Zdrowia	0	0	0	0	0	0	0	0	25	26	51	0
Małopolska Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Tarnowie	0	0	23	42	0	0	0	0	6	0	71	0
Małopolska Wyższa Szkoła im. Józefa Dietla w Krakowie	0	0	0	0	0	0	0	0	15	11	26	0
Państwa Wyższa Szkoła Zawodowa im. rot. Witolda Pileckiego w Oświęcimiu	0	5	35	10	5	0	10	0	0	10	75	0
Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Sączu	0	20	0	15	10	0	15	5	0	10	75	0
Podhalańska Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Targu	0	15	0	0	10	0	0	0	15	35	75	0
Politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki	0	198	0	0	0	10	0	25	20	0	253	6
Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Tarnowie	0	16	25	15	17	12	9	5	0	20	119	0
Tarnowska Szkoła Wyższa	0	0	0	18	0	0	0	0	11	0	29	0
Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie	0	15	162	0	0	0	76	15	11	0	279	58
Uniwersytet Jagielloński	0	20	78	10	91	36	76	10	10	39	370	70
Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie	0	0	0	0	45	0	20	0	0	10	75	0
Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie	0	0	25	60	64	25	30	10	33	10	257	14
Uniwersytet Rolniczy im. Hugona Kołłątaja w Krakowie	75	101	25	0	0	25	25	0	0	0	251	0
Wyższa Szkoła Biznesu – National-Louis University w Nowym Sączu	0	0	49	0	0	0	10	10	0	0	69	32
Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa Publicznego i Indywidualnego "Aperion" w Krakowie	0	0	0	0	0	0	0	0	33	0	33	0
Wyższa Szkoła Ekonomii i Informatyki w Krakowie	0	0	31	0	0	0	0	25	0	0	56	0

	rolnictwo	technika, przemysł, budownictwo	biznes, administracja i prawo	kształcenie	nauki humanistyczne i sztuka	nauki przyrodnicze, matematyka i statystyka	nauki społeczne, dziennikarstwo i informacja	technologie informacyjne	usługi	zdrowie i opieka społeczna	ogółem	w tym zagraniczne
Wyższa Szkoła Turystyki i Ekologii w Suchej Beskidzkiej	0	6	0	0	0	0	5	0	35	0	46	42
Wyższa Szkoła Zarządzania i Bankowości w Krakowie	0	0	60	0	0	0	0	15	0	0	75	0
Wyższa Szkoła Europejskiej im. Ks. Józefa Tischnera w Krakowie	0	0	10	0	30	0	10	0	0	0	50	0
											3104	402

SPIS TABEL

Tabela 1. Struktura próby w wywiadach jakościowych	8
Tabela 2. Struktura studentów, ze względu na rok i rodzaj studiów	10
Tabela 3. Studenci mający w planach założenie firmy lub przejęcie firmę po najbliższej rodzinie w podziale na grupy kierunków i uczelnie (wartości podawane w %)	32
Tabela 4. Charakterystyka uczelni ze względu na odsetek osób mających w planach założenie własnej firmy (uszeregowany od największego do najmniejszego) i dane dotyczące profilu uczelni	34
Tabela 5. Kierunki studiów, a branże zakładanych firm	45
Tabela 6. Uczelnie, a branże zakładanych firm	46
Tabela 7. Gdzie studenci najchętniej szukaliby pomocy, gdyby chcieli uzyskać wsparcie w zakresie zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej – w podziale na kierunki studiów	84

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Struktura według rodzaju studiów	9
Wykres 2. Struktura według trybu studiów	9
Wykres 3. Struktura płciowa	9
Wykres 4. Struktura ze względu na kierunek studiów w ramach poszczególnych typów studiów	10
Wykres 5. Struktura studentów w podziale na uczelnie	11
Wykres 6. Obecna aktywność zawodowa studentów	14
Wykres 7. "Przeszłość" zawodowa osób, które obecnie nie są aktywne zawodowo (63,0% osób z poprzedniego pytania)	14
Wykres 8. Aktywność zawodowa w odniesieniu do stopnia studiów	15
Wykres 9. Aktywność zawodowa studentów w odniesieniu do stopnia oraz roku studiów	15
Wykres 10. Aktywność zawodowa studentów w odniesieniu do grup kierunków studiów	16
Wykres 11. Udział studentów danego kierunku zatrudnionych u kogoś i prowadzących własną firmę	16
Wykres 12. Przedsiębiorczość w rodzinie studenta	17
Wykres 13. Udział studentów danego kierunków, wśród których w najbliższej rodzinie ktoś prowadzi lub prowadził firmę (rodzice, rodzeństwo)	18
Wykres 14. Wykształcenie matki, a aktywność zawodowa studentów	19
Wykres 15. Wykształcenie ojca, a aktywność zawodowa studentów	19
Wykres 16. Stopień zainteresowania studentów prowadzeniem własnej firmy	21
Wykres 17. Forma, w jakiej studenci najchętniej podjęliby pracę w okresie do 2 lat po zakończeniu studiów (możliwość wskazania tylko jednej odpowiedzi)	22
Wykres 18. Skłonność do prowadzenia firmy w podziale na płeć	23
Wykres 19. Studenci, którzy zamierzają w ciągu 2 lat po zakończeniu studiów prowadzić działalność gospodarczą w rozróżnieniu na rodziny z tradycjami biznesowymi i bez takich tradycji	24
Wykres 20. Chęć zakładania firmy w zależności od miejsca pochodzenia – Polska i zagranica	24
Wykres 21. Studenci, którzy zamierzają w ciągu 2 lat po zakończeniu studiów prowadzić działalność gospodarczą w podziale na rok studiowania	27
Wykres 22. Odpłatność za studia a chęć prowadzenia firmy	28
Wykres 23. Studenci, którzy zamierzają w ciągu 2 lat po zakończeniu studiów prowadzić działalność gospodarczą – w podziale na uczelnie wyższe (wskaźnik liczebności dla poszczególnych szkół znajdują się w Załączniku)	30
Wykres 24. Studenci, którzy zamierzają w ciągu 2 lat po zakończeniu studiów prowadzić działalność gospodarczą – w podziale na grupy kierunków	31
Wykres 25. Plany dotyczące zakładania firmy i aktywność zawodowa studentów – w ujęciu poszczególnych zmiennych	36
Wykres 26. Plany dotyczące zakładania firmy i aktywność zawodowa studentów – w ujęciu poszczególnych zmiennych i uczelni	38
Wykres 27. Zgodność działalności założonej w przyszłości firmy z tematyką studiów	40
Wykres 28. Zgodność branży firmy z profilem studiów według grup kierunków	41
Wykres 29. Branże, w których studenci chcieliby założyć własną firmę	42
Wykres 30. Zgodność branż zakładanej w przyszłości działalności z kierunkiem studiów	43
Wykres 31. Czynniki wpływające na chęć prowadzenia własnej firmy	49
Wykres 32. Uczęszczanie na zajęcia o tematyce zakładania i prowadzenia własnej firmy	56

Wykres 33. Ocena poziomu wiedzy wyniesionej z zajęć oraz stopnia przygotowania do założenia / prowadzenia firmy na podstawie zajęć z przedsiębiorczości, odbytych na uczelni wyższej lub w innej instytucji / organizacji / placówce [w ramach wskazano średnią z ocen]	57
Wykres 34. Poziom zainteresowania założeniem własnej działalności gospodarczej a ocena poziomu wiedzy wyniesionej z zajęć na temat przedsiębiorczości, prowadzonych na uczelni – według uczelni	58
Wykres 35. Najważniejsze korzyści z prowadzenia firmy w porównaniu do pracy na etacie	62
Wykres 36. Najważniejsze korzyści z prowadzenia firmy w porównaniu do pracy na etacie – z uwzględnieniem prowadzenia firmy przez najbliższych członków rodziny	62
Wykres 37. Wybrane korzyści z prowadzenia działalności gospodarczej w podziale na uczelnie	63
Wykres 38. Obawy studentów w zakresie założenia / prowadzenia firmy	64
Wykres 39. Obawy studentów dotyczące prowadzenia własnej firmy w zależności od uczestnictwa w zajęciach o tematyce przedsiębiorczości na uczelni wyższej (średnia z ocen, gdzie 1 – "w ogóle się nie boję", a 5 – "bardzo się boję")	65
Wykres 40. Obawy studentów dotyczące prowadzenia własnej firmy, w zależności od istnienia tradycji przedsiębiorczości w rodzinie (średnia z ocen, gdzie 1 – "w ogóle się nie boję", a 5 – "bardzo się boję")	66
Wykres 41. Ocena stopnia trudności poszczególnych czynności związanych z zakładaniem firmy przez studentów (dla średniej: 1 – „bardzo trudne”, 5 – „bardzo łatwe”)	67
Wykres 42. Odsetek studentów postrzegających poszczególne czynności związane z założeniem firmy jako łatwe lub bardzo łatwe w zależności od tego, czy student uczestniczył czy też nie w zajęciach z przedsiębiorczości w szkole wyższej	69
Wykres 43. Indeks charakterystyki obaw związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej oraz indeks oceny trudności związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej – w ujęciu poszczególnych cech	70
Wykres 44. Indeks obaw wobec prowadzenia działalności gospodarczej oraz indeks oceny trudności prowadzenia działalności gospodarczej – w ujęciu poszczególnych cech i uczelni wyższych	72
Wykres 46. Korzystanie z usług instytucji wspierających przedsiębiorczość przez studentów	82
Wykres 45. Znajomość źródła, które może udzielać informacji na temat zakładania oraz wsparcia w prowadzeniu własnej firmy	82
Wykres 47. Instytucje, do których studenci najchętniej zgłosiliby się w celu uzyskania wsparcia	83
Wykres 48. Rodzaj wsparcia, jakim zainteresowani są studenci mający w planach założenie firm	86

SPIS MAP

Mapa 1. Miejsce pochodzenia (zameldowania) polskich studentów studiujących w Małopolsce	12
Mapa 2. Powiaty, z których pochodzą osoby studiujące na uczelniach małopolskich (według miejsce zameldowania)	13
Mapa 3. Studenci planujący założenie własnej firmy – udział wskazań w poszczególnych powiatach	26
Mapa 4. Studenci planujący przejąć firmę po najbliższej rodzinie – udział wskazań w poszczególnych powiatach	26
Mapa 5. Liczba osób do 30 roku życia pozyskujących dofinansowanie w powiatowym urzędzie pracy (w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców do 30 roku życia)	87
Mapa 6. Udział osób do 30 roku życia w grupie, która uzyskała dofinansowanie na założenie firmy z powiatowego urzędu pracy	88

Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego
Departament Polityki Regionalnej
ul. Wielicka 72B, 30-552 Kraków

Egzemplarz bezpłatny

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej z Europejskiego Funduszu Społecznego
w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020